

Ajanilmaukset Cefling-hankkeen koululaisaineistossa

**pro gradu –tutkielma
Klára Varis**

**Jyväskylän yliopisto
Kielten laitos
Suomen kielen oppiaine
syyskuu 2010**

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen	Laitos – Department Kielten laitos
Tekijä – Author Klára Varis	
Työn nimi – Title Ajanilmaukset Cefling-hankkeen koululaisaineistossa	
Oppiaine – Subject suomen kieli	Työn laji – Level pro gradu -tutkielma
Aika – Month and year syyskuu 2010	Sivumäärä – Number of pages
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Tutkimuksessani tarkastelen suomenoppijoiden (S2) käyttämiä ajanilmauksia. Työni pohjana ovat Cefling-hankkeen aineistona olleet nuorten (7.–9. lk) kirjoitelmat. Cefling-hanke pyrkii selvittämään, kuinka toisen ja vieraan kielen oppijan kielitaito kehittyy taitotasolta toiselle. Tutkin aineistoa DEMfad-mallin (Franceschina 2006) avulla eli lasken ajanilmausten taajuuden, tarkkuuden ja jakauman. Taajuus (engl. frequency) selvitetään suhteuttamalla ajanilmausten esiintymämääriä 1000 sanaa kohti. Aineiston tarkkuus (engl. accuracy) selviää, kun lasketaan kuinka usein tietty ajanilmaus on oikea tuhatta (1000) sanaa kohti. Aineiston jakauma eli distribuutiota tarkastelen laadullisesti. Selvitän mitkä ovat käytetyimmät ajanilmaukset. Lisäksi tutkin usean ajanilmauksen muodostamia sanajonoja, niiden pituutta ja vaihtelua tehtävittäin ja taitotasoittain.</p> <p>Tutkimukseni tavoitteena on tutkia 1) taitotasoittain mitä ajanilmauksia tästä koululaisaineistosta löytyy (jakauma) ja miten niitä käytetään 2) kuinka paljon ajanilmajuksia käytetään (taajuus) sekä 3) mikä on ajanilmausten tarkkuus.</p> <p>Tutkimuksen teoreettinen tausta on kaksijakoinen. Ensiksi paneudun Cefling-hankkeeseen ja sen funktionaaliseen taitotasokäsitykseen sekä meneillään oleviin suomi toisena kielenä (S2)-tutkimuksiin. Toiseksi paneudun ajanilmauksista suomen kielessä tehtyihin tutkimuksiin, jotka auttavat rajaamaan ja selvittämään aihetta.</p> <p>Olen sijoittanut 527 kirjoitelmasta poimimani 1906 ajanilmausta luokkiin, joita on yhteensä 43. Nämä ajanilmausten alaluokat olen yhdistänyt kolmeen pääluokkaan – nomineihin, adverbisiin ja muihin ajanilmauksiin. Näistä taajuudeltaan suurimmat ajanilmausluokat ovat nominit ja adverbit. Ajanilmauksia käytetään kaikilla taitotasoilla, kuitenkin niin, että taajuus kasvaa ennen tarkkuutta. Kymmenen käytetyintä ajanilmausluokkaa muodostaa 50-60% kaikista ajanilmauksista. Taajuudeltaan suurimpiin ajanilmauksiin kuuluvat esimerkiksi <i>kun</i>-ilmaukset ja adverbi <i>sitten</i>. Kielenoppijat hallitsevat ajanilmaukset yleensä jo B1-tasolla eli silloin ilmausten tarkkuus on yli 80%. Useamman ajanilmauksen ketjuja eli sanajonoja käytetään kaikilla tasoilla, tekstilajilla on kuitenkin jonkin verran vaikutusta niin tarkkuuteen kuin sanajonossa olevien ajanilmausten määrään.</p>	
Asiasanat – Keywords Suomi toisena kielenä, taitotasot, Cefling-hanke, ajanilmaukset	
Säilytyspaikka – Depository Kielten laitos, suomen kielen oppiaine	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	TUTKIMUS HANKKEEN OSANA	3
	2.1 Cefling-hanke	3
	2.2 Taitotaso	3
	2.3 DEMfad-malli	4
	2.4 Cefling-hankkeen lähtökohdat	5
	2.5 Cefling-hankkeen suomi toisena kielenä (S2)- tutkimukset	7
	2.6 Cefling-hankkeen S2-tutkimusten anti alalle	8
3	AJANILMAUKSET	10
	3.1 Puhetta ajasta suomeksi funktionaalisen lauseopin näkökulmasta	10
	3.2 Tässä työssä tarkastelemani ajanilmaukset ja niiden käyttö	11
	3.2.1 Luokka <i>nominit</i>	12
	3.2.2 Luokka <i>adverbit</i>	13
	3.2.3 Luokka <i>muut</i> ajanilmaukset	14
	3.3 Ajanilmauksia käsitteleviä tutkimuksia	15
	3.3.1 Suomen kielen ajan adverbien semantiikkaa	15
	3.3.2 Suomen ajanilmaukset konseptuaalisen semantiikan näkökulmasta	18
	3.3.3 Lokatiivin temporaalinen tulkinta	21
	3.3.4 Ajankohtaa ilmaiseva <i>kun</i> kognitiivisessa kielentutkimuksessa	22
4	AINEISTO JA MENETELMÄT	24
	4.1 Aineisto	24
	4.2 Menetelmät	26
	4.2.1 Luokittelu	27

4.2.2 Sanajonot	29
4.2.3 Tarkkuuden käsite	30
5 AJANILMAUSTEN ANALYYSI	33
5.1 Kaikki ajanilmaukset	34
5.1.1 Kaikki ajanilmaukset taitotasoittain	34
5.1.2 Kaikki ajanilmaukset pääluokittain	35
5.1.3 Käytetyimmät ajanilmaukset	36
5.2 Taajuussanaston yleisimmät ajanilmaukset	42
5.3 Adverbit	44
5.3.1 Vertailua ajan adverbien semantiikan tutkimukseen	47
5.4 Nominat	49
5.4.1 Suomi toisena kielenä (S2)-oppikirjojen alkeistason ajanilmauksia	53
5.5 Muut ajanilmaukset	55
5.5.1 Ajankohtaa ilmaiseva <i>kun</i>	55
5.5.2 Ajanilmausten laajennukset ja määritteet & kiteytyneet rakenteet	57
5.5.3 Adpositiot	59
6 SANAJONOJEN DISTRIBUTIO	62
6.1 Sanajonojen taajuuden ja tarkkuuden vaihtelu tehtävittäin eri taitotasoilla	64
6.2 Sanajonojen sanamäärät	66
6.3 Sanajonojen tarkkuuden ja sanamäärän vertailua	70
6.4 Ajankohtaa ilmaiseva <i>kun</i> ja temporaaliset kollokaatiot	73
7 TULOSTEN KOONTIA	77
8 POHDINTAA JA PÄÄTÄNTÄ	84
LÄHTEET	86
LIITTEET	

LIITE 1 Cefling- arviointiasteikko (perustuu EVK:n tasokuvauksiin)

LIITE 2 Ajanilmausten luokittelu (Viimaranta)

LIITE 3 Ajan adverbien luokittelu (Sulkala)

LIITE 4 Ajanilmausten luokittelu (tämä pro gradu- työ)

LIITE 5 Ajanilmausten esiintymämäärät ja taajuudet taitotasoittain

LIITE 6 Käytetyimmät ajanilmaukset taitotasoittain

LIITE 7 Sanajonot

LIITE 8 Kollokaatiot

1 JOHDANTO

Aikaa pidetään yleisesti yksisuuntaisena muuttujana, jonka dimensiona on menneisyys – tulevaisuus. Toisaalta aika on palauttamaton, toisaalta ajattelemme sen jatkuvan loputtomaan tulevaisuuteen. Ajan voi käsittää koostuvan hetkistä, jotka sijoittuvat aikajatkumoon. Nämä hetket muodostavat ajanjaksoja, joissa vallitsee eri asiantiloja. (Sulkala 1981, 13-14.) Ajan kohtaa, ajan kestoa tai ajallista järjestystä kuvaavat ilmaukset jäsentävät ihmisten maailmaa ja arkea ja siksi jo kielenoppimisen alkeistasolla niitä on tarve ilmaista. Tämä oli syy miksi kiinnostuin ajanilmauksista.

Eurooppalainen viitekehys eli Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) toimii niin kansallisen kuin kansainvälisen kielenopetuksen suunnittelun ja arvioinnin lisäksi kielenopiskelijan itsearvioinnin pohjana ja työkaluna. Eurooppalaisen viitekehysten **taitotasosteikot** pohjautuvat toiminnalliseen kielitaitoon ja ne pyrkivät kuvailemaan kielen oppijoiden kielitaitoa tasoittain aloittelijoista edistyneisiin (CEFR 2003). Yhteen Eurooppalaisen viitekehysten monista taitotasosteikoista pohjautuu Cefling-hanke eli Linguistic Basis of the Common European Framework for L2 English and L2 Finnish. Hankkeessa tutkitaan suomea toisena kielenä ja suomalaisten käyttämää englantia Suomessa. Cefling-hankkeen taitotasosteikko on kirjoitetun kielen toiminnallisuutta arvioiva asteikko ja pro gradu -tutkielmani aineisto on arvioitu tämän taitotasosteikon mukaisesti. Tutkielmassani keskityn kirjoitelmien lingvistiseen puoleen. Tarkoituksena on kartoittaa *mitä ajanilmauksia milläkin tasolla esiintyy*. Minua kiinnostaa ajanilmausten *taajuus* eli *kuinka paljon ajanilmauksia käytetään* sekä *mikä on käytettyjen ajanilmausten tarkkuus*. Mahdollisuuksien mukaan yritän saada käsityksen siitä, *missä järjestyksessä ajanilmaukset tulevat oppijankieleen*. Distribuutiosta selvitän *miten ajanilmausten käyttö vaihtelee* eri taitotasolla eri tehtävätyypeissä.

Johdannon jälkeisessä luvussa 2 (Tutkimus hankkeen osana) esittelen tarkemmin Cefling-hanketta (luku 2.1) ja siihen liittyvää taitotasokäsitystä (luku 2.2), työni pohjana olevaa **DEMfad-mallia** (luku 2.3) sekä muita oman työni kannalta olennaisia Cefling-hankkeen tutkimuksia (luvut 2.4-2.6). Luvussa 3 (Ajanilmaukset) avaan ajanilmauksia käsitteleviä tutkimuksia (luvut 3.1 ja 3.3) sekä rajaan oman tutkittavan piirteeni (luku 3.2). Aineisto ja menetelmät -luvussa (luku 4) esittelen aineistoni ja sen analysointiin käyttämiäni työkaluja. Tuon

myös esille aineistoni luokittelun (luku 4.2.1) sekä keskeiset käsitteet ja määrittelen **tarkkuuden** (luku 4.2.3) sekä **sanajonot**-ilmauksen (luku 4.2.2).

Ajanilmausten analyysi -luvussa (luku 5) käyn läpi kaikki koululaisaineistossa esiintyneet ajanilmaukset taitotasoin (luku 5.1.1) sekä pääluokittain (luku 5.1.2) ja tuon esille kymmenen käytetyintä ajanilmausta niin koko aineiston kannalta kuin taitotasoin (luku 5.1.3). Tämän jälkeen esitän analyysin taajuussanaston yleisimmistä ajanilmauksista oman aineistoni kannalta (luku 5.2). Luvun lopussa käsittelen ajanilmauksia pääluokittain. Ensin tuon esille *adverbien* ajanilmausluokasta (luku 5.3) nousseita piirteitä, sitten *nominien* ajanilmausluokasta (luku 5.4) nousseita piirteitä ja viimeisenä *muihin* ajanilmauksiin (luku 5.5) liittyviä piirteitä ja niiden kehitystä taitotasoin. Ajanilmausten analyysi-luvussa tutkin ilmausten **taajuutta** (1000 sanaa kohti) ja **tarkkuutta** (kuinka monta prosenttia oikein kaikkista esiintymistä).

Sanajonojen distribuutio-luvussa (luku 6) vertaan useamman ajanilmauksen muodostamien sanajonojen taajuuden ja tarkkuuden vaihtelua tehtävittäin eri taitotasoilla (luku 6.1). Tutkin myös sanajonojen sanamääriä (luku 6.2) ja vertailen niitä sanajonojen tarkkuuteen taitotasoin (luku 6.3). Lopuksi tarkastelen sanajonoihin lukeutuvia temporaalisia kollokatioita *sitten kun, aina kun, silloin kun ja heti kun*. Tulokset olen koonnut lukuun 7, luvussa 8 on pohdintaa sekä toiveita tämän työn merkityksestä kielenoppijoille ja heitä opettaville.

Johdannon lopuksi esitän yhden aineistoesimerkin A2-tason tekstistä, tehtävästä *Viesti kaverille* (238-7-T1-A2). Esimerkkiteksti toimii kurkistusikkunana Cefling-hankkeen ja tämän pro gradu -tutkielman aineistoon sekä antaa vihjeitä siitä, millaisia ajanilmauksia tulen myöhemmin tässä työssä käsittelemään (ajanilmaukset alleviivattu):

@ID: F-238-AUT07-HK114N-7-T1

@Filename: F2387T1.cha

Lähetäjä: Matti

Vastaanottaja: Kaisa

Aihe: En voi tulla

Hei Kaisa

Anteeksi mutta en pääse tulemaan koska minun mummini on kipee. Voidaanko tavata joku toinen päivä mennään ravintolaan. sillon. Soitellaan.

Nähdään pian. Hei.... hei.

T: Matti

2 TUTKIMUS HANKKEEN OSANA¹

2.1 Cefling-hanke

Pro gradu -tutkielmani on osa laajempaa Cefling-hanketta (Linguistic Basis of the Common European Framework for L2 English and L2 Finnish), joka on Suomen Akatemian ja Jyväskylän yliopiston vuosina 2007–2009 rahoittama tutkimusprojekti. Cefling-hanke pyrkii yhdistämään toisen kielen oppimisen ja kielitaidon arvioinnin tutkimusta ja on osa alan merkittävää tutkimusverkostoa Second Language Acquisition & Testing in Europe (SLATE). Hankkeen päätarkoitus on selvittää, miten toisen ja vieraan kielen oppijan kielitaito kehittyi taitotasolta toiselle siirryttäessä sekä millaiset kielellisten piirteiden yhdistelmät ovat tyypillisiä oppijoiden tuotoksissa Eurooppalaisen viitekehyksen (CEFR – Common European Framework of Reference for Languages) tai sen suomalaisten sovellusten kuvaamilla taitotasoilla.

Tutkimus lähtee kahdesta oletuksesta: 1) kielitaito kehittyy vaiheittain, ja nämä vaiheet voidaan kuvata taitotasoina ja 2) tietyltä kielitaidon tasolta on eri oppijoiden väliltä löydettävissä yhteneviä kielellisiä ja kielitaidon kehitykseen liittyviä piirteitä. Hankkeessa keskitytään kirjoitettuun kieleen, mutta tutkimuksen metodit soveltuvat yhtä hyvin puhuttuun kieleen. Taustalla vaikuttaa kielitaitokäsitys, jonka mukaan kielen oppiminen on luonteeltaan 1) toiminnallista ja 2) prosessinomaista. Toiminnallinen (*Functional*) lähestymistapa perustuu kielenkäyttöön (*usage-based*) ja lähtee siitä, että kielenoppijat ovat sosiaalisia toimijoita. Kielenkäytön taustalla on yleisiä valmiuksia ja kielellisiä viestintätaitoja. (CEFR 2003: 28)

2.2 Taitotaso

Valitsin pro gradu -työni tutkittavaksi kielelliseksi piirteeksi ajanilmaukset ja tavoitteena on tarkastella, mitkä ovat tyypillisiä kullekin taitotasolle. Kielitaidon tasoilla tarkoitetaan Eurooppalaisessa viitekehysessä (CEFR) määriteltyjä taitotasoa, joita on yhteensä kuusi

---

¹ Luku on osittain kirjoitettu yhteistyössä samaa Cefling-hankkeen aineistoa käyttävien pro gradu -työn tekijöiden kanssa (Anne Nucci, Kati Penttinen, Martta Puhakka ja Klára Varis)

(A1-C2). A-tason kielenkäyttäjät ovat perustasoisia, B- tason itsenäisiä ja C-tason taitavia. Alaluokat ja niiden suomenkieliset vastineet on esitetty tarkemmin taulukossa 1.

Tähän Eurooppalaiseen viitekehukseen perustuvia tasokuvauksia on käytetty Cefling-hankkeen aineiston arvioinnissa ja niitä on esitetty tarkemmin liitteessä 1. Käytän eri taitotasosta jatkossa yleisesti käytössä olevia ja taulukossa 1 esitettyjä lyhennyksiä. Esimerkiksi A1 tarkoittaa alkeistasoa, A2 selviytyjän tasoa jne.

Taulukko 1. Eurooppalaisen viitekehksen taitotasot ja niiden suomenkieliset vastineet.

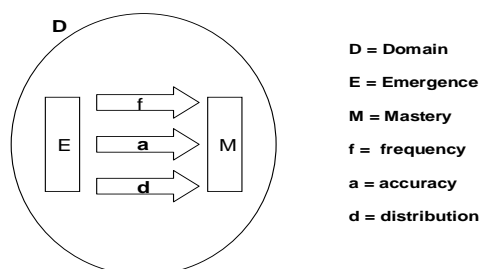
A		B		C	
Perustason kielenkäyttäjä		Itsenäinen kielenkäyttäjä		Taitava kielenkäyttäjä	
Basic User		Independent User		Proficient User	
A1	A2	B1	B2	C1	C2
Alkeistaso	Selviytyjän taso	Kynnystaso	Osaajan taso	Taitajan taso	Mestarin taso
Breakthrough	Waystage	Threshold	Vantage	Effective Operational Proficiency	Mastery

2.3 DEMfad-malli

Cefling-hankkeessa pyritään kuvaamaan kielitaidon kehittymistä taitotasolta toiselle. Tutkimuksessa oletetaan, että kielitaidon kehitystä voidaan kuvata tasoina, ja että tietyt oppijankielen kielelliset piirteet ovat tyypillisiä kullekin tasolle. Hankkeessa selvitetään poikittaisaineiston avulla, milloin (millä tasolla) jokin kielellinen piirre ilmaantuu oppijankieleen ensi kertaa, miten sen käyttäminen kehittyy eri taitotasolla ja milloin se lopulta vakiintuu kieleen ja se hallitaan lähes poikkeuksetta.

Cefling-hankkeessa kielitaitoa lähestytään kolmesta eri näkökulmasta. DEMfad-malli pyrkii yhdistämään kielellisen (rakenteet ja sanasto), viestinnällisen (Eurooppalaisen viitekehksen taitotasoarviot) sekä kielitaidon kehittymisen näkökulman. DEMfad-mallin (kuvio 1) avulla kielitaidon eri piirteiden kehittymistä voi verrata eri taitotasolla ja kielissä. Se pohjautuu sellaisille kielitaidon kehittymistä kuvaaville käsitteille kuin sujuvuus, tarkkuus ja kompleksisuus. **Domain (D)** tarkoittaa kutakin yksittäistä tutkittavaa kielellistä piirrettä oli se sit-

ten tietty rakenne, tai sanaston osa-alue. Tässä pro gradu -työssä tarkastelun kohteena ovat ajanilmaukset. Yksittäisen kielellisen piirteen kehityskaaren oletetaan olevan sellainen, että tietyllä kielitaidon tasolla se ilmaantuu kieleen (**Emergence = E**), ja tiettyjen vaiheiden jälkeen jollakin taitotasolla lopulta hallitaan kohdekielen mukaisesti (**Mastery = M**).

Kuvio 1. The DEMfad Model (Franceschina ym., 2006)

Kielellisen piirteen ilmaantumisen ja hallitsemisen välillä on monia vaiheita, ja sen kehittyminen voi olla monensuuntaista. Taajuudella ($f = Frequency$) tarkoitetaan sitä, kuinka usein tarkasteltava kielellinen piirre oppijantuotoksessa esiintyy (tässä tutkimuksessa 1 000 sanaa kohden). Taajuus liittyy sujuvuuteen, sillä tuotteliaisuus on yksi sujuvuuden indikaattori. Tarkkuus ($a = Accuracy$) ilmaisee, kuinka usein kielellinen piirre on oikein. Kun tutkittavan kielellisen piirteen tarkkuus ylittää 80%, voidaan katsoa oppijoiden hallitsevan sen käytön. Distribuution (d) avulla jäljitetään mm. kompleksisuuden kehitystä. Distribuutio-käsitteen määrittely vaihtelee sen mukaan, mikä kielellinen piirre on kulloinkin tarkastelun kohteena, mutta se voi aineistossa merkitä esimerkiksi jonkin piirteen suurempaa variaatiota eli käyttöä yhä useammassa erilaisissa yhteyksissä ja monipuolisemmin tavoin. Distribuutio-termi on jonkinlainen kattokäsite, johon lukeutuvat niin kompleksisuus kuin variaatio.

Taajuuden ja tarkkuuden analyysi on puhtaasti kvantitatiivista, distribuutiota tarkastellaan myös kvalitatiivisesti.

2.4 Cefling-hankkeen lähtökohdat

Cefling-hankkeessa yhdistetään hankittua tietoa toisen kielen omaksumisesta (SLA) ja kielen testaamisesta. Hankkeessa keskitytään vain kirjoittamiseen, vaikka analyysimenetelmät sopisivat yhtä lailla myös puhumisen tutkimukseen. Projektin taustalla vaikuttavat

käyttäjöpohjainen (*usage-based*) ja kognitiivinen näkemys kielenoppimisesta (*cognitively orientated view of language learning*). Tutkimuksessa ei keskitytä yksittäisiin sääntöihin, vaan aineistoa tarkastellaan konstruktioina (*constructions*), joka sisältää sekä muodon että merkityksen. (Martin ym., 2010)

Cefling-hankkeessa tutkitaan tällä hetkellä kahta kieltä: suomea toisena kielenä ja suomalaisten käyttämää englantia Suomessa. Kummassakin kielessä on tutkimusaineistona sekä Yleisten kielitutkintojen kirjoitustehtävät (aikuiset) ja erityisesti tätä projektia varten kerätyt, 7.–9.-luokkalaisten tekstit (koululaiset). Cefling-hankkeen tutkimuskohteiksi on suomen kielen osalta valittu pääasiassa sellaisia ilmiöitä, jotka ovat yleisiä kirjoitetussa kielessä; osa kohteista taas perustuu tutkijoiden opetus- ja arviointikokemukseen. Tarkoituksena on pyrkiä tutkimaan sellaisia ilmiöitä, jotka parhaiten osoittavat kehitystä oppijan kielen rakenteissa taitasolta toiselle siirryttäessä.

Suomesta (S2) ei oppijoiden kielitaidon rakenteellisesta kehityksestä ole vielä tietoa samalla tavalla kuin englannista. Yksittäisiä tutkimuksia on tehty, mutta ne eivät ole keskenään vertailukelpoisia, koska ne perustuvat hyvin eri tyyppisiin aineistoihin ja erilaisiin teoreettisiin näkemyksiin. Myöskään oppijoiden taitotasoa ei ole yhtenäisesti määritelty. Tämän vuoksi suomen (S2) tutkimusten lähtökohtana eivät voi olla ennalta määritellyt kehityksen tasot, kuten englannin kielessä.

Tutkimustyö on edelleen käynnissä, minkä vuoksi kaikkia tekeillä olevia tutkimuksia ei ole vielä tässä työssä mahdollista käsitellä. Seuraavassa esiteltävien S2-tutkimusten lisäksi Cefling-hankkeessa on tehty pro gradu -töitä *olla*-verbistä (Kynsijärvi 2007), infinitiivirakenteista (Paavola 2008) ja substantiivilausekkeista (Ukkola 2009). Tällä hetkellä on tekeillä myös useita muita tutkimuksia ja pro gradu -töitä, jotka liittyvät Cefling-hankkeeseen. Englannin kielen osalta tutkimusta on tehty esimerkiksi kysymyksenmuodostamisesta. Seuraavassa esittelen Mustosen, Reimanin ja Seilosen tuloksia siinä määrin, kun ne ovat relevantteja tämän työn kannalta.

2.5. Cefling-hankkeen Suomi toisena kielenä -tutkimukset

Sanna Mustonen (Martin ym., 2010) on tutkinut suomen (S2) paikallissijailmausten käytön kehittymistä konkreettisesta abstraktiin. Tutkimuksessa on tarkoitus selvittää, miten oppijat käyttävät paikallissijoja konkreettisesti ja metaforisesti sekä miten staattinen ja dynaaminen käyttö eroavat toisistaan. Koska paikallissijoilla on korkea esiintyvyys, paljon merkityksiä ja erilaisia käyttötapoja, oppijalle tulee tarve ilmaista niitä jo oppimisen alkuvaiheessa. Yksi tutkimuksen hypoteeseista on, että staattiset ja spatiaaliset ilmaisut opitaan ensin, koska ne ovat kognitiivisesti ja kielellisesti yksinkertaisempia kuin dynaamiset ja metaforiset.

Mustosen tutkimuksessa selvisi, että spatiaaliset ilmaukset ovat tyypillisiä A1-tasolle ja niiden taajuus kasvaa hieman aina tasolle C2. Staattisten ilmausten spatiaalinen käyttö hallitaan jo tasolla A1, tarkkuuden näkökulmasta tasolla B1. Näissä tapauksissa tavoiteltuna muotokeinoina saattoi olla inessiivi, adessiivi tai essiivi (Spat-AT). Dynaamiset (esim. Spat-TO) virkkeet ovat kompleksisempia ja siksi virheellisten muotojen määrä on suhteellisen suuri tasoilla A1 ja A2. Dynaamisuutta kuvaavissa virkkeissä muotokeinoina voivat olla esimerkiksi illatiivi tai ablatiivi. Samojen morfosyntaktisten piirteiden metaforisen ja dynaamisen käytön omaksuminen vaatii enemmän aikaa ja on haasteellista oppijoille kaikilla tasoilla.

Reimanin (Martin ym., 2010) transitiivikonstruktioiden tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miten oppijoiden objektikonstruktiot kehittyvät taitotasolta toiselle siirryttäessä ja millainen transitiivikonstruktioiden käyttö on tyypillistä missäkin oppimisen vaiheessa. Tarkkuuden mittarina tutkimuksessa käytetään objektin sijanvalintaa, joka osoittaa syntaktisen korrektiuden. Tutkimuksessa tuli esille, että transitiivikonstruktio ilmestyy S2-oppijankieleen aikaisessa vaiheessa ja esiintyy kaikilla taitotasoilla. A-tasolla rakenteen käyttö on muihin tasoihin verrattuna vähäisempää ja transitiivisten verbien intransitiivinen käyttö yleisempää. Konstruktion käyttö kasvaa tasolta A2 tasolle B1 siirryttäessä, mutta niiden tarkkuus lisääntyy vasta tasojen B1 ja B2 välillä virheellisten objektimuotojen vähentyessä. Luvussa 2.3. esitetyn DEMfad-mallin mukaisesti objektin sijat hallitaan tasolla B2, jolloin 86 % esiintymistä on kohdekielisiä. On mielenkiintoista, että vielä tasolla B1 lähes kolmannes ilmauksista on virheellisiä eli tarkkuus on 70 % luokkaa.

Tarkkuuden lisääntyminen transitiivisissa konstruktioiden antaa viitteitä kielen kehittymisestä, muttei vielä selitä rakenteen ja sen käytön muuttumisprosessia, sillä kvantitatiivinen lähestymistapa paljastaa ainoastaan lingvistisen kehityksen yleiset suuntaviivat. Tasolla A prototyyppinen konstruktiio on tyypillisin ja sen käyttö on yleistä aina tasolle B1 asti. Tasolta B1 tasolle B2 siirryttäessä rakenne on useammin passiivissa, mutta idiomaattisia ilmauksia kuten kiteytyneitä rakenteita käytetään yhä vain satunnaisesti. Yhteenvedona voi todeta, että lausekeyhteydet, joissa transitiivisia konstruktiioita käytetään monipuolistuvat sitä mukaa kun kielitaito kehittyy.

Seilosen (Martin ym., 2010) tutkimuksen yhenä tarkoituksena on selvittää S2-oppijoiden passiivirakenteiden kehitystä. Tutkimuksen mukaan passiivirakenne esiintyy kaikilla taitotasolla ja sen käyttömäärät nousevat aina tasolle C1 saakka, mikä näkyy erityisesti tasojen B1 ja B2 sekä tasojen B2 ja C1 välillä. Virheellisten muotojen osuus on hieman suurempi tasoilla A1 ja B1, mutta C-tasolla tarkkuus on lähes 100%. DEMfad-mallin mukainen osaaminen saavutetaan tasolla A2, jolloin tarkkuus on 90%. Suomen kielessä A-infinitiivi ja passiivi ovat melko samankaltaisia, lisäksi puhekielessä passiivi vastaa monikon 1. persoonaa ja on hyvin yleinen. Tämä selittää muodon varhaisen omaksumisen, mutta toisaalta myös virhe-esiintymät tasoilla A1 ja B1. Preesens on käytetyin aikamuoto, mutta eri aika- ja tapaluokkien käyttö kasvaa siirryttäessä taitotasolta toiselle. A-tasolla käytetyt verbit ovat vielä perusmerkityksisiä, konditionaalimuotoiset passiivimuodot ja synonyymit tulevat B2-tasolla. Kaikki passiivimuodot ovat käytössä vasta C1 tasolla, myös abstraktit ilmaiset ja idiomit.

2.6 Cefling-hankkeen S2-tutkimusten anti alalle

Yhteenvedona voi todeta, että kaikissa edellä esitetyissä tutkimuksissa tasojen A2 ja B1 välinen ero on suurempi kuin muiden. Miksi eri lingvististen rakenteiden käytössä hypähdys on juuri näiden kahden tason välissä? Koska projekti on vielä kesken, kielitaidon kehityksen parhaita indikaattoreita ei ole vielä löytynyt. Taajuus kehittyy aiemmin kuin tarkkuus, jossa hypähdys on ollut useimmiten tasojen B1 ja B2 välillä. Cefling-hankkeen tutkimustuloksena voi esittää, että kommunikatiiviset ja rakenteelliset taidot kasvavat ”käsi kädessä”. Tullakseen itsenäiseksi kielenkäyttäjäksi (*Independent User*, katso taulukko 1) kielenoppijan

on hallittava tietty määrä kohdekielen rakenteita. Eri rakenteita tutkiessa on havaittu, että niiden jakauman (*distribution*) lisäksi taitotasojen välistä kehitystä tapahtuu myös dimensiolla konkreettisuus- abstraktisuus. Tutkijat ovat tästä syystä pohtineet, voisiko kolmen ulottuvuuden eli taajuuden, tarkkuuden ja jakauman lisäksi olla myös neljäs ulottuvuus, kielitaidon abstraktius (*abstractness*).

On myös tutkimuksia, joissa on kiinnitetty huomiota oppijankielen kompleksisuuteen (*complexity*). Eurooppalaisessa viitekehyksessä (CEU: 18) esitetyn Kimin (2004) tutkimuksen mukaan taitotasoltaan edistyneemmät kielenoppijat tuottavat kieliopillisesti kompleksisempaa tekstiä. Tästä on tehty johtopäätöksiä, että koesuoritusten analyysi voisi auttaa kielen piirteiden ymmärtämisessä ja taitotasojen erottamisessa. Kim (CEU: 26) oli lisäksi havainnut, että taitotasoasteikon A2 ja B1 välinen ero ei ole niin selkeä kuin ero tasojen B1 ja B2 välillä, ainakaan kun tarkastellaan syntaktista monimuotoisuutta (engl. syntactic complexity).

3 AJANILMAUKSET

Tämän työn tutkittavana piirteenä ovat suomen kielen (S2) ajanilmaukset. Tässä luvussa esittelen, miten aikaa voi suomen kielessä ilmaista sekä miten sovellan ajanilmausten luokitteluja analyysissäni. Luvussa 3.1. esittelen laajimman mahdollisen ajanilmauksia kartoittavan luokittelun, sillä Johanna Viimarannan (2006) väitöskirja tuo esille kaikki suomen kielen keinot kuvailla tai käsitellä aikaa. Tämän vuoksi kyseinen väitöskirja antaa suomen kielen ajanilmauksista eräänlaisen ”absoluuttisen määrän”. Viimarannan (2006) mukaan ajan merkitykset liittyvät keston, ajankohdan, toistuvuuden, järjestyksen, ajan etenemisen, sopivan ajan ja oikean ajan ja ajan rajallisuuden käsitteisiin. Lähes kaikki pro gradu -tutkielmaani varten taulukoidut ilmaukset vastaavat näin kysymyksiin: *Milloin? Minä aikana? Kuinka kauan? Kuinka nopeasti?*

Viimarannan kattavan ajanilmausten kartoituksen jälkeen (luku 3.2.) selvennän, miten olen ajanilmauksia rajannut. Esittelen myös lyhyesti miten ajanilmauksia suomen kielessä käytetään. Luvun loppuosan ajanilmauksia käsittelevät tutkimukset taustoittavat ainoastaan rajaamiani ajanilmauksia ja niiden tutkittavia piirteitä, siksi nämä luvut ovat vasta aiheen rajauksen jälkeen. Helena Sulkala (1981) on tutkinut ajan adverbeja (luku 3.3.1.), Yrjö Lauranto (1997) *S2- oppijoiden paikallissijaisten ajanilmausten käyttöä* (luku 3.3.2.) ja Tuomas Huumo (1997) *Lokatiiveja temporaalisessa tulkinnassa* (luku 3.3.3.). Viimeisenä otan esille Ilona Herlinin (1998) tutkimuksen *Suomen kun* (luku 3.3.4.).

3.1 Puhetta ajasta suomeksi funktionaalisen lauseopin näkökulmasta

Johanna Viimaranta (2006) on tutkinut väitöskirjassaan 1141 suomen kielen ajanilmausta, jotka on kerätty sanakirjoista, kielenoppaista, korpuksista, internetistä ja kielenpuhujien intuitiota hyväksikäyttäen. Ilmauksiksi hän määritteli minkä tahansa idiomaattisen yksikön yksittäisistä sanoista sananlaskuihin. Analyysillä on kolme erilaista näkökulmaa: 1) kieliopillinen määrittely 2) funktionaalinen lauseoppi 3) konseptuaalinen metaforateoria. Näiden piirteiden avulla Viimaranta on luokitellut aineistonsa. Funktionaaliseen lauseoppiin nojaten hän selittää mitkä ovat ne yleiset merkitykset jotka puhuja haluaa ajasta ilmaista sekä

millä keinoin nämä merkityssisällöt ilmaistaan. Merkityskategoriat ovat tutkijan (Viimaranta) oman aineiston empiirisen analyysin tulos.

Analyysissa hän esittelee 56 aikaa kuvaavaa yleistä merkitystä, jotka jäsentyvät kahdeksaan pääryhmään: *kesto (Duration)*, *ajankohta (Point of Time)*, *ajanjakso (Period of Time)*, *toistuvuus (Frequency)*, *järjestys (Sequence)*, *ajan eteneminen (Passing of Time)*, *sopiva aika ja oikea aika (Suitable Time and Right Time)* sekä *ajan rajallisuus (Limitedness of Time)*. Esittelen kaikki 56 merkitystä väitöskirjassa olevine esimerkkeineen liitteessä 2. Osan Viimarannan englanninkielisistä termeistä olen suomentanut, mutta suurimman osan olen jättänyt englanninkielisiksi. Mikäli suomenkielisiä esimerkkejä ei esiintynyt varsinaisen väitöskirjan tekstissä, en ole myöskään etsinyt niitä Viimarannan liitteestä. Näin joka luokasta ei ole esimerkkejä, mutta tämä ei tuottane ongelmia, sillä luokkien nimitykset ovat hyvin kuvaavia.

Olen jättänyt taulukosta pois luokat *Muut (Other notions)* sekä *Life as a time*. Luokassa *Muut* on oman työni kannalta tärkeä alaluokka *kellonaika* ja *arvioitu aika*. Viimaranta tuo erikseen esille myös aikaa ilmaisevat nominit. Perusilmaisuna hän pitää nimityksiä *aika*, muita tarkempia ajanjaksoon viittavia substantiiveja ovat esimerkiksi *päivä* ja *vuosi*. Ajanjaksoon viittavia nimityksiä voivat olla ajanjaksojen (*joulukuu*, *kuukausi*) tai yksiköiden (*hetki*) nimitykset. Substantiiveissa on myös ajankohdan nimityksiä (*aamu*). Viimaranta pitää joissakin tapauksissa vaikeana rajanvetoa nominien ja adverbien välillä. (Viimaranta 2006, 27.)

Aika käsitetään kielessä useanlaisina ilmiöinä, joita ovat ajan ja tilan suhde, ajasta puhuminen, aikajana (The Time Line), aikamuodot, aspektisuus, temporaaliset suhteet, ajan ilmaukset sekä adverbialit. Ajan kuvaaminen kielessä on hänen mukaansa varsin haastavaa, sillä edellä esitetyt aikaa käsittelevät ilmiöt eivät muodosta koherenttia kokonaisuutta. (Viimaranta 2006, 21.)

3.2 Tässä työssä tarkastelemani ajanilmaukset ja niiden käyttö

Tässä luvussa esittelen tutkimukseen rajaamiani ajanilmauksia. Ajan ilmaisimet ovat verbistä riippuvia eli lausetasolla ajanilmauksen valinnan voi perustella verbin merkitys. Hyvin harvat ajanilmaukset sopivat esimerkiksi *samassa* -ajanilmauksen tilalle virkkeeseen *Samassa*

riuhtaistiin voimakkaasti Konstan uistinsiimaa. Verbeistä riippumattomimpia ovat lauseen määrittäneenä toimivat kerran (*toistuvuus*) ja järjestyksen ilmaisimet. On olemassa sellaisia lauseita, joissa ajanilmaisua ei voi käyttää. Näitä ovat olemista tai yleistä suhdetta ilmaisevat, sillä niissä ei ole mitään toiminnan vivahdetta, esimerkiksi *Kaksi kertaa kaksi on neljä.* (Siro 1977, 109-110.)

Ajanilmauksia voisi lähestyä lausetasolta ajan adverbiaaleina. Ajan adverbiaalit kuvaavat lauseen tilanteen tapahtumahetkeä, toistuvuutta ja kestoa (ISK 2004, 932). Tästä näkökulmasta ajanilmauksia käsittelee Huumo, jonka tutkimusta esittelen luvussa 3.4.3. Itse olen jättänyt mahdollisen lausetason tarkastelun yksittäisiin tapauksiin työni laadullisessa analyysissä. Myös verbit olen jättänyt ajan ilmaisemista käsittelevän tutkimukseni ulkopuolelle, samoin verbien infiniittiset eli nominaalimuodot sekä partisiipit. Esimerkiksi partisiippimuodot ilmaisevat suhteellista aikaa suhteuttamalla ilmaisemansa tilanteen ajan hallitsevan lauseen ilmaiseman tilanteen aikaan esimerkiksi *Lopetettuaan hän lähti* (ISK 2004, 487-488).

Esittelen rajaamani ajanilmauksia sanaluokittain. Sanaluokalla tarkoitan sanaston alaryhmää, jonka jäsenet käyttäytyvät suurimmaksi osaksi samalla tavalla (ISK 2004, 426). On hyvä muistaa, että sanaluokkien väliset rajat ovat häilyviä. Käyttämäni esimerkit olen suurimmaksi osaksi poiminut Cefling-hankkeen koululaisaineistosta.

3.2.1 Luokka *nominit*

Kaikkia nomineja yhdistää sija- ja lukutaivutus. Tässä luvussa esittelen aikaa ilmaisevia nomineja, jotka voi Viimarannan (2006) tavoin hahmottaa ajankohdan, ajanjakson, sopivan ajan ja oikean ajan sekä ajan rajallisuuden ilmaisimiksi. Taajuussanaston (Saukkonen 1979, 10) mukaan tärkein substantiivi on *aika*, ajan alakäsitteitä tarkoittavista seuraavaksi tulevat *vuosi* ja sitten *päivä*. Muita tässä tutkimuksessa olevia substantiiveja ovat aikayksiköt (*tunti*, *minuutti*, *sekunti*), kuukaudet (*kesäkuu*), viikonpäivät (*tiistai*) ja vuorokaudenajat (*aamulla*). Myös kellonajan ilmaisemiseen tarvittavat substantiivit (*kello*, *vartti*, *puoli*) kuuluvat tutkimusaineistooni, samoin muut ajankohtaa ilmaisevat substantiivit (*kesällä*, *lomalla*, *yö*).

Muista nomineista edustettuina ovat numeraalit (lihavoituna), joista aineiston esimerkkilauseet: ***Kaksi tuntia** piti odottaa!* (020-7-T5-B1) sekä *haluasin mennä huomenta*

moskeija koska huomana on ensimäinen päivä pastoa (060-7-T1-A1). Ensimmäisen esimerkin alleviivatut ajanilmaukset osoittavat tilanteen keston, joka on ilmaistu käyttämällä objektin sijaista määrän adverbialia eli osmaa. Osman sijanvaihtelu noudattaa objektin sijanvaihtelun periaatteita (ISK 2004, 926). Toisen esimerkin kompleksinen rakenne sisältää konjunktiivilauseen, jolla annetaan selitys hallitsevassa lauseessa ilmaistulle asiantilalle eli halulle mennä moskeijaan. Tilalauseen muodossa oleva selitys sisältää substantiivilausekkeen, jonka adjektiivimääritteenä on järjestysluku *ensimmäinen* (ISK:ssa yksilöivä adjektiivi). (ISK 2004, 600 & 1061)

Aikaa ilmaisevien nominien luokkaan sisällytän myös koululaisten puheessa usein käytetyn temporaalista tulkintaa saavan ilmauksen *tunnilla*. Tästä sekä tilan että ajankohdan ilmauksesta on enemmän luvussa 3.4.3. Otan tutkimukseen lisäksi mukaan yksittäisiä aikaa ilmaisevia tapauksia, kuten esimerkkilauseessa predikaatiivadverbialina olevan essiivisijaisen adjektiivin *peinempänä* *leikkiessäni hiekkalaatikolla joku koira hyppäsi päälleni* (750-8-T5-A1).

3.2.2 Luokka *adverbit*

Adverbit ovat taipumattomia tai vain osittain taipuvia ja niillä kuvataan lauseessa esitetyn tilanteen suhteita kuten aikaa, paikkaa tai tapaa. Rakenteeltaan adverbit ovat päätteettömiä eli jakamattomia (*aina, eilen, heti*) tai päätteellisiä. (ISK 2004, 638-639.) Ajan adverbit ilmaisevat ajankohtaa, toistuvuutta sekä kestoa. Päätteettömien adverbien lisäksi joukossa on adverbeiksi leksikaalistuneita nominien taivutusmuotoja (*nykyään, äkkiä, ikinä, lopulta*). Osa ajankohdan adverbeista on deiktisiä (*nyt, eilen*), jolloin tilanne suhteutetaan puhehetkeen, osa on epämääräisiä (*joskus, myöhään*).

Ajankohdan adverbit jaetaan Isossa suomen kieliopissa (ISK 2004, 640-641) seuraavasti:

- 1) *yleisesti suhteutettavat* – esim. *myöhään, silloin, aina*
- 2) *menneeseen tai edeltävään suhteutettavat* – esim. *aikaisemmin, eilen, juuri*
- 3) *tulevaan tai seuraavaan suhteutettavat* – esim. *ensin, heti, huomenna*
- 4) *nykyiseen tai käynnissä olevaan suhteutettavat* – *nykyään, nyt, yht(ä)aikaa*

Toistuvuuden adverbrit ovat täsmällisiä tai summittaisia ja ne ilmaisevat miten usein tai minkälaisin aikavälein tilanne esiintyy. Isossa suomen kieliopissa ne on jaoteltu seuraavasti:

- 1) *Kerran, toiste, uudelleen jne.*
- 2) *Usein, jatkuvasti, aina, ikinä jne.*
- 3) *Harvoin, välillä, joskus jne.*

Adverbrit *uudelleen, uudestaan, jälleen* ja *taas* ilmaisevat tilanteen kertautumista tai jatkumista keskeytyksen jälkeen, *harvoin* ilmaisee toistumiskertojen vähäisyyttä ja *silloin tällöin* tai *joskus* ovat ilmaisevat merkitystä ”joinakin kertoina”. (ISK 2004, 642-643.)

Keston adverbeilla (esim. *kauan*) ilmaistu tilanteen jatkuvuus jää yleensä avoimeksi. Tilanteen kesto ilmaistaankin tavallisimmin muulla tavoin, esimerkiksi käyttämällä objektin sijaista määrän adverbialia eli osmaa, josta oli esimerkki edellisessä, nomineja käsittelevässä luvussa. Otan tutkimukseeni mukaan myös temporaalissävytteiset tavan adverbrit (esim. *kesken, yhtäkkiä*) sekä temporaaliset fokuspartikkelit (esim. *jo, vasta, enää, vielä*). (ISK 2004, 645 & 812.)

3.2.3 Luokka *muut ajanilmaukset*

Aikaa voivat ilmaista myös adpositiot, jotka täydentävät nominien sijamuotojen ilmaisumahdollisuuksia. Paikallissijoilla ilmaistaan sijaintia kiinteässä tai löyhässä kontaktissa johonkin, mutta ajallisia peräkkäisyysuhteita ilmaistaan adpositioilla kuten esimerkiksi *koulun jälkeen*. Temporaalisissa ilmauksissa adpositiot suhteuttavat epämääräisesti tilanteen substantiivilla tai numeraalilla ilmaistuun ajankohtaan tai -jaksoon. Adpositiolla voidaan ilmaista sijaintia ennen ajankohtaa, ajanjakson alussa tai lopussa, sekä ajankohdan jälkeen. Ajankohtaa tarkentavat myös arvon tai määrän ilmausten adpositiot kuten *maissa* tai *about*. (ISK 2004, 676-678)

Ajanilmaukset muodostavat toisten ilmausten kanssa lausekkeita, jotka voivat olla substantiivilausekkeita kuten *ensi viikolla* tai adverbilausekkeita kuten *mahdollisimman pian*. Valinnaisia laajennuksia kutsutaan määritteiksi. Ne luonnehtivat edussanaa tai antavat siitä lisätietoa. (ISK 2004, 429) Määritettä edellyttäviä yleismerkityksisiä temporaalisia substantiiveja ovat esimerkiksi *aika, hetki, päivä* tai *vuosi* ja ne muodostavat etenkin

paikallissijaisina määritteiden kanssa kiteytyneitä rakenteita. Määritteinä voivat olla mm. *ensi, viime, tämä, nämä, seuraava*. (ISK 2004, 561). Tutkimukseeni otin mukaan vain sellaiset määritteet, jotka jollakin tavoin täsmentävät edussanana olevaa ajanilmausta. Esimerkissä *Nyt me teemme uusi aika* (059-7-T1-A2) temporaalista *aika-* substantiivia määrittävä uusi ei tarkenna varsinaista ajanilmausta. Sen sijaan *Voidaanko tavata joku toinen päivä mennään ravintolaan* (238-7-T1-A2) esimerkissä *joku toinen* rajaa ajankohtaa tarkemmaksi.

Itse luokittelin kiteytyneisiin rakenteisiin yksittäisesti esiintyneet, vakiintuneet ja kiinteät ilmaukset *tällä hetkellä, tästä lähtien, yhdessä vaiheessa, siinä vaiheessa, loppujen lopuksi, tuntikaupalla, tunnin verran, nykypäivänä, tänä päivänä, päivät pitkät, pitkään aikaan, paljonko kello, kuinka monta*. Esimerkiksi *loppujen lopuksi* esiintyi koko aineistossa kerran, B2- tasolla, T5 *Kerro-* tehtävässä ja se oli merkityksessä *jälkikäteen, jälkeensä*. Luokittelin tämän kiteytyneen rakenteen virheelliseksi, sillä sen sijainti lauseessa ei ollut kohdekielistä *Tämä tapahtuma oli sekä pelottava että hauska loppujen lopuksi* (246-7-T5-B2).

Kahden tilanteen ajankohtien ja kestojen välistä suhdetta voidaan ilmaista myös yhdylauseessa. Käytetyin temporaaalisen suhteen merkitsijä on adverbiaalikonjunktio *kun*. *Kun*-ilmauksia poimiessani aineistosta olen ottanut huomioon lausekontekstin, sillä *kun* esiintyy myös kausaalisisissa ja konditionaalisisissa ilmauksissa. Temporaaalinen *kun*-lause ilmaisee, missä ajallisissa puitteissa hallitsevan lauseen tilannetta tarkastellaan ja siitä käytetäänkin myös nimitystä ajankohtaa ilmaiseva *kun*. *Kun* voi esiintyä niin hallitsevan lauseen edellä kuin sen jäljessä. (ISK 2004, 1058 & 1070.) Tässä työssä käytän rakenteesta sekä Ilona Herlinin (1988) esimerkin mukaisesti nimitystä *kun*-lause että omaa, väljempää nimitystä *kun*-ilmaus. Kummallakin viittaa kuitenkin samaan kielelliseen ilmiöön.

3.3 Ajanilmauksia käsitteleviä tutkimuksia

3.3.1 Suomen kielen ajan adverbien semantiikkaa

Helena Sulkala (1981, 11) on tutkinut ajan adverbien semantiikkaa, erityisesti lausesemantiikan näkökulmasta. Hänen aineistonsa koostui Oulun yliopiston suomen ja

saamen kielen laitoksen laajasta 1960-luvun yleiskielen tutkimusmateriaalista sekä Nykysuomen sanakirjasta poimituista ajan adverbien sana-artikkeleista. Materiaali on siis 50 vuotta vanha ja tämän vuoksi osa adverbeista on luonnollisesti jo poistunut ihmisten arkikäytöstä. Etenkin nuorten puheessa tai kirjoituksissa tuskin esiintyy sellaisia adverbeja kuin *alati*, *ammoin*, *hiljattain*, *jolloinkin*, *kulloinkin*, *muinoin*, *toisinaan* tai *vastedes*. Toki lukemista harrastaville ilmaukset ovat luultavasti tuttuja, vaiikkeivät ole heidän aktiivisessa käytössä.

Aikaa pidetään yleisesti yksisuuntaisena muuttujana, jonka dimensiona on menneisyys – tulevaisuus. Toisaalta aika on palauttamaton, toisaalta ajattelemme sen jatkuvan loputtomaan tulevaisuuteen. Ajan voi käsittää koostuvan hetkistä, jotka sijoittuvat aikajatkumoon. Nämä hetket muodostavat ajanjaksoja, joissa vallitsee eri asiantiloja. Kauan pysyvistä asiantiloista käytetään ilmaisua [TILA], lyhytkestoisista [TAPAHTUMA]. (Sulkala 1981, 13-14.) Ajan käsitettä ja aikasuhteita voi kuvata kahdella tavalla: 1) absoluuttinen eli deiktinen/ dynaaminen eli tempuksellinen aikasarja mennyt – nykyinen – tuleva 2) relatiivinen eli ei-deiktinen / staattinen eli tempukseton aikasarja aikaisempi – samanaikainen – myöhempi aika. Absoluuttisessa aikasarjassa on kiinteä ankkurihetki, relatiivisessa sellaista ei ole. (Sulkala 1981, 14-15.)

Lauseenjäsenistä aikasuhteita ilmaisee ajan adverbialaali. Leksikaalisin keinoin aikaa voi ilmaista monin tavoin: verbeillä (*loppua*), substantiiveilla (*päivä*), adjektiiveilla (*nykyinen*), post- ja prepositioilla (*aikana*), konjunktioilla (*ennen kuin*) ja adverbeilla (*usein*). Ajan jatkuvuutta tai muutosta osoittaa aspekti. Koska en tässä työssä käsittele verbejä ollenkaan, jätän sekä aspektin että tempuksen lähemmän tarkastelun. Tästä huolimatta aineistoni virheellisiä muotoja määrittäessä on kuitenkin hyvä muistaa, että kielenkäytössä leksikaalisesi annetun aikainformaation täytyy vastata tempuksella ilmaistua aikaa. Kielen ilmaisemia aikasuhteita ovat *ajankohta*, *kesto* ja *useus* (tässä työssä käytän termiä *toistuvuus*). (Sulkala 1981, 17).

Sulkala on tehnyt adverbikohtaisen analyysin ja jaottelee adverbit edellä esitettyjen aikasuhteiden muodostamien päämerkityspiirteiden mukaan. Pääryhmän sisällä hän esittelee adverbit aakkosjärjestyksessä selventäen eri merkityksiä. Ajankohdan adverbien pääryhmään Sulkala luokittelee adverbit, jotka 1) ilmaisevat tilan tai tapahtuman ajankohtaa jatkumolla ja 2) vastaavat kysymyksiin *Milloin? Minä aikana? Mihin aikaan?*. Näillä kriteereillä hän on

saanut 58 adverbia, joista hän on osan merkinnyt esitettyihin kysymyssanoihin huonosti soveltuviksi. Näiden lisäksi on vielä 9 sellaista adverbia, jotka täyttävät pelkästään ensimmäisen kriteerin. Yhteensä ajankohdan adverbeja on siis 67. (Sulkala 1981, 70-72.) Sulkalan ajankohdan adverbit on esitetty liitteessä 3.

Keston adverbis 1) ilmaisevat tilan tai tapahtuman aikarajoitusta ja 2) vastaavat kysymyksiin *Kuinka kauan? Kuinka pitkän aikaa? Kuinka nopeasti? Missä ajassa? Kuinka kauaksi? Miksi ajaksi?* Keston adverbeja Sulkalan aineistossa on 11. Taajuuden adverbis (tässä työssä terminä *toistuvuus*) 1) ilmaisevat tilan tai tapahtuman useutta ja 2) vastaavat kysymyksiin *Kuinka usein? Kuinka monta kertaa? Monennenko kerran?* Molemmat kriteerit täyttää 17 adverbia, ainoastaan ensimmäisen kriteerin 5, yhteensä toistuvuuden adverbeja on siis Sulkalan aineistossa 22. (1981, 119 & 126) Kaikki Sulkalan ajan adverbit on esitetty liitteessä 4 ja niitä on yhteensä 100. Jotkin adverbit (*aina, ennen pitkää, heti, joskus, kerran, koskaan, ikinä, milloinkaan, myöhään, pian*) tosin esiintyvät Sulkalan aineistossa kaksi kertaa, sillä niiden merkitys riippuu lauseyhteydestä. Kun nämä kymmenen adverbia vähentää kokonaismäärästä, eri adverbeja saadaan 90. Lisäksi luvun alussa luokittelen 8 adverbia arkikäytöstä poistuneiksi, joten katson arkikäytössä olevia ajankohdan adverbeja olevan **82**.

Sulkala (1981, 174) luokittelee materiaalissaan esiintyneet semanttisilta piirteiltään synonyymiset ajan adverbit kolmeen ryhmään 1) samakantaiset 2) erikantaiset 3) erikantaiset ja hieman toisistaan eroavat. Samakantaisia ovat esimerkiksi *uudelleen – uudestaan* tai *taas – taasen*, erikantaisia *silloin tällöin – välistä* sekä *koskaan – milloinkaan*. Kolmanteen ryhmään kuuluvat *kauan sitten – muinoin* ja *silloin – tällöin*. Täydellistä synonymiaa on varsin vähän, mutta Sulkala tarkastelee myös osittaista synonymiaa eli limittäisyyttä. Tällä hän tarkoittaa samojen merkityspiirteiden ja piirrekimppujen (semeemien) sisältymistä eri lekseemeihin (1981, 162). Osittaisia synonyymeja hän on havainnollistanut useilla kuvioilla (=taulukoilla). Työni kannalta olennaisimmasta esitän taulukossa 2 sovelletun version.

Taulukko 2. Ajan adverbien limittäiset merkitykset eli osittaiset synonyymit (Sulkala 1981, 169 -Kuvio 57)

	1. uudelleen, uudestaan	2. uudelleen, uudestaan
=sen sijaan	= uuden kerran	= uudella tavalla
= puolestaan, sitä vastoin	= vieläkin	= uuteen uskoon
2. taas	1. taas	

Synonymian lisäksi Sulkala tarkastelee (1981, 171) ajan adverbien vierekkäisyyttä, jolla hän tarkoittaa useamman, osittain synonyymisen lähimerkityksisen lekseemin merkityssuhdetta. Yhteenvedon asiaa havainnollistavista Sulkalan taulukoista olen koontanut taulukkoon 3.

Taulukko 3. Ajan adverbien vierekkäisyys (Sulkala 1981, 171-173)

ajoissa aikanaan aikoinaan jolloinkin joskus kerran	eilen aikaisemmin aiemmin ennen	parhailaan juuri vastikään vasta vastedes	edelleen vielä yhä	sittemmin myöhemmin huomenna	piakkoin pian kohta
--	--	---	--------------------------	------------------------------------	---------------------------

Sulkalan tutkimuksen liitteistä löytyvät myös ajan adverbien esiintymistaajuudet ja semeemeittäiset frekvenssit. 1960-luvun suomen yleiskielen materiaalissa frekvenssiltään yleisimpiä aikaa ilmaisevia adverbeja olivat *jo, nyt, vielä, sitten, aina* ja *silloin* (Sulkala 1981, 193). Käytetyimpien adverbien taajuuksista on enemmän luvussa 5.3.1.

3.3.2 Suomen ajanilmaukset konseptuaalisen semantiikan näkökulmasta

Yrjö Lauranto (1997) on tutkinut espanjankielisten suomenoppijoiden sisä- ja ulkopaikallissijojen käyttöä konseptuaalisen semantiikan näkökulmasta. Konseptuaalinen semantiikka pohjautuu Jackendorffin universaaliin teoriaan, jota käytetään oppimisen tutkimuksessa. Teorian mukaan kaikki semanttisen rakenteen konstituentit kuuluvat johonkin universaaleista pääkategorioista. Kompleksiset pääkategoriat ovat [TILA] (*Kokous on ensi viikolla*) sekä [TAPAHTUMA] (*Kokous siirtyi ensi viikoksi*) ja ne edellyttävät aina funktiota. Yksinkertaisia pääkategorioita on mm. [AIKA] (*kivikausi, eilinen, vuosi*). (Lauranto 1997, 43-48. esimerkit Laurannon omia)

Suomen kielen sisä- ja ulkopaikallissijoja käytetään ilmaisemaan sekä spatiaalisuutta että temporaalisuutta. Temporaalisessa kentässä liikutaan, kun ilmaistaan asioiden, tilojen ja tapahtumien ajallisia sijainteja ja niiden muutoksia. Temporaalisen kentän systeemi ei kuitenkaan ole niin selvä, eikä niin produktiivinen kuin spatiaalisen. (Lauranto 1997,

131&180.) Paikka ja aika ovat kategorioina erilaisia. Aika on dynaamista ja yksiulotteista eli menneet tapahtumat ja tulevaisuus ovat tästä hetkestä katsottuna ulottumattomissa. Paikka on sen sijaan staattinen ja dimensionaalinen, konkreettisissa paikoissa voimme liikkua rajattomasti. (Lauerma 1990, 154.)

Kategoria [AIKA] jaetaan primaaristi ajankohtaa ja ajankestoja ilmaiseviin temporaali-ilmauksiin. Ajankohdan ilmaukset ovat joko absoluuttisia tai deiktisiä. Absoluuttista ajankohtaa kuvaavat nimitykset ilmaisevat *vuorokaudenaikoja*, *viikonpäiviä*, *kuukausia* tai *vuodenaikoja*. Deiktiset ajankohdan ilmaukset ovat kiteytyneitä adverbeja kuten *eilen*, *tänään*, *huomenna* sekä tietyt ajanjakson nimitykset (*tulevaisuus*). Myös ajankeston ilmaukset jaetaan kahteen ryhmän: tarkkarajaisiin (*minuutti*, *vuosi*) ja epämääräistä ajanpituutta ilmaiseviin (*hetki*). (Lauerma 1990a, 148-151.) Yhteenvedo temporaalisen kentän luokittelusta on taulukossa 4.

Taulukko 4. Temporaalinen kenttä (Lauerma 1990, 148-151)

Ajankohta		Ajankesto	
absoluuttinen	deiktinen	tarkkarajainen	epämääräinen
vuodenajat, kuukaudet, viikonpäivät, vuorokaudenajat	kiteytyneet adverbit: <i>eilen, tänään,</i> <i>huomenna</i> ajanjakson nimitykset: <i>tulevaisuus</i>	<i>minuutti, vuosi</i>	<i>hetki, tovi</i>

Olosijaiset ajanilmaukset – [TAPAHTUMIEN] ja [TILOJEN] temporaalinen sijainti muodostetaan essiivillä, adessiivilla tai inessiivillä. Essiiviä käytetään kun kyseessä on 1) viikonpäivä, juhlapäivä tai vuosi (*maanantaina*), 2) yhdyssana (*maanantai-iltana*) tai 3) attribuutin omaava ajanilmaus (*viime kesänä*). Essiivillä viitataan spesifiin ajankohtaan (*tänä aamuna*), joka eroaa adessiivista (*aamulla*) siinä, että sillä ilmaistaan tarkkaa, kontekstista tarkentuvaa ajankohtaa. Adessiivilla puolestaan viitataan epämääräisempään hetkeen ja sen käyttö on yleistä. (Lauerma 1990, 156-162.) Vuorokaudenajat ovat esimerkki absoluuttisista ajankohdan ilmauksista ja adessiivin käyttö on niille tyypillistä. Tämä funktio opitaan melko varhain eikä se tuota oppijoille juurikaan ongelmia. Ajankohdan ilmauksista kuukaudennimien ja ajanjaksojen yhteydessä käytetään inessiiviä, mutta muuten inessiivin pääkäyttö on ajankeston ilmauksissa. (Lauranto 1997, 131-132.)

Muutossijoja käytetään harvoissa ja kiteytyneissä ilmaisuissa, kuten kellonajan ilmaisemissa konstruktioissa, mikä on tyypillistä monille kielille (Lauerma 1990, 175-176). Kun kellonajan ilmauksessa on lisäksi jokin muu aikaa merkitsevä sana kuten *kello* tai *puoli*, ablatiivi ei ole sijamuotona välttämätön, muussa tapauksessa se on pakollinen: *Tulen kello yksi/Tulen yhdeltä/*Tulen yksi*. (Nikanne 2005, 218-221.) Laurannon mukaan *kello yksi*-tyyppinen ilmaus ei kuitenkaan sovi arkipuheeseen, vaan on huoliteltua yleiskieltä (Lauranto 1997, 133). Yhteenvedo temporaalisista funktioista on taulukossa 5. Siitä käy ilmi, etteivät esitetyt funktiot ketjuunnu ja ne ovat sijavalinnassa pitkälle kiteytyneitä.

Taulukko 5. Temporaalisen kentän funktiot (Lauranto 1997: 179).

inessiivi	elatiivi	illatiivi
AT (tammikuussa)	FROM (kuudesta)	TO (kuuteen)
adessiivi	ablatiivi	
AT (aamulla)	AT (neljältä)	

Aikaa ilmaisevia sanoja on suomen kielessä vain muutamia kymmeniä ja mahdollisuuksia muodosta temporaalisia ilmauksia on huomattavasti vähemmän kuin spatiaalisia (Lauerma 1990, 148). Opetuksen kannalta yhtenäistä kenttää on kuitenkin mahdoton muodostaa, sillä temporaalinen kenttä on hajanainen. Ajanilmaukset kyllä muodostavat opetuksessa edellä kuvattuja yhtenäisiä ryhmiä kuten *vuorokauden osat*, *viikonpäivät*, *kuukaudet*, *vuodenajat*, *kellonajat*, *ajan mittayksiköt*. Ajan hienojakoisempaa ilmaisemista ei kuitenkaan opita kielenopiskelun alkutaipaleella. (Lauranto 1997, 131 & 182.)

Seuraavassa luvussa esittelen tarkemmin oman työni kannalta mielenkiinnon kohteina olleet sekä tilaa että ajankohtaa ilmaisevat ilmaukset kuten *tunnilla* tai *lomalla*, jotka Lauranto (1997, 183) luokittelee sirkumstaaliseen kenttään. Ne viittaavat hänen mukaansa konkreettisen paikan sijaan ihmisten toimintaan. Tämän vuoksi niiden selittäminen ja käyttö ei tuota oppijoille vaikeuksia. Lokatiiveja lauseen semanttisessa tulkinnassa on väitöskirjassaan tutkinut Tuomas Huomo (1997).

3.4.3 Lokatiivin temporaalinen tulkinta

Tuomas Huumon tutkimuksen teoreettisena lähtökohtana on kognitiivinen semantiikka. Siinä kieltä ei jaeta jyrkkärajaisiin kategorioihin kuten syntaksi, morfologia, semantiikka, pragmatiikka ja fonologia. Nämä osaset nähdään sen sijaan keskenään tiiviissä vuorovaikutuksessa olevina elementteinä tai semantiikkaa esille nostavana jatkumona. (Huumo 1997, 33.)

Kun predikaatti on menneessä aikamuodossa, virkkeen temporaalinen tulkinta syntyy, kun adverbiaali esittelee paikan jossa yleensä oleskellaan pitkään tai ainakin jokin määräaika. Huumo (1997, 103) käyttää esimerkkinä lausetta *Lukiossa Elmerillä oli vanha Volkswagen* ja siinä viitataan siihen ajanjaksoon, jona kyseinen Elmeri oli lukiossa. Koululaisaineistosta löytyy runsaasti esimerkkejä ilmauksesta *tunnilla*, jolla viitataan sekä fyysiseen paikkaan eli luokkahuoneeseen, jossa kyseessä oleva oppitunti pidetään että siihen 45 minuuttiin, jotka vietetään opettajajohtoisesti toimien. Koululaisaineistosta löytyy esimerkiksi virke *Kännykällä leikkiessä, et kuuntele mitä opetaja puhu ja seuravalla tunnilla voi tulla hankaluuksia* (780-9-T4-B1). Ajanilmaisulla *seuraavalla tunnilla* tässä tapauksessa viitataan enemmänkin siihen opettajajohtoiseen 45 minuuttiin, eikä fyysiseen tilaan. Laurannon (1997, 183) mielestä ilmaukset *tunnilla* ja *lomalla* viittaavat konkreettisen paikan sijaan ihmisten toimintaan. Toisessa esimerkissä *Saa syödä purukumia tunnilla ellei se häiritse* (008-7-T1-A1) ilmauksella *tunnilla* viitataan sekä siihen oppitunnin ajanjaksoon että fyysiseen paikkaan eli luokkahuoneeseen.

Ajan adverbiaalit hallitsevat yleensä muita tila-adverbiaaleja, sillä ne määrittävät näiden ilmaiseman relaation keston ja sijainnin aikaulottuvuudessa. Näin ajan adverbiaalinen vaikutusvaltaan joutuvat paikan, omistajan ja tilan adverbiaalit. Tästä on esimerkkinä koululaisaineiston virke *Viime kesä olin kävereiden kanssa särkäniemessä* (725-8-T5-A1)

Paikan ja omistajan adverbiaalit pystyvät hallitsemaan ajan adverbiaaleja vain silloin kun ne ovat temporaalistuneita, Tämä saadaan aikaan sanajärjestyksellä. Temporaalistunut paikan adverbiaali tulee alkuun, sillä lauseenalkuisena sillä on kyky saavuttaa erikoistulkinta. Paikan lisäksi sillä siis lauseenalkuisena kuvataan myös temporaalisuutta. (Huumo 1997, 237-238.) Paikan tai omistajan adverbiaalien temporaalistuneesta käytöstä ei koululaisaineistosta löydy esimerkkejä.

3.3.4 Ajankohtaa ilmaiseva *kun* kognitiivisessa kielentutkimuksessa

Adverbien ja substantiivien lisäksi aikaa voidaan ilmaista myös esimerkiksi *kun*-konjunktioilla, millä osoitetaan temporaalista suhdetta kahden tilanteen välille. Suomen kielen *kun*-sanan käyttöön on väitöskirjassaan perehtynyt Ilona Herlin (1998). Hänen lähtökohtanaan (1998, 23) on kognitiivinen kielentutkimus, joka näkee kielen muiden inhimillisten toimintojen, erityisesti kognitiivisen toiminnan erottamattomana osana. Herlinin aineistona oli 7500 yleiskielistä yhden tai useamman *kun*-konjunktin käsittävää virke-esimerkkiä. Hänen mukaansa *kun*-sanan käytössä näkyy ihmisen suhde maailmaan. Suomen kielessä se on yksi tapa hahmottaa kahden tilanteen välinen suhde. (1998, 25.) Otan Herlinin tutkimuksesta esille vain työni kannalta olennaiset tulokset käyttäen omasta aineistostani poimimiani esimerkkejä.

Temporaalinen *kun*-lause voi olla ennen päälausetta esimerkiksi *Kun minä olin lapsi* (245-7-T5-A1), jolloin on olennaista että tilanteessa on osallistuja ja tilanne nähdään nimenomaan osallistujan näkökulmasta. Lauseella ilmaistaan olion sijaintia, asemaa, sijainnin muutosta, tajunnantilan muutosta tai olion kohtaamaa uutta tilannetta. (Herlin 1998, 67-69.) Temporaalinen *kun*-lause voi olla myös päälauseen jälkeen, jolloin päälauseen esittämä tilanne ilmaisee olosuhteita tai asioiden tilaa *kun*-lauseen osoittamana ajankohtana (Herlin 1998, 71). Päälause on riippumaton *kun*-lauseen esittämästä tilanteesta, kuten esimerkissä *Nauroimme kävereiden kanssa koko viikon, kun kerroin heille keskiviikko* (824-9-T5-B1).

Kirjoitettuun kieleen kuuluu myös ns. käänteinen *kun*. *Kun*-lauseen esittämä tilanne on näissä tapauksissa yllättävä tai epäodotuksenmukainen. Muoto on ankkuroitunut suomen kieleen ruotsin ja etenkin englannin kielen vastaavan konjunktin mallin mukaisesti. (Herlin 1998, 89 – 90.) Koululaisaineistossa tätä kerronnan keinoa käytettiin varsin vähän, esimerkiksi seuraavasti (yllättävää tilannetta kuvaava *kun* lihavoituna):

*Joku kerra **kun** minä ja minun perhee kävimme isoisä kotin siellä on alamäkeen ja ilmaa on kulma ja saaden lunta **kun** äiti kävelee meidän eteen ja iskä on äidin takana.* (728-8T5-A2)

Tilanteen yllättävyyden kuvaamisessa suomen kielessä temporaalinen lause edistää kerrontaa

tutustuttamalla kuulijaa uuteen tilanteeseen ja viemällä toimintaa eteenpäin (Herlin 1998, 94).

Puheessa *kun* täsmentyy temporaaliseksi kollokaatiossa, joka koostuu *kun*-partikkelista ja temporaalisesta adverbista *heti*, *sitte*, *silloin*. Kollokaatio *heti kun* ilmaisee temporaalisten suhteiden välitöntä peräkkäisyyttä, *sitte kun* peräkkäisyyttä ja *silloin kun* päällekkäisyyttä. Säännöllistä toistuvuutta ilmaistaan kollokaatiolla *aina kun* ja epäsäännöllistä *joskus kun*. (Herlin 1998, 168-169.)

Herlin (1988, 31) on koonnut 7500 yleiskielisen *kun*-konjunktioita käsittävän aineistonsa esimerkkivirkkeet Suomen kuvalehdistä, Suomen kulttuurihistoria- teoksista sekä kaunokirjallisuudesta ja asiateksteistä. Temporaalisten adverbien yleisyys vaihtelee. Herlinin aineistossa (1998, 236-239) yleisin kollokaatio on *silloin kun* (380 esiintymää = 5,1% kaikista *kun*-virkkeistä). Muiden kollokaatioiden esiintymämäärät ja prosenttiosuudet kaikista aineiston *kun*-virkkeistä ovat: *sen jälkeen kun* 102 esiintymää (1,3%), *sitten kun* 82 (1,1%), *heti kun* 74 (1,0%) ja *aina kun* 67 esiintymää (0,9%). Osa kollokaatioista on kiteytyneitä.

Herlin (1998, 252) päättelee, että temporaalinen *kun* on ”vetäytynyt periferiaan” ja sen tilan ovat ottaneet edellä esitetyt temporaalimerkityksiset kollokaatiot, spesifimmin temporaalista suhdetta ilmaisevat ns. uudet temporaalikonjunktiot. Näin temporaalisuus voidaan jakaa alamerkityksiin eli peräkkäisyydeksi, päällekkäisyydeksi ja toistuvuudeksi. (Herlin 1998, 262.)

4 AINEISTO & MENETELMÄT

4.1 Aineisto ²

Tässä pro gradussa on käytetty Cefling-hankkeen (katso luku 2.1) suomi toisena kielenä (S2) -aineistoa. Aineisto on kirjallinen ja se koostuu hanketta varten kerätystä koululaisaineistosta. Koululaisaineistossa on yhteensä 527 tekstiä ja ne käsittävät viisi eri tehtävää: *Viesti ystävälle (T1)*, *Viesti opettajalle (T2)*, *Sähköposti verkkokauppaan (T3)*, *Mielipide (T4)* ja *Kerro (T5)*. Kaksi ensimmäistä tehtävänantoa T1 ja T2 ovat epämuodollisia viestejä, kun taas kolmas tehtävä T3 on tekstilajiltaan muodollinen viesti.

Tekstien kirjoittajat ovat täyttäneet taustatietolomakkeet, mutta niiden tietoja ei ole hyödynnetty tässä tutkimuksessa. Oppijoilla on yli 20 eri äidinkieltä, mutta myöskään äidin kielen vaikutusta suomi toisena kielenä -oppimiseen ei ole tässä tutkimuksessa huomioitu. Kaikki tutkimusaineiston keräämiseen osallistuneet oppijat asuvat Suomessa ja koululaisaineiston tekstien kirjoittajat käyvät suomalaista koulua ja osallistuvat suomenkieliseen opetukseen. Tekstit on arvioitu eurooppalaisen viitekehyksen taitotasolle A1 – B2, jotka esitellin tarkemmin luvussa 2.2. Tekstien arvioinnissa on korostettu niiden funktionaalisuutta ja kommunikatiivisia taitoja. (Martin ym. 2010)

Tekstimäärät koululaisaineistossa jakaantuvat tehtävittäin ja tasoittain (katso taulukko 6).

Taulukko 6. Tekstimäärät koululaisaineistossa.

Taso	Tehtävä 1: Viesti ystävälle	Tehtävä 2: Viesti opettajalle	Tehtävä 3: Sähköposti verkkokauppaan	Tehtävä 4: Mielipide	Tehtävä 5: Kerro	Yhteensä
A1	11	14	34	32	24	115
A2	40	40	40	39	40	199
B1	30	34	40	40	40	184
B2	3	9	7	0	10	29
Yhteensä	84	97	121	111	114	527

² Aineisto –luku on osittain kirjoitettu yhteistyössä samaa Cefling-hankkeen aineistoa käyttävien pro gradu -työn tekijöiden kanssa (Anne Nucci, Kati Penttinen, Martta Puhakka ja Klára Varis)

Taulukosta 7 käyvät ilmi koululaisaineiston sanamäärät.

Taulukko 7. Koululaisaineiston sanamäärät.

Taso	Tehtävä 1: Viesti ystävälle	Tehtävä 2: Viesti opetta- jalle	Tehtävä 3: Sähköposti verkkokauppaan	Tehtävä 4: Mielipide	Tehtävä 5: Kerro	Yhteensä
A1	304	481	1085	798	811	3479
A2	1723	1735	1808	1670	2108	9044
B1	1708	1774	2440	2315	3080	11317
B2	200	578	519	0	926	2223
Yhteensä	3935	4568	5852	4783	6925	26063

Jokaisella tekstillä on oma tiedostonimi ja jokaisella oppijalla oma tunniste, josta käy ilmi milloin teksti on kerätty, missä kaupungissa, koulussa ja millä luokka-asteella, sekä mikä tehtävä on kyseessä. Tässä tutkimuksessa aineistosta otettujen esimerkkien perään merkitään sulkuihin osan tiedostonimestä, jonka perusteella tekstin voi paikantaa aineistosta, esimerkiksi tunnisteessa (824-9-T5-B1) ensimmäiset kolme numeroa ovat kirjoittajan tunniste, numero 9 kertoo että tämä on yhdeksäsluokkalainen, T5 viittaa tehtävään numero viisi ja B1 kertoo tason, jolle teksti on arvioitu.

Luvussa 3.2. esittelemääni rajausta käyttäen olen poiminut aineistosta yhteensä 1906 ajanilmausesiintymää, jotka jakautuvat taitotasoin taulukon 8 mukaisesti. Taulukosta näkee myös ajanilmausten esiintymämäärät ilman numeroin kirjoitettuja ajanilmauksia eli esimerkiksi kellonaikoja tai päiväyksiä.

Taulukko 8. Ajanilmausten esiintymät, esiintymät ilman numeroin kirjoitettuja ajanilmauksia sekä aineiston kokonaissanamäärät taitotasoin.

taso	ajanilmausten esiintymät	ajanilmausten esiintymät ilman numeroin kirjoitettuja	sanamäärät
A1	227	219	3479
A2	659	641	9044
B1	808	769	11317
B2	212	202	2223
Yhteensä	1906	1831	26063

4.2 Menetelmät

Poimin Cefling-hankkeen koululaisaineistosta kaikkien ajanilmaukset esiintymämäärät taitotasoinnain sekä tehtävittain. Yhdellä esiintymällä tarkoitan jonkin ajanilmauksen yhtä kirjallista tuotosta jollakin tasolla, jossakin tehtävässä, jonkun oppijan tekstissä. Saman oppijan yhdessä tehtävässä tietty ajanilmaus voi esiintyä monta kertaa ja kaikki nämä kerrat on laskettu esiintymiksi. Esimerkissä *minä lupasin että me nähdään Perjantaina mutta olen pahoillani en voi tulla Perjantaina koska just äsken katsoin kalenteriin minulla on lääkäri Perjantaina* (731-8-T1-B1) ajanilmaus *perjantaina* esiintyy kolme kertaa, joten esiintymämääriä on kolme. Tässä esimerkissä on lisäksi ajanilmaus *just äsken*.

Aineistosta lasken luvussa 2.3. esitetyn DEMfad-mallin mukaisesti taajuuden, tarkkuuden ja distribuution. **Taajuus** (*frequency*) tarkoittaa tutkimuksessani sitä, kuinka monta ajanilmausta aineistossa on 1000 sanaa kohti. Esimerkiksi A1-tasolla muita kuin numeroin kirjoitettuja ajanilmauksia on yhteensä 219 ja tason yhteissanamäärä on 3479, taajuus lasketaan kaavalla $219/3479 \times 1000 = 62,949$. Olen pyöristänyt kaikki arvot yhden desimaalin tarkkuudelle eli A1-tason taajuus on 62,9/1000 sanaa.

Tarkkuus (*accuracy*) tarkoittaa tässä työssä sitä, mikä on oikeiden eli kohdekielisten ajanilmausten prosentuaalinen osuus kaikista ajanilmauksista. Tarkkuus on laskettu taajuudesta, vaikka suhteen pitäisi pysyä kyllä samana vaikka se olisi laskettu esiintymämääristä. Esimerkiksi A1-tasolla tarkkuusprosentti on laskettu jakamalla oikeiden esiintymien taajuuden tason kokonaistaajuudella eli $37,6/62,9 \times 100$ (katso taulukko 9, sivu 32). Tarkkuuden käsitteen määrittelen tarkemmin luvussa 4.2.2. Lasken ajanilmausten taajuudet ja tarkkuudet tasoittain sekä annan ajanilmausten käytöstä aineistoesimerkkejä, jotka ovat osa laadullista analyysia. Laadullisesti käsitelen myös kiteytyneitä rakenteita. Yksittäisten ajanilmausluokkien taajuuden ja tarkkuuden tutkimisen lisäksi pyrin luomaan alaluokista suurempia kokonaisuuksia yhdistelemällä niitä eri perusteiden keskenään. Lähtökohtana toimivat niin Saukkosen (1979) taajuussanasto kuin teoriaosuudessa esittämäni tutkimukset.

Distribuutiota lähestyn luvussa 6, joka käsittelee useamman ajanilmauksen muodostamia sanajonoja. Tutkimusote on lukuun 5 nähden laadullisempi. Tämän vuoksi tutkin sanajonon taajuuden ja tarkkuuden vaihtelua tehtävittain eri taitotasoinnain, tarkastelen sanajonoja muodostavien ajanilmausten määrän kehitystä ja vaihtelua sekä vertailen sanajonon tark-

kuuden ja sanojen määrän suhdetta. Sanajonot määrittelen luvussa 4.2.2. Ajanilmausten distribuutiota tarkastelen myös käsittelemällä ajankohtaa ilmaisevan *kun*-ilmauksen temporaalisia kollokaatioita.

4.2.1 Luokittelu

Ajanilmausten esiintymät olen jaotellut liitteessä 4 esitettyihin luokkiin. Yhteensä 43 ajanilmausluokkaa ryhmittyvät kolmeen pääluokkaan – **nomineihin**, **adverbeihin** ja **muihin** ajanilmauksiin. Ajanilmausten jaottelu nomineihin ja adverbeihin johtuu siitä, että nämä sanaluokat käyttäytyvät keskenään eri tavalla niin morfologisesti kuin syntaktisestikin. Keskeisin ero on kuitenkin taivutuksessa, nomineilla on sija- ja lukutaivutus, kun taas adverbit eivät pääosin taivu lainkaan. (Hakulinen et al. 2004, 426.) Tässä luvussa (4.2.1) esitän työni ajanilmausluokkien nimitykset SUURAAKKOSIN, muut kuin hakusanoina olevat ajanilmaukset olen *kursivoinut*.

Aineistoni kategoriointi mukailee osittain luvussa 3.3.2 esittelemäni Yrjö Laurannon (1990a, 148-151) primaaria jakoa. Absoluuttista ajankohtaa kuvaavat nimitykset kuten VUOROKAUDENAJAT muodostavat oman luokkansa. Muita absoluuttista ajankohtaa kuvaavia nimityksiä ovat *kuukaudet* ja VIIKONPÄIVÄT. *Kuukausiin* lukeutuvia esiintymiä on koko aineistossa ainoastaan 5, joten yhdistin ne huomattavasti tuottoisampaan VIIKONPÄIVÄT- nimiseen luokkaan poikkeuksena myöhemmin tässä luvussa esittämälläni aakkosjärjestyksellisyydelle. Deiktistä ajankohtaa kuvaavat adverbit TÄNÄÄN, EILEN & HUOMENNA muodostavat niin ikään aineistossani omat luokkansa. Laurannon epämääräistä ajanpituutta ilmaiseva *hetki* lukeutuu aineistossani tarkkarajaisiin ajanpituuden ilmauksiin luokassa AIKAYKSIKÖT. Niihin kuuluvat mm. *tunti*, *minuutti* ja *sekunti*.

Kolmen pääluokan – **nominien**, **adverbien** ja **muiden** ajanilmausten sisällä olen Viimarannan ja Sulkalan tapaan päätenyt aakkoselliseen järjestykseen. Aakkosjärjestyksessä olevat alaluokkien ns. hakusanat tai nimikkeet on merkitty SUURAAKKOSIN. Alaluokilla on joko 1) semanttisesti kuvaava nimitys kuten KELLONAJAN *määritteet* tai 2) nimikkeenä toimii alaluokkaan kuuluvien aakkosjärjestyksessä ensimmäisenä oleva ajanilmaus (poikkeuksena luokka VIIKONPÄIVÄT, johon sisältyvät *kuukaudet*). Esimerkiksi alaluokkaan JOSKUS kuuluvat myös toistuvuuden adverbit *sillävälin*, *vähän väliin*, *välillä*.

Nominien pääluokan sisällä olen ylittänyt perinteisen sanaluokkajaon kriteerit. Esimerkiksi ajanilmausluokkaan NUMEROT, *kirjaimin kirjoitetut* olen sisällyttänyt niin syntaktisin perustein yksilöivin adjektiiveihin lukeutuvat *järjestysnumerot* kuin pronominit *monta* ja *pari*. Toinen esimerkki semanttisesta, perinteisiä sanaluokkajakoja ylittävästä luokittelusta on ajanilmausluokka KELLONAJAN *määritteet*. Siinä olen yhdistänyt nomineihin *vartti* ja *puoli* adpositiot *vaille* ja *yli*. Olen merkinnyt tähdellä sekä liitteeseen 4, että liitteeseen 5 ne semanttisin perustein luokitellut ajanilmaukset, jotka kieliopillisesti kuuluisivat toiseen pääluokkaan.

Nominien luokittelu perustuu lisäksi myös aineistosta nousseiden aikaa ilmaisevien nominien esiintymien yleisyyteen. Esimerkiksi koululaisaineistossa käytetyimpien joukkoon kuuluvalla ajanilmauksella *viikko* on kolme eri luokkaa aineistossa esiintyneiden sijamuotojen mukaan: A) VIIKKO, VIIKON - 86 esiintymää B) VIIKKOA, VIIKKOON - 12 esiintymää C) VIKOLLA - 43 esiintymää. Nominatiivi- ja partitiivimuodot olen halunnut erotella esiintymien laskentavaiheessa omiksi luokikseen, samoin adessiivimuodon frekvenssin ja tarkkuuden vaihtelun selvittämiseksi. Olen säilyttänyt *viikko*-ajanilmauksen alaluokat siitäkin huolimatta, että analysoin niitä yhtenä kokonaisuutena ja ne ovat siis tutkimuksen edetessä menettäneet merkityksensä. Liitteessä 5 olevat eriteltyt kohdekieliset ja virheelliset esiintymämäärät sekä taajuudet voivat kuitenkin toimia esimerkiksi seuraavan tutkimuksen aineistopohjana. Aineistoesiintymien vähäisyyden vuoksi toisaalta esimerkiksi absoluuttista ajan-kohtaa kuvaavaan luokkaan VIIKONPÄIVÄT kuuluvat kaikkien vaihtoehtoisten ajanilmausten sijamuodot sekä edellä mainitut *kuukaudet*.

Adverbien jako *ajankohdan*, *keston* ja *toistuvuuden* adverbeihin mukailee Ison suomen kieliopin (=ISK 2004, 641) jakoa, kuten myös siinä esiintyvät alaluokkanikin. Rajatapauksissa olen tukeutunut myös Sulkalan (1981) ajan adverbien luokitteluun, jota esittelen liitteessä 3. Omassa adverbien luokittelussani jokainen ajanilmaus esiintyy vain kerran siinä merkityksessä, jossa se aineistossa valtaosin on. Sulkala on luokitellut esimerkiksi adverbien HETI sekä ajankohdan että keston adverbiksi. Itse luokittelin sen ajankohdan adverbeihin, sillä aineistossa se vastaa useimmin kysymykseen *milloin*. Näin on esimerkiksi lauseessa *Heti kun se juna lähti käyntiin minun pikkuveli alkoi huutaa* (041-7-T5-B1). Esimerkkien viittauksista on tarkemmin aineistoa käsittelevässä luvussa 4. Ajankohdan adverbeihin olen ryhmitellyt myös temporaalissävytteiset tavan adverbit KESKEN ja *yhtäkkiä* (ISK 2004, 645).

Luokittelin ilmauksen JO Sulkalan tapaan (liite 3) ajankohdan adverbieihin, vaikka Isossa suomen kieliopissa (ISK 2004, 812) se nähdään temporaalisena fokuspartikkelina. Edellisten lisäksi olen sijoittanut keston adverbien joukkoon semanttisin perustein myös kestoja ilmaisevan kiteytyneen rakenteen KOKO AJAN. Muiden sanaluokkaan kuulumattomien ajanilmausten tapaan olen liitteisiin 4 ja 5 merkinnyt sen tähdellä.

Pääloukka **muut ajanilmaukset** sisältää adpositioita (3 alaluokkaa) sekä laajennuksia ja määritteitä (3 alaluokkaa), jotka eivät esiinny tekstissä sellaisenaan, vaan vaativat edussanan. Nämä alaluokat ovat nousseet aineistosta esiintyvyyden mukaisesti. Suurimman osan laajennusten ja määritteiden luokkien ajanilmauksista olisi voinut liittää luokkaan KITEYTYNEET RAKENTEET, kuten esimerkiksi aineistossa paljon esiintyneen ajanilmauksen *seuraavalla viikolla*. Halusin kuitenkin pilkkoa tämän rakenteen ja näin syntyivät luokat VIIKOLLA sekä ENSI, johon kuuluvat myös muut *viikolla*-ajanilmauksen määritteet *seuraavalla, sillä, tällä ja viime*. Sisällytin tähän alaluokkaan lisäksi *se-*demonstratiivipronominin yksittäisesti esiintyneen essiivimuodon *sinä (päivänä)* sekä *eräänä (päivänä)*. Muut ajanilmausten laajennukset muodostavat oman luokkansa, jonka hakusana eli nimitys on AIKA (kauan). Myös laajennus *tämän (viikon)* kuuluu tähän alaluokkaan, koska halusin pitää *viikolla*-sanana määritteiden luokan mahdollisimman yhtenäisenä. Jaolla ei loppujen lopuksi ole tämän työn kannalta merkitystä, sillä analyysissä olen käsitellyt laajennukset ja määritteet yhtenä kokonaisuutena. Pääloukkaan **muut ajanilmaukset** kuuluvat myös edellä mainitsemani yksittäisesti esiintyneet KITEYTYNEET RAKENTEET, jotka olen luetellut luvussa 3.2.3, sekä ajankohtaa ilmaisevat KUN-LAUSEET.

4.2.2 Sanajonot

Yksittäisten ajanilmausten lisäksi tarkastelen useamman ilmauksen muodostamia ketjuja, eräänlaisia ryppäitä. Olen luokitellut ne taitotasoin ja tehtävittäin kahden sekä yli kolmen ajanilmauksen ketjuihin. Esimerkiksi virkkeessä *Me voimme tapamme huomenna koulun jälkeen* (247-7-T1-A1) on yksi kahden ajanilmauksen sanajonoesiintymä. Yksittäisiksi ajanilmauksiksi lasken tästä esimerkistä adverbien *huomenna* lisäksi adposition *jälkeen*. Yli kolmen ajanilmauksen sanajonoista on lihavoituna esimerkki: *Kello oli silloin kaksikymmentä vaile kahdeksan* (744-8-T2-A1). Sanajonoihin lukemani ajanilmaukset on

esimerkissä alleviivattu. Numeroin kirjoitettuja ajanilmauksia en ole ottanut sanajonoihin mukaan. Temporaalisen *kun*-ilmauksen olen laskenut sanajonoissa yhdeksi ajanilmaukseksi, esimerkissä (024-7-T3-A1) siis kahden ajanilmauksen sanajono:

- *Tekken pelini on hajalla ensin se ei toimi sitten ku se toimii se tiltaa.*

4.2.3 Tarkkuuden käsite

Eurooppalaisessa viitekehyksessä (CEFR 2003, 214) virheet nähdään välikielen, myös oppijan kieleksi kutsutun kielen ilmentymänä. Tämä oppijan kieli on kohdekielen eli tässä työssä suomen kielen hallinnan yksinkertaistettu tai keskeneräinen vaihe, jolloin oppija tuottaa kieltä oman, jatkuvasti kehittyvän ja dynaamisen ”systeemin” mukaan (Mitchell ym. 2004, 39) Toki niin kohdekielisillä kuin kielenoppijoilla erehdyksiä ja lipsahduksia sattuu ja ne ovat väistämättömiä ilmiöitä. Virheillä voi olla eri painoarvo riippuen niiden virhealueesta. Näitä virhealueita ovat esimerkiksi oikeinkirjoitus, sanavalinnat, morfologia eli oikea taivutusmuoto sekä syntaksi eli lauserakenne. Virheen sijaan käytän tässä työssä ilmaisua virheellinen muoto, koska keskityn pääasiassa ilmausten muotoon. Kuten edellä on esitetty, se on yksi oppijan kielen piirteistä, joka ei välttämättä vaikuta funktionaalisuuteen. Silti virheellinen muoto ei olisi norminmukainen vaikka kirjoittaja olisi natiivi kielenkäyttäjä. Ehkä parempi ilmaus olisi *ei-kohdekielinen ilmaisu*, mutta pitäydyn käytännön syistä tässä yksinkertaisemmassa termissä. Virheellisyyttä määrittäessäni luokittelin virheellisiksi muodoiksi kaikki edellä esitetyt alueet ilman painoarvoa. Valotan tarkkuutta tämän työn kannalta esimerkein, joista ajanilmaukset on alleviivattu.

Leksikaalisesti annetun aikainformaation täytyy olla sopusoinnussa tempuksella ilmaistun ajan kanssa (Sulkala 1981, 17). Lauserakenteessa ajanilmauksen ja predikaatin tulee ajallisesti korreloida. Näin tapahtuu esimerkiksi lauseessa *Siksi nyt on isän kanssa menen lääkeri* (776-8-T1-A1), jossa ajanilmaus *nyt* ja predikaatin aikamuoto korreloivat. Toisessa esimerkissä *Nyt minun tietokonella oli palijon viirus* (043-7-T3-A2) näin ei tapahdu ja ajanilmaus *nyt* on luokiteltu virheelliseksi. Ajanilmauksen ja predikaatin korrelaatio tulee esille etenkin aikaa ilmaisevissa *kun*- lauseissa. Esimerkiksi lauseessa *Kerran kun mä oli Lintsillä mun kaverin kanssa ja me mentiin aikuisten vuoristorataan* (007-7-T5-A2)

ajanilmaus *kun* on luokiteltu vääräksi, sillä vaikka predikaatin aika korreloi ajanilmauksen kanssa, subjekti ja predikaatti eivät. Katsoin, että *kun* näin tapahtuu, oppija ei vielä hallitse rakennetta. Toki kyseessä saattaa olla myös kirjoituksellinen lipsahdus, mutta määrittämällä kaikki lipsahduksetkin virheelliseksi rajanveto on selkeä eikä yksittäisten esiintymien kohdalla tarvitse tätä asiaa enää pohtia.

Huolimattomuusvirheet ja puhekielisyydet luokittelin siis luvussa 5 virheellisiin muotoihin, sillä mielestäni on mahdotonta tietää milloin on kyse huolimattomuudesta ja milloin puutteellisesta kielitaidosta. Puheessa on mahdollista hävittää kielellisiä puutteita esimerkiksi mumisemalla tai muuten epäselvällä tai nopealla puheella. Kirjoittamalla itsensä ilmaisu onkin paljon vaikeampaa ja heikkoudet tulevat helpommin esille. Tässä kohdin tarkastelutapani on siis varsin normatiivinen. Esimerkiksi ajanilmaus *koulu jälkeen* (822-9-T1-A2) on luokiteltu virheelliseksi, sillä post- ja prepositiot vaativat kohdekielisesti käytettynä pääsanaltaan tietyn muodon. Olen luokitellut puhekielisyydet virheellisiksi myös epämuodollista rekisteriä hyväksyvässä tekstilajissa eli tehtävässä (T1) Viesti ystävälle. Toisaalta vaikka Lauranto (1997, 133) pitää ilmausta *Tulen kello yksi* arkipuheeseen sopimattomana, vastaavat ilmaukset olen luokitellut tässä työssä kohdekielisiksi.

Eurooppalaisessa viitekehyksessä (CEU: 25) tuodaan esille Ginther & Grantin tuloksia taitotason vaikutuksista virhetyyppeihin. Korkeamman taitotason kirjoitelmat olivat keskimääräisesti pidempiä ja virheiden määrä oli muihin tasoihin nähden vähäisempi. Yleisin virhetyyppi oli oikeinkirjoituksellinen (engl. spelling errors), kun taas alemman tason kirjoitelmissa oli eniten sanamuotovirheitä (engl. word form errors).

Virhetyypin tarkastelu taitotasoittain olisi hyvin mielenkiintoista ja siinä olisi hyvä aihe uudelle tutkimukselle. Koska ymmärrän funktionaalisen kielitaidon lähtökohdat, määrittelin sanajonoja käsittelevässä luvussa 6 oikeiksi kaikki ne ajanilmauksia sisältävät sanajonot, jotka lausuttuna olivat oikeita vaikkakin puhekielisiä. Näin kirjoitusasu saattoi olla norminvastainen, sillä puhuttu ja kirjoitettu kieli eivät aina vastaa toisiaan. Sanajonojen tarkastelussa siis *huomen _ jalkee* on luokiteltu oikeaksi kahden sanan sanajonoksi esimerkkilauseessa *voitais mennä huomen koulun jalkee* (732-8-T1-A2). Lyhyesti sanottuna tarkkuuden käsite on luvussa 5 normatiivisempi kuin luvussa 6.

Kielenoppijat omaksuvat jotkin ilmaisut suoraan ”korvakuulolta”, eikä heillä aina ole aavistustakaan ilmaisun kirjoitusasusta tai he jopa keksivät omia muotoja. Näin on käynyt

esimerkiksi joissakin kiteytyneissä rakenteissa kuten *lapset olisivat päivät pitkin chattailemässä* (808-9-T4-B1) tai harvinaisempien ajanilmausten käytössä *jos jokin tapahtuu äkkisesti, niin puhelimen avulla voi saada siihen apua* (015-7-T4-B1). Olen määritellyt nämä esimerkit virheellisiksi, sillä kriteerinäni on kirjoitetun kielen normisto.

5 AJANILMAUSTEN ANALYYSI

Tässä luvussa analysoin aineistoani eli luvussa 3.2 esiteltyjä ajanilmauksia, jotka olen koonnut liitteeseen 4. Kunkin ajanilmausluokan esiintymämäärät ja taajuudet näkyvät liitteessä 5. Kyseisessä liitteessä, samoin kuin tässä luvussa esiintyy tarkkuuden käsite, joka liittyy muodon virheellisyyteen. Virheellisen muodon olen määritellyt luvussa 4.2.3. Tarkkuusprosentilla tarkoitan kohdekielisesti käytettyjen (=oikeat) ilmausten prosenttiosuutta kaikista ajanilmauksista. Tarkkuusprosentit on laskettu taajuuksista, ei esiintymämääristä. Tarkastelen ensin koko aineiston ajanilmauksia – esiintymiä, taajuuksia ja tarkkuusprosentteja sekä taitotasoin (luku 5.1.1) että pääluokittain (luku 5.1.2). Pääluokilla tarkoitan tässä niitä kolmea pääryhmää eli pääluokkaa, joihin olen ajanilmaukset jakanut. Pääluokkia ovat **nomin**it (18 alaluokkaa), **adverb**it (17 alaluokkaa) sekä **muut** ajanilmaukset (8 alaluokkaa). Yhteensä eri alaluokkia olen muodostanut 43.

Taitotasoin ja pääluokittain esitetyn tutkimuskentän esittelyn jälkeen tuon esille koko aineiston käytetyimmät ajanilmaukset eli taajuudeltaan suurimmat alaluokat (luku 5.1.3). Tämä lähtökohta on toiminut analyysin (luku 5) punaisena lankana. Se tuo laajempaa kontekstia sekä vihjeitä siitä, mitä ajan ilmaisun ilmiötä voi lähteä tarkastelemaan lähemmin. Kaikkia johtolankoja en ole tämän työn puitteissa pystynyt seuraamaan, vaan olen valinnut tutkimukseni kentässä polun, jota olen kulkenut. Olen saattanut pysähtyä ja tarkastella matkan varrella esiin tulleita ilmiöitä, palata hieman taaksepäin ja lähteä jatkamaan toista polkua seuraten uutta johtolankaa. Suuntana ja tarkoituksena on kuitenkin ollut läpikäydä tutkimuskenttä liikoja kiertelemättä tai eksymättä ja tarjota aineistosta mahdollisimman tarkka läpileikkaus. Tarkastelen taajuudeltaan suurimpia alaluokkia myös taitotasoin.

Ajanilmausten tarkemmassa analyysissä lähdän liikkeelle (luku 5.2) taajuussanastosta (Saukkonen ym. 1979), jota hyödynnän poimiessani aineistostani ajanilmauksia ja vertaillessani niitä taajuussanaston aineistoon. Toisena analyysin lähtökohtana ovat edellä mainitut omasta aineistosta nousevat, taajuudeltaan suurimmat alaluokat. Kolmantena ja viimeisenä lähtökohtana ajanilmausten analyysissä on ollut Cefling-hankkeen S2-tutkimustulosten yhteenveto (Martin ym. 2010), jota esittelen luvussa 2.6. Siinä puhutaan mahdollisesta neljänestä ulottuvuudesta, eräänlaisesta kielen abstraktisuudesta. Etsiessäni tämän uuden ulottu-

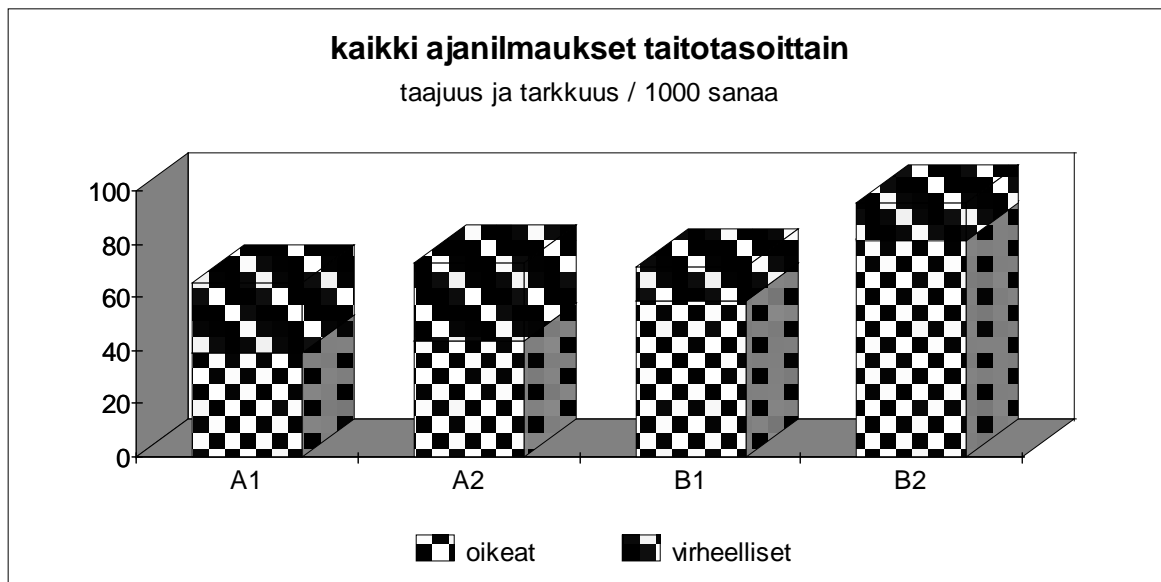
vuuden ilmentymää koululaisaineistossa olen luottanut monivuotiseen kokemukseeni S2-opettajana.

Kolmesta esittämästäni lähtökohdasta lähtenyt aineiston analysointi käsittää myös luomieni ajanilmausten alaluokkien yhdistelyä. Ajanilmausten analyysissä esitän lukuisia koululaisaineistosta poimittuja, sisältöä havainnollistavia esimerkkejä. Kursivoiduista esimerkeistä olen alleviivannut kaikki niissä esiintyvät ajanilmaukset ja mikäli niitä on useita, analysoitavana ollut piirre on alleviivauksen lisäksi lihavoitu. Tässä luvussa en tarkastele ja vertaile ajanilmauksia tehtävittäin. Näin olen tehnyt vasta sanajonoja käsittävässä luvussa 6.

5.1 Kaikki ajanilmaukset

5.1.1 Kaikki ajanilmaukset taitotasoin

Koko aineistossa (26 063 sanaa) oli kaikkien ajanilmausten esiintymiä 1906, mikä tekee 7,3% sanamäärästä. Tässä luvussa on myös numeroin kirjoitettuja ajanilmauksia. Koska tarkoitus on tutkia ajanilmauksia taitotasoin luvussa 2.3 esitetyn DEMfad-mallin mukaisesti, esiintymämäärät on vertailukelpoisuuden vuoksi suhteutettu taulukossa 6 esitettyihin taitotasojen sanamääriin ja laskettu esiintymät 1000 sanaa kohti. Näin laskettuna kaikkia ajanilmauksia ja niiden tarkkuuden kehitystä taitotasoin esittää kuvio 2.

Kuvio 2. Kaikkien ajanilmausten taajuus ja tarkkuus / 1000 sanaa taitotasoin (sis. numeroin kirj.).

Kuten kuviosta näkyy, ajanilmauksia käytetään S2-oppijan kielessä kaikilla taitotasolla. Jopa tasolla A1 käyttö on melko runsasta. Ajanilmausten taajuus kasvaa taitotasojen A1 ja B2 välillä, pienellä notkahduksella tasolla B1. Merkittävin taajuuden kasvu on B1- ja B2-tasojen välillä. Tarkkuus sen sijaan paranee jo siirryttäessä tasolta A2 tasolle B1 (katso taulukko x.). Kun ajanilmauksista poistaa numeroilla kirjoitetut numerot ja päivämäärät, B1-tasolla tarkkuus on lähes 84%. DEMfad-mallin mukaan voi tällöin todeta, että informantit hallitsevat ajanilmausten käytön jo B1-tasolla.

Taulukko 9. Kaikkien ajanilmausten esiintymämäärät, taajuus /1000 sanaa ja tarkkuus (prosentteissa) taitotasoittain ilman numeroin kirjoitettuja. (o=oikeat, v=virheelliset)

taso	esiintymät/o	esiintymät/v	taajuus/o	taajuus/v	yht.	tarkkuus%
A1	131	88	37,6	25,3	62,9	59,8
A2	389	252	43	27,9	70,9	60,7
B1	643	126	56,8	11,1	67,9	83,6
B2	175	27	78,7	12,1	90,8	86,6
yht.	1338	493	51,3	18,9	70,2	73,1
	1831					

5.1.2 Kaikki ajanilmaukset pääluokittain

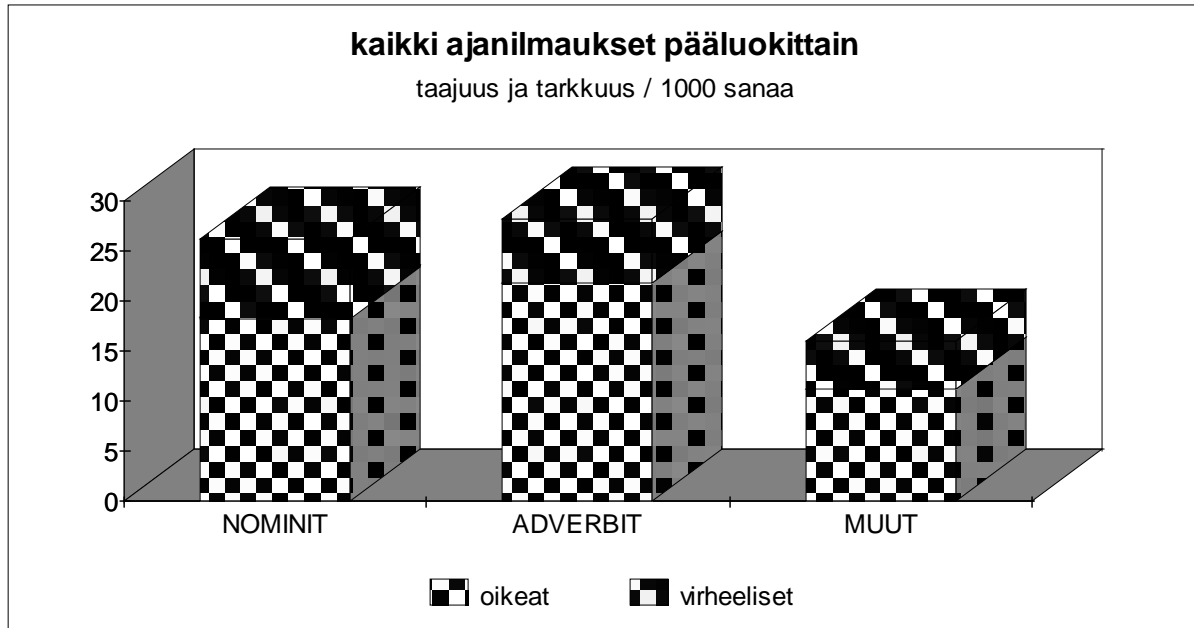
Tämän aineiston käytetyimpiä ajanilmauksia ovat **adverbit**, joiden taajuus on 27,8 /1000 sanaa. Myös adverbien tarkkuus koko aineistoa tarkastellessa on suurin (77,3 /1000 sanaa). Toiseksi käytetyimpiä ovat **nominit** (26,1) ja taajuudeltaan pienimmän pääryhmän muodostavat **muut** ajanilmaukset (15,9). Näiden kahden pääryhmän tarkkuus on kuitenkin lähes sama, noin 70%.

Taulukko 10. Kaikkien ajanilmausten esiintymämäärät, taajuus /1000 sanaa ja tarkkuus (prosentteissa) pääluokittain ilman numeroin kirjoitettuja. (o=oikeat, v=virheelliset)

luokka	esiintymät/o	esiintymät/v	taajuus/o	taajuus/v	yht.	tarkkuus%
Nominit	478	204	18,3	7,8	26,1	70,1
Adverbit	567	166	21,8	6,4	27,8	77,3
Muut	293	123	11,2	4,7	15,9	70,4
Yht.	1338	493	51,3	18,9	70,2	73,1
	1831					

Havainnollisesti kolmen pääryhmän suuruussuhteita ja tarkkuutta voi nähdä kuviossa 3.

Kuvio 3. Kaikkien ajanilmausten taajuus ja tarkkuus / 1000 sanaa pääluokittain (pääluokka nominit sisältää numeroin kirjoitetut ajanilmaukset).

5.1.3 Käytetyimmät ajanilmaukset

Tässä luvussa esitetyissä taajuuksissa ja luokitteluissa ei ole enää otettu huomioon numeroin ilmaistuja ajanilmauksia kuten esimerkiksi vielä edellisessä kuviossa. Koko aineiston kymmenen käytetyintä ajanilmausta on koottu pääluokittain taulukkoon 11, samat luvut näkyvät myös liitteessä 5.

Nomineissa luokat ovat rajatumpia, yksityiskohtaisempia, sillä esimerkiksi viikkosanalla on kolme eri alaluokkaa. Käytetyimpään ryhmään päässeen luokan (ilmauksen nominatiivi & genetiivi) ohella oman luokkansa muodostivat adessiivi ja partitiivi, lisäksi illatiivimuodot muodostivat omansa. Mikäli kaikkien kolmen alaluokan taajuudet olisi laskenut yhteen, taajuus olisi 5,4.

Taulukko 11. Koko aineiston kymmenen käytetyintä ajanilmausta luokittain (suluissa taajuus).

NOMINIT	ADVERBIT	MUUT AJANILMAUKSET
viikko, viikon (3,3)	sitten = sen jälkeen (5,2)	kun-lause (6,3)
numerot – kirj. (2,9)	heti ym. (3,4)	ensi ym. = laajennukset (3,6)
viikonpäivät (2,8)	tänään (3,0)	ennen ym. = adpositiot (2,7)
	eilen, huomenna (2,8)	
yhteensä 9,0	yhteensä 14,4	yhteensä 12,6
KAIKKI YHTEENSÄ	36	

Kymmenen käytetyimmän eli taajuudeltaan suurimman ajanilmausluokan suhdetta kaikkien ajanilmausten taajuuteen koko aineistossa on havainnollistettu kuviossa 3. Koko aineiston taajuus (katso taulukot 9 ja 10) on 70,2 /1000 sanaa. Tästä 10 käytetyimmän ajanilmausluokan taajuudet muodostavat 36 (51,3 %) ja muut 34,2 (48,7%). Suhteelliset osuudet olen havainnollistanut kuviossa 4.

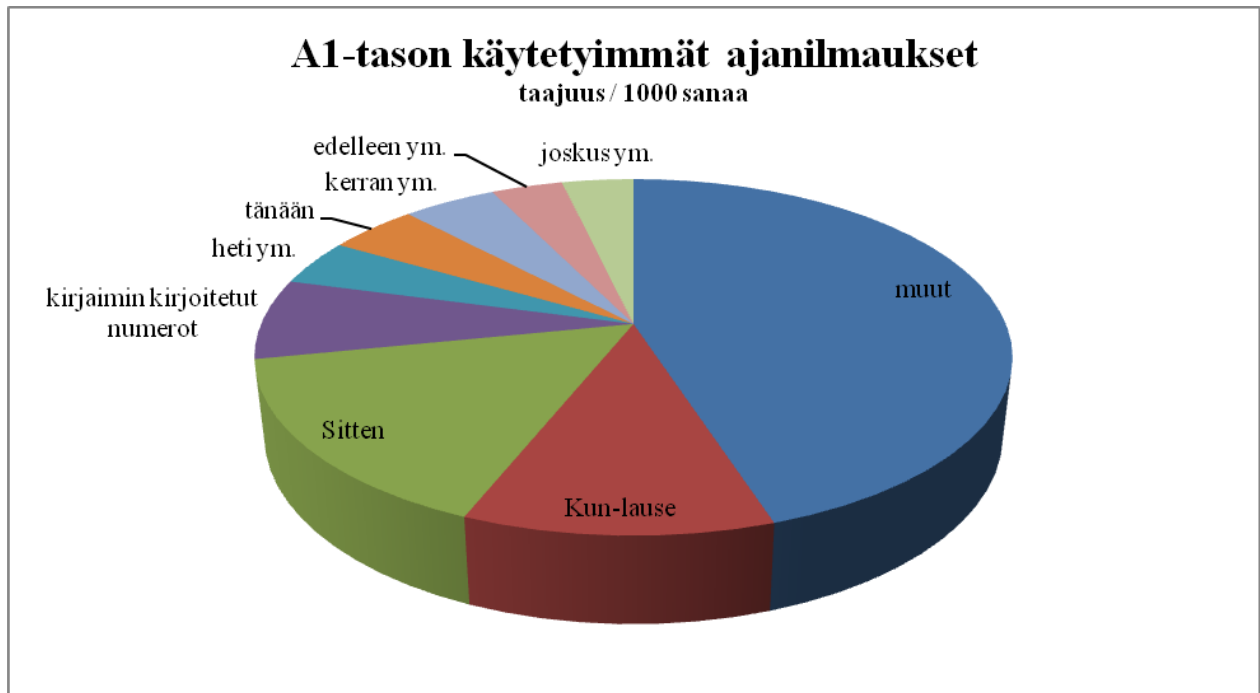

Kuvio 4. Koko aineiston käytetyimmät ajanilmaukset, taajuus / 1000 sanaa.

Neljällä taitotasolla (A1, A2, B1, B2) kymmenen käytetyimmän ajanilmausluokan joukossa (4 x 10) on kaiken kaikkiaan 17 eri alaluokkaa. Näistä 6 esiintyy vain kerran eli yhdellä tai-

totasolla. Jokaisella neljällä taitotasolla käytetyimpien joukossa ovat luokat *sitten*, *kun-lause* ja *kirjaimin kirjoitetut numerot*. Seuraavassa esittelen käytetyimpiä ajanilmausluokkia taitotasoin. Kaikki esittämäni luvut on koottu liitteeseen 6.

A1-tason kaikkien ajanilmausten taajuus on 62,9 / 1000 sanaa, josta 38,3 (60,9%) tulee kymmenestä käytetyimmästä ajanilmausluokasta. Adverbi *sitten* on ylivoimaisesti käytetyin ajanilmaus (taajuus=f 8,6), mutta myös *kun-lause* (f 6,1) ja *tunnilla*-ilmaisut (f 5,1) ovat A1-tasolla suosittuja.

Kuvio 5. A1-tason käytetyimmät ajanilmaukset, taajuus / 1000 sanaa.

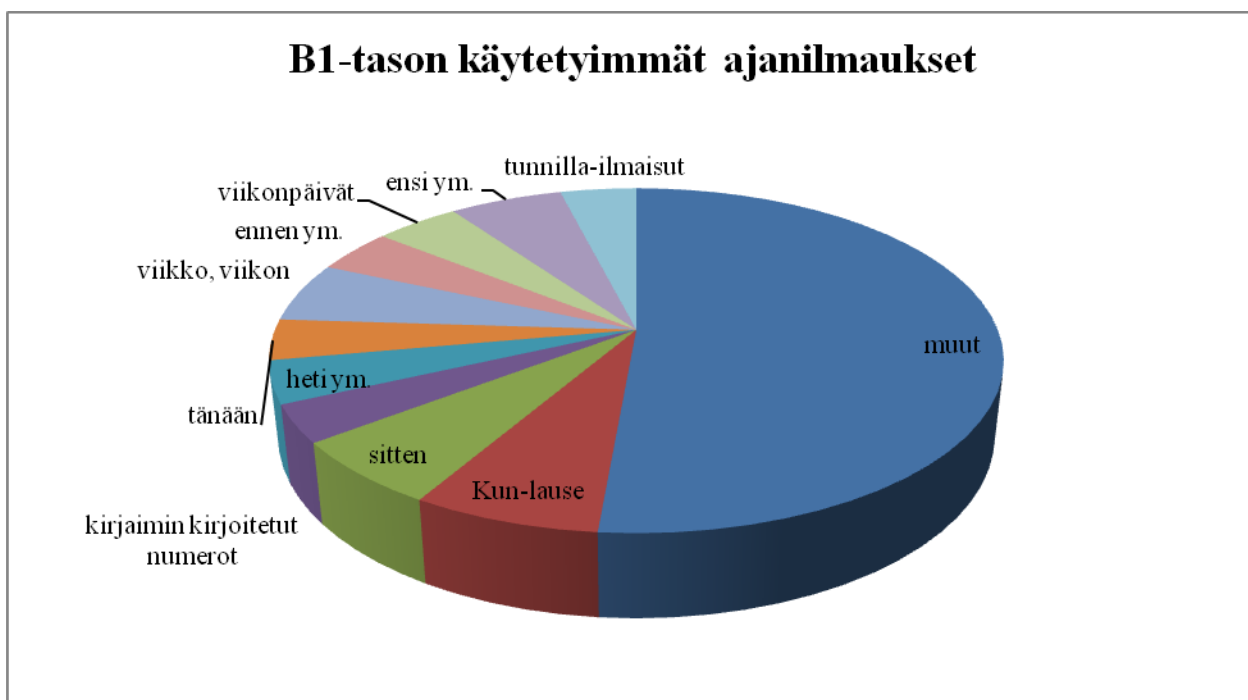
Nominien luokan ajanilmauksista *tunnilla*-ilmaisujen lisäksi käytetyimpien joukossa on tällä tasolla vain luokka *kirjaimin kirjoitetut numerot* (f 4). Muut ovat ajankohdan tai toistuvuuden adverbeja.

A2-tasolla kaikkien ajanilmausten taajuus on 70,9 /1000 sanaa, josta 40,6 (57,3%) muodostuu kymmenestä suurimmasta ajanilmausluokasta. *Kun-lause* on käytetyin ajanilmausluokka (f 7,7), tämän jälkeen tulevat luokat *sitten* (f 4,7) sekä *heti ym.* (f 4,6). A2-tasolla taivutusta vaativia nominiluokkia on *kirjaimin kirjoitettujen numeroiden* (f 2,8) lisäksi luokka *viikonpäivät* (f 3,3) sekä luokka *viikko, viikon* (f 3). Myös postpositioluokka *ennen ym.* (f

3,1) pääsi tällä tasolla suosituimpien ajanilmausten joukkoon, samoin laajennusten luokka *ensi ym.* (f 3,4).

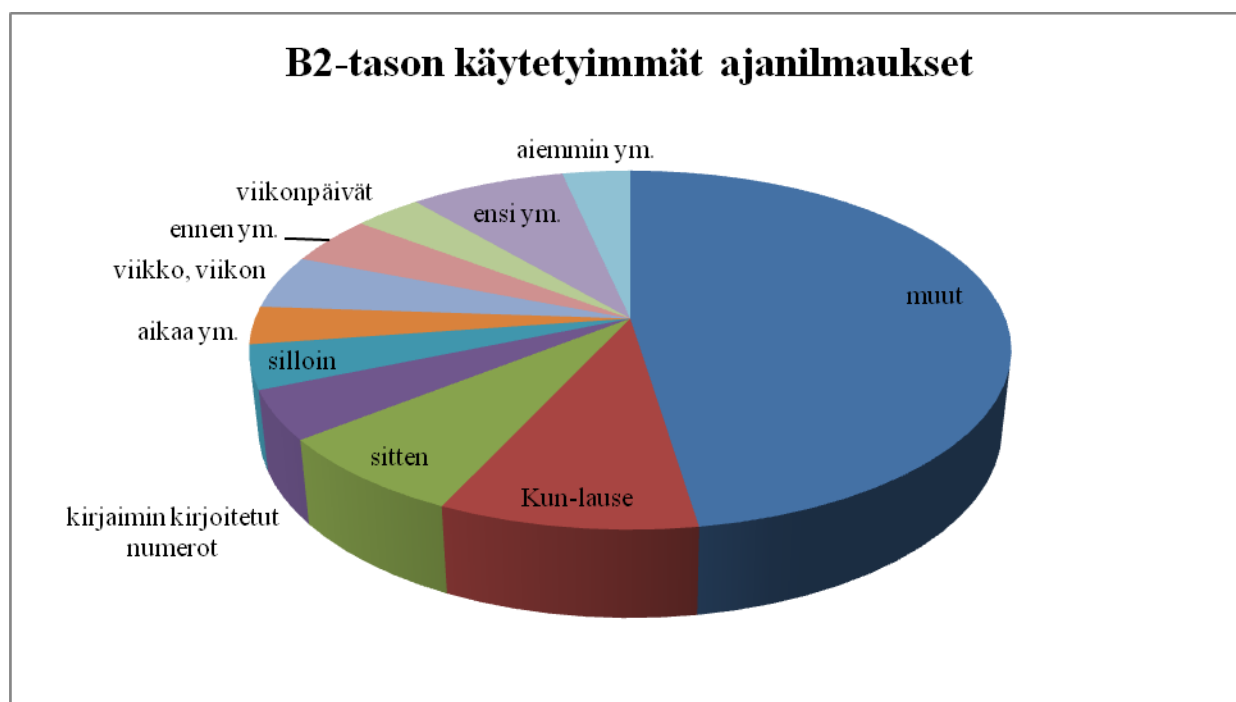
Kuvio 6. A2-tason käytetyimmät ajanilmaukset, taajuus / 1000 sanaa.

Kuvio 7. B1-tason käytetyimmät ajanilmaukset, taajuus / 1000 sanaa.

Kaikkien ajanilmausten taajuus B1-tasolla oli 67,9 /1000 sanaa. Tästä kymmenen suurinta luokkaa muodosti 33 (48,6%) ja muut 34,9 (51,4%). Suosituimpien alaluokkien taajuudet ovat tällä tasolla tasaantuneet, mikään luokka ei nouse selvästi yli muiden. *Kun-lause* (f 4,8) ja *sitten* (f 4,2) ovat kuitenkin edelleen taajuudeltaan suurimpia.

B2-tasolla ajanilmausten taajuus on 90,8. Kymmenen käytetyintä ajanilmausta muodostavat taajuudeltaan yhteensä 47,6 (52,4%), muiden osuus on 39 ajanilmausta /1000 sanaa (47,6%). Käytetyimpien ajanilmausten joukkoon on noussut nominien alaluokka *aikaa ym.* sekä adverbien alaluokka *aiemmin ym.* Adverbiluokat *tänään* sekä *eilen & huomenna* eivät ole enää B2- tasolla käytetyimpien joukossa. *Kun-lauseen* alaluokka on tälläkin tasolla taajuudeltaan suurin (f 8,5), sen jälkeen tulee luokka *sitten* (f 6,7). Muihin ajanilmauksiin kuuluvan laajennusten alaluokan *ensi ym.* taajuus on kolmanneksi suurin (f 7,1) ja se on lähes kaksinkertaistunut B1-tasoon verrattuna.

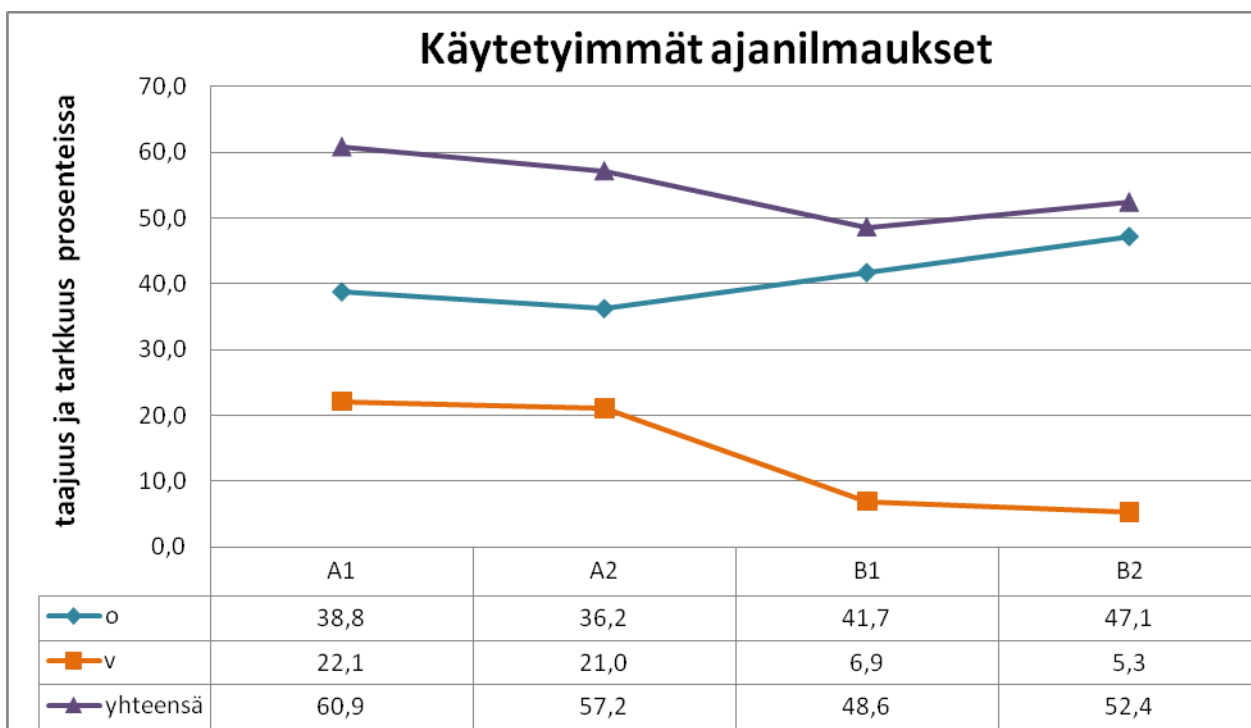

Kuvio 8. B2-tason käytetyimmät ajanilmaukset, taajuus / 1000 sanaa.

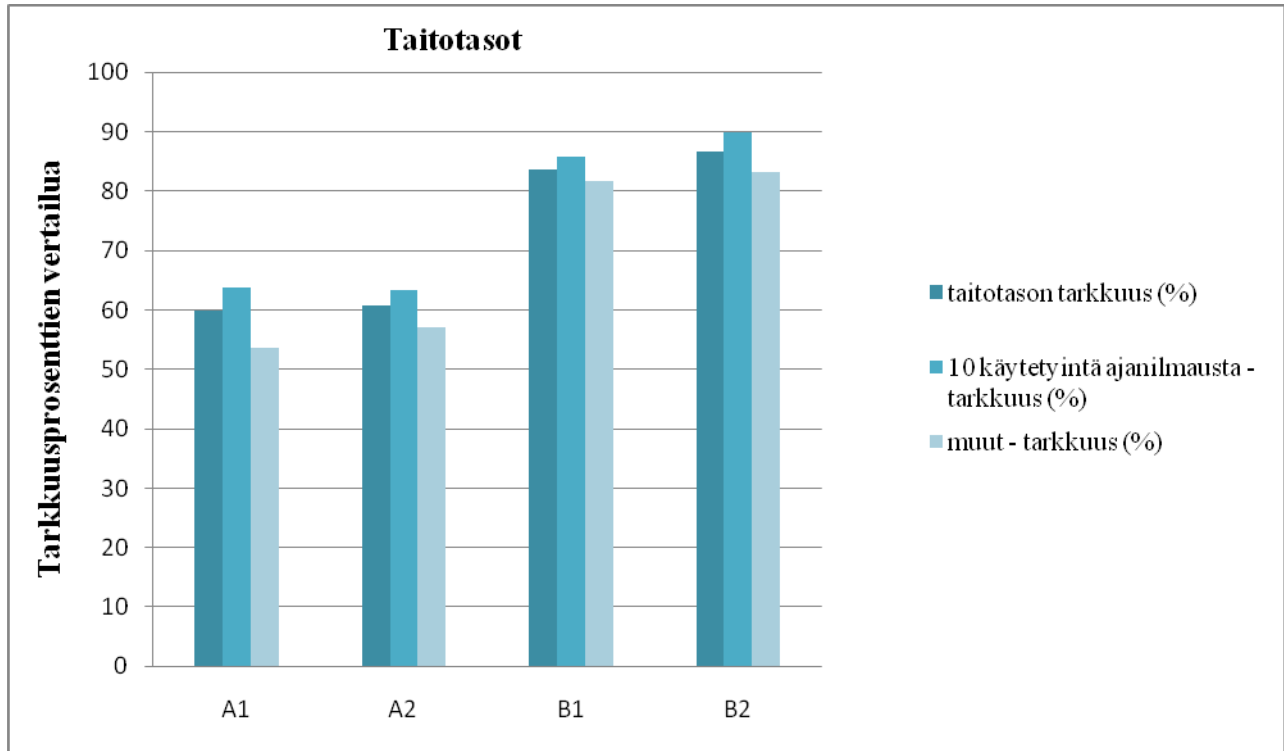
Olen havainnollistanut kymmenen käytetyimmän ajanilmauksen osuuden kaikista ajanilmauksista kullakin tasolla prosentteissa kuviossa 9. Siinä näkyy myös tarkkuus eli oikeiden ja virheellisten ilmaisujen prosenttiosuudet. Kuvioista 9 voi nähdä, että tasoilla A1 ja

A2 käytetyimpien ilmausten tarkkuuden kehitys on samansuuntaista. Tasolta A2 tasolle B1 siirryttäessä sen sijaan tarkkuus paranee huomattavasti. Ajanilmausten distribuutio kasvaa selvästi aina tasolle B1 asti, sillä B2-tasolla käytetyimpien ilmausten prosenttiosuus kaikista ajanilmauksista taas hieman lisääntyy. Sen sijaan tarkkuus paranee entisestään.

Olen koonnut liitteeseen 6 käytetyimpien ajanilmausten taajuudet, tarkkuusprosentit sekä prosenttiosuudet, jotka kuvaavat käytetyimpien ajanilmausten osuuden koko aineistosta. Tutkielmani kannalta merkittävä on tarkkuuden kehitys taitotasolta toiselle. Kymmenen käytetyimmän ajanilmauksen tarkkuusprosentti on kullakin taitotasolla aina suurempi kuin kaikkien ajanilmausten tarkkuusprosentti. Vastaavasti taajuudeltaan ei niin käytettyjen ajanilmausten tarkkuusprosentti (tässä työssä *muut* ajanilmaukset) on aina pienempi. Ero käytetyimpien ja vähemmän käytettyjen ajanilmausten välillä on A1 tasolla peräti 10 prosenttiyksikköä (katso liite 6), A2-tasolla eroa on 6,2 prosenttiyksikköä, B1-tasolla 4,1 ja B2-tasolla 6,8. Tämä kehitys on havainnollistettu kuviossa 10. Kuvioista voi nähdä myös selkeän eron A- ja B-tasojen tarkkuusprosenttien välillä.

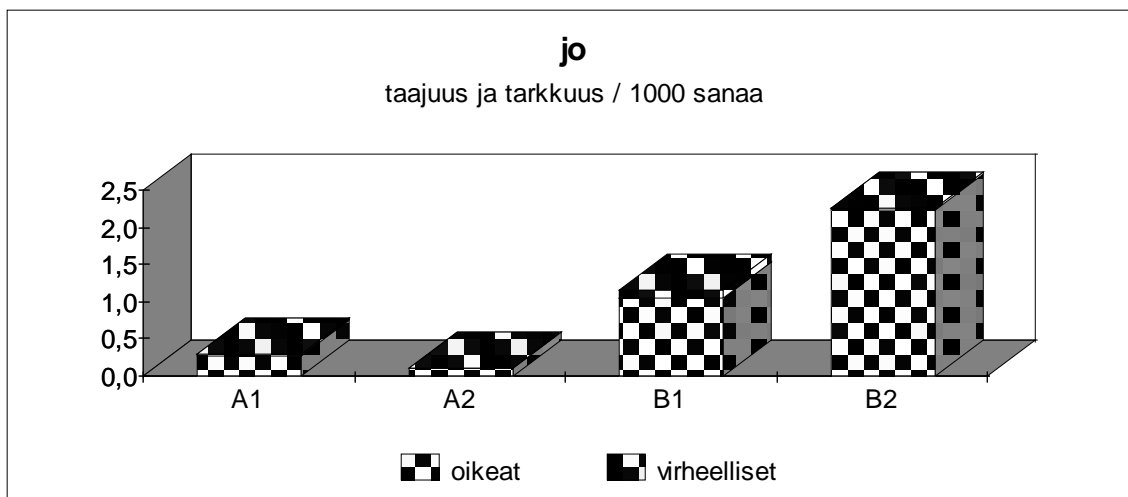
Kuvio 9. Kymmenen käytetyimmän ajanilmauksen taajuus ja tarkkuus koko taitotason taajuudesta, prosenteissa (o=oikea, v=virheellinen)

Kuvio 10. Tarkkuusprosenttien vertailua taitotasoittain.

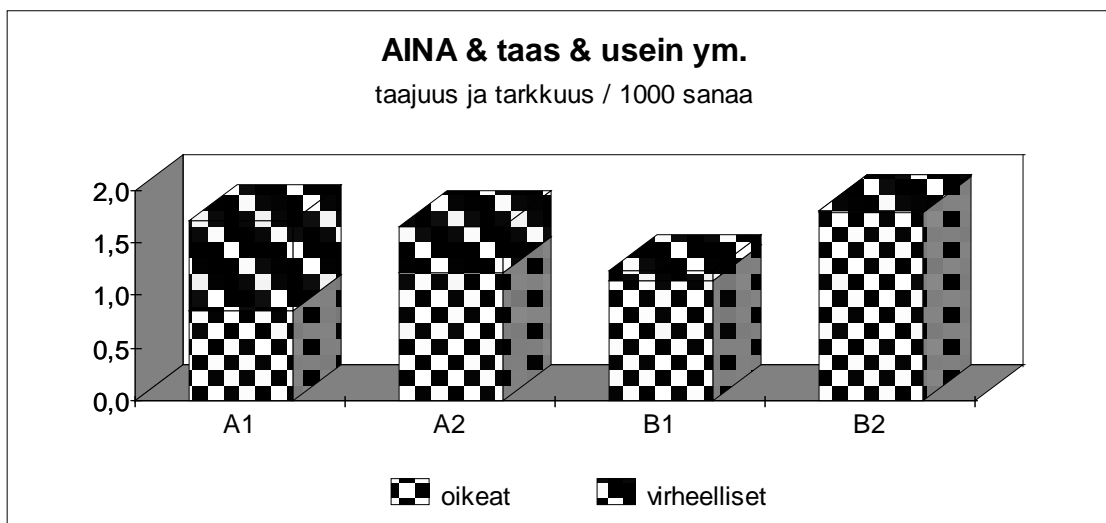
5.2 Taajuussanaston yleisimmät ajanilmaukset

Suomen kielen taajuussanaston mukaan (Saukkonen ym. 1979, 41) taajuudeltaan käytetyin yksittäinen aikaa ilmaiseva sanayksikkö on temporaalinen fokuspartikkeli *jo*, joka on yleisyysjärjestyksessä 31. sijalla. Sen frekvenssi oli koko taajuussanaston aineistossa (kaunokirjallisuus, radio, lehdet, tietokirjallisuus) 25,2/10000 sanaa (= 2,5/1000). Cefling-koululaisaineistossa B2-tasolla JO- alaluokan taajuus oli 2,25/1000 sanaa (katso Kuvio 11). Lisäksi B2-tasolla käytön tarkkuus on 100% eli voi todeta, että *jo*-sanana käyttö on sekä yleisydeltään että tarkkuudeltaan lähes kohdekielistä. Toisaalta esiintymiä on B2-tasolla vain viisi, mikä on aivan liian pieni määrä ollakseen merkittävä. Myös B1-tasolla on vain yksi virheellinen esiintymä ja sekin on vain oikeinkirjoitusvirhe *ja muutenki olen joväsäsynyt käviskö jos tulisin vaikapa perjantaina* (722-8-T1-B1).

Kuvio 11. Jo - taajuus ja tarkkuus / 1000 sanaa.

Saukkosen (1979: 9-10) taajuussanastossa on sanaluokista kolmanneksi eniten adverbeja ja yleisimpien adverbiens joukossa oli monia aikaa ilmaisevia. Adverbi *aina* on 97. sijalla, *usein* 154. sijalla ja *taas* 162. sijalla. Niiden yhteinen frekvenssi on 25,1/10000 sanaa (=2,5/1000). Olin itse yhdistänyt ne samaa alaluokkaan (hakusana AINA), johon kuuluvat myös muut toistuvuutta ilmaisevat adverbit *jatkuvasti*, *(ei) ikinä* ja *(ei) koskaan*. Koko AINA-luokan taajuus on kaikilla taitotasolla lähes sama (1,66-1,8/1000 sanaa) pienellä notkahduksella tasolla B1 (katso kuvio 12).

Kuvio 12. Toistuvuuden adverbiens AINA, taas, usein ym. taajuus / 1000 sanaa.

Kuvion perusteella voi päätellä, että toistuvuutta ilmaisevat adverbit ovat käytössä jo aikaisessa vaiheessa, mutta edes tasolla B2 taajuus ei vielä vastaa taajuutta kohdekielisissä teksteissä. Toisaalta täytyy muistaa, että nämä aineistot ja niiden tekstilajit ovat keskenään hyvin erilaisia.

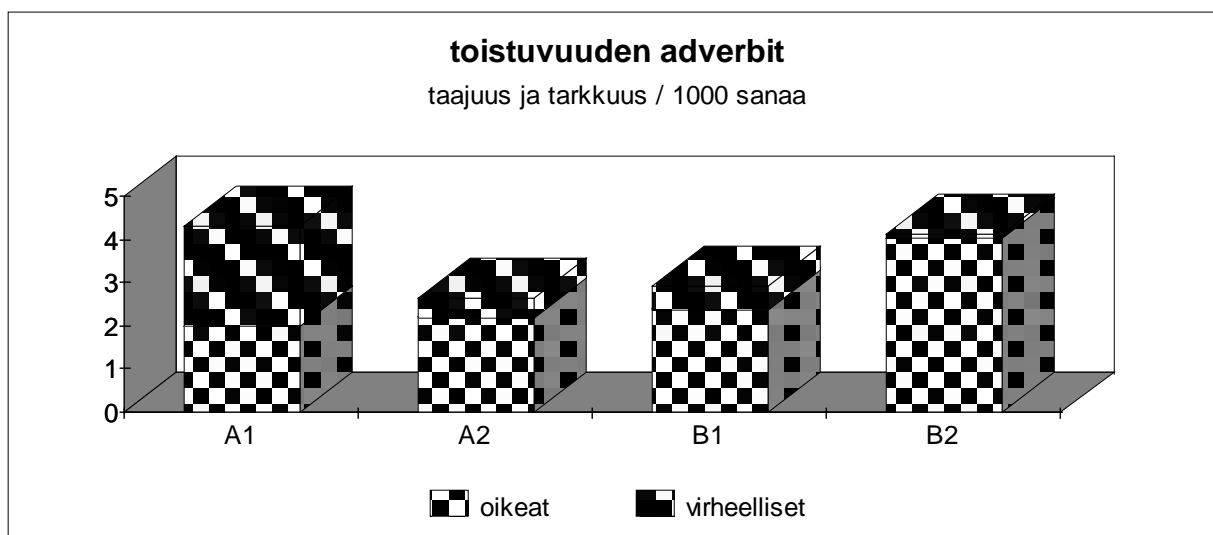
Tarkkuudessa sen sijaan kehitystä tapahtuu jo siirryttäessä tasolta A1 tasolle A2 sekä tasolta A2 tasolle B1, kuten taulukosta 12 näkyy. Tasolla B1 tarkkuus on lähes 93%, eli DEMfad-mallin mukaisesti S2- oppijat hallitsevat yleisimpien toistuvuuden adverbien käytön.

Taulukko 12. Toistuvuuden adverbien AINA, usein, taas, jatkuvasti, (ei) ikinä, (ei) koskaan esiintymämäärät, taajuus / 1000 sanaa sekä tarkkuus (prosentteissa). (o=oikeat, v=virheelliset)

taso	esiintymät/o	esiintymät/v	taajuus/o	taajuus/v	yht.	tarkkuus%
A1	3	3	0,86	0,86	1,72	50
A2	11	4	1,22	0,44	1,66	73,5
B1	13	1	1,15	0,09	1,24	92,7
B2	4	0	1,8	0	1,8	100

5.3 Adverbit

Yhdistin kaikki koululaisaineistossa esiintyneet toistuvuutta kuvaavat ajanilmaukset samaan taulukkoon. Näitä ovat edellisessä luvussa (luku 5.2) esitettyjen toistuvuuden adverbien lisäksi alaluokat JOSKUS (*sillävälin, vähän väliin, välillä*) ja KOKO AJAN. Näillä muuttujilla taajuuden notkahdus tasoilla A2 ja B1 on vielä selvempi.

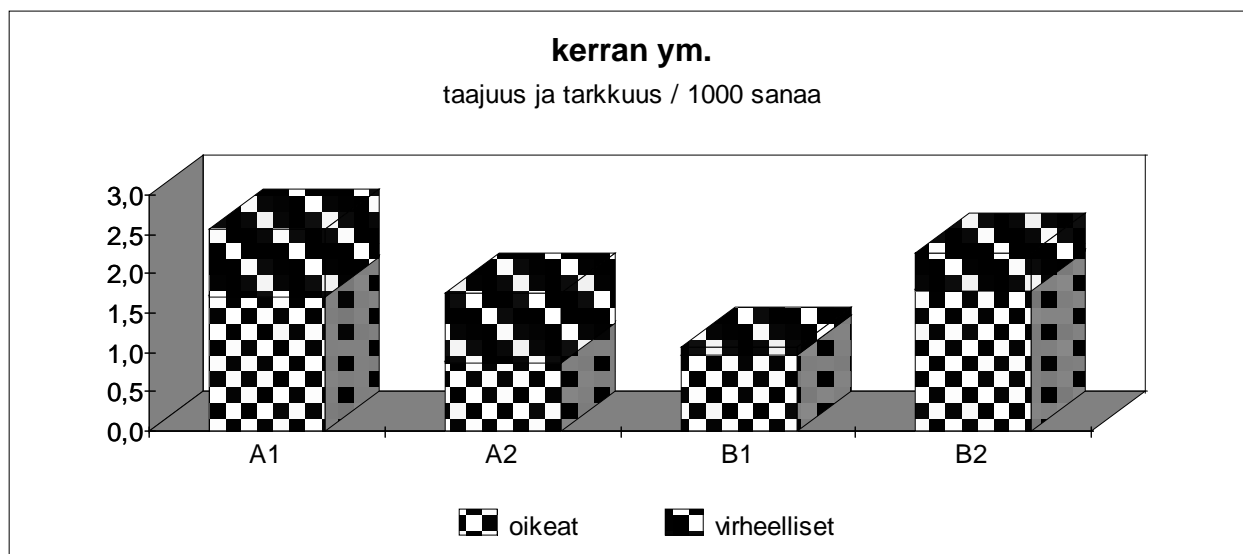
Kuvio 13. Kaikkien toistuvuuden adverbien taajuus / 1000 sanaa.

Tarkkuus paranee tasojen A1 ja A2 välillä. A1-tasolla tarkkuus on vain noin 47% , kun jo A2-tasolla se on yllättävästi jo 83%. B2-tasolla tarkkuus on peräti 98% .

Taulukko 13. Kaikkien toistuvuuden adverbien esiintymämäärät, taajuus /1000 sanaa ja tarkkuus %.
(o=oikeat, v= virheelliset)

taso	esiintymät/o	esiintymät/v	taajuus/o	taajuus/v	yht.	tarkkuus%
A1	7	8	2,0	2,3	4,3	46,7
A2	20	4	2,2	0,4	2,6	83,3
B1	27	6	2,4	0,5	2,9	81,8
B2	9	1	4,0	0,1	4,1	97,9

Kuinka usein?- kysymykseen vastaa eli toistuvuutta kuvailee myös ilmaus KERRAN. Luokittelin sen kuitenkin omaan kategoriaansa sen muiden muotojen kanssa ja lisäksi siihen myös ajanilmauksen *toiste*. Näin siis alaluokassa KERRAN on myös *kerta*, *x kertaa*, *kerralla*, *toiste*, *toisen kerran*. Taajuudessa tapahtuu tässäkin toistuvuutta kuvaavassa alaluokassa huomattava notkahdus tasoilla A2 ja B1, mikä näkyy hyvin kuviossa 14.

Kuvio 14. Kerran ym. taajuus / 1000 sanaa.

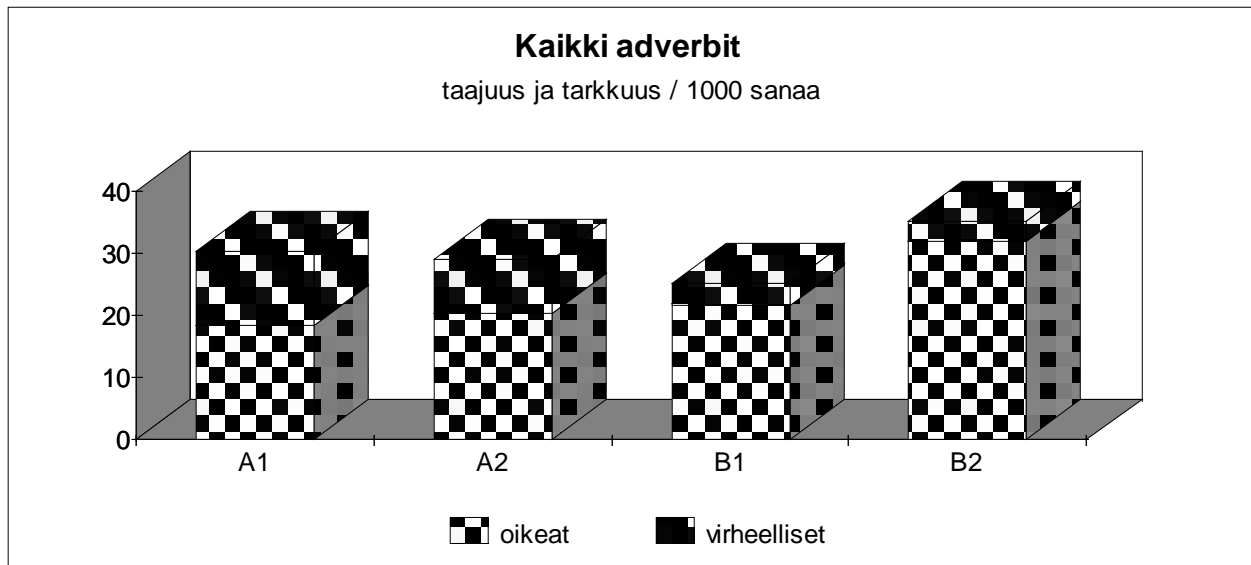
Yllättävästi myös tarkkuus on tasolla B1 parhaimmillaan eli 92 %. Suomen kielen taajuussanaston (Saukkonen ym. 1979, 44) mukaan *kerta* on 118. sijalla ja sen taajuus on 8,96/10000 sanaa (= 0,9/1000). Vaikka itse otin tähän luokkaan mukaan myös ajanilmauksen *toiste*, frekvenssi on silti tässä aineistossa selvästi suurempi.

Vertailun vuoksi tuon tässä kohdassa esille kaikkien adverbiin taajuuden ja tarkkuuden kehityksen taitotasolta toiselle. Ajan adverbiin taajuus laskee hieman tasolta A1 aina tasolle B1. Sen sijaan tasolla B2 se on suurimmillaan. Tarkkuus paranee tasaisesti ja jo tasolla B1 se on lähes 87%. Voi todeta, että Cefling-hankkeen koululaisaineiston kielenoppijat ovat DEMfad-mallin mukaisesti omaksuneet B1-tasolla ajan adverbiin käyttöä.

Taulukko 14. Kaikkien adverbiin esiintymämäärät, taajuus /1000 sanaa ja tarkkuus %. (o=oikeat, v=virheelliset)

taso	esiintymät/o	esiintymät/v	taajuus/o	taajuus/v	yht.	tarkkuus%
A1	64	41	18,4	11,8	30,2	60,9
A2	184	80	20,3	8,8	29,2	69,7
B1	248	38	21,9	3,4	25,3	86,6
B2	71	7	31,9	3,1	35,1	91
yht.	567	166	21,8	6,4	28,2	77,4

Olen havainnollistanut asian myös kuviolla 15.

Kuvio 15. Kaikkien adverbiin taajuus / 1000 sanaa.

5.3.1 Vertailua ajan adverbien semantiikan tutkimukseen

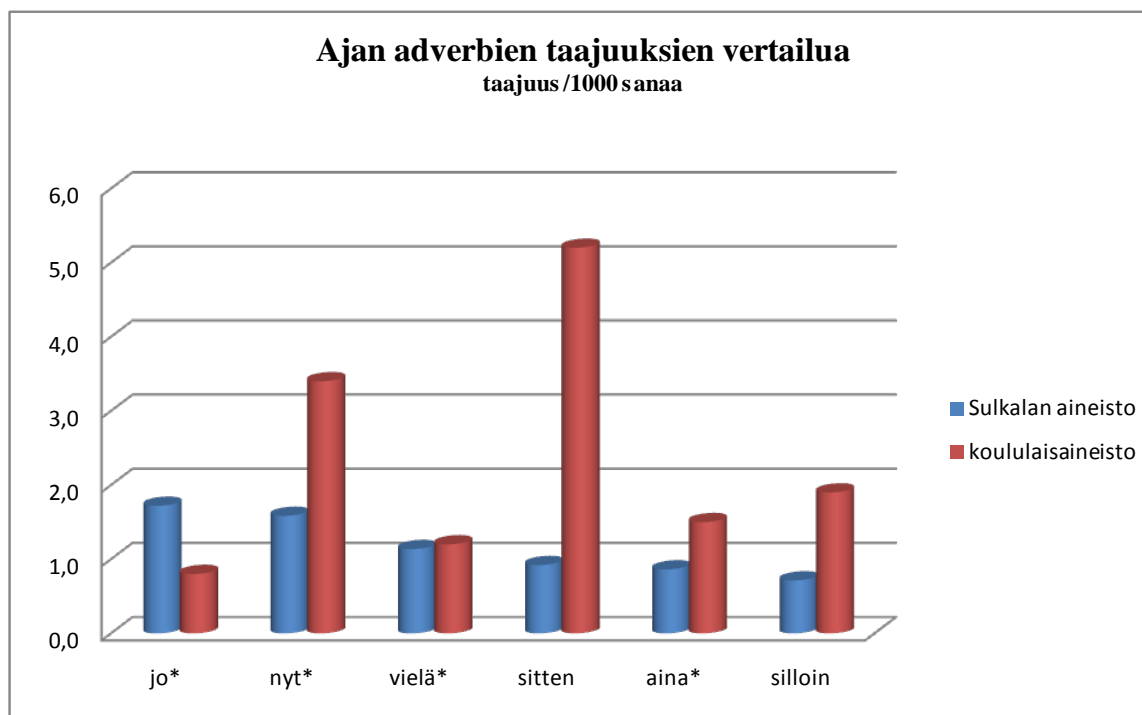
Luvussa 3.3.1 esittelemässäni Helena Sulkalan (1981) adverbitutkimuksessa eri adverbeja esiintyi 90, joista itse määrittelen 82 arkikäyttöisiksi adverbeiksi. Omasta aineistostani löytyy Sulkalan ajan adverbeja 37. Lisäksi olen koululaisaineista poiminut kaksi adverbia, jotka ovat arkipuheessa korvanneet Sulkalan adverbin (*jatkuvasti=yhtenäin, välillä=välistä*). Pidän näitä adverbeja semanttisilta piirteiltään synonyymisina (Sulkala 1981, 174) ja lasken ne aineistojemme yhteisten adverbien määrään, jolloin kokonaisluvuksi tulee 39. Edellisten lisäksi on useita muitakin sellaisia adverbeja, joille löytyy koululaisaineistosta semanttisilta piirteiltään synonyyminen, limittäinen tai vierekkäinen adverbi (esim. *milloinkaan => koskaan*). Tästä näkökulmasta tarkastelen myöhemmin tässä luvussa ainoastaan taajuudeltaan käytetyimpiä ajan adverbeja.

Sekä Sulkalan aineistossa että Cefling-hankkeen koululaisaineistossa esiintyvät adverbit löytyvät lihavoituina Liitteestä 4. Mikäli ne esiintyvät Sulkalan aineistossa kaksi kertaa, ne on lihavoitu vain kerran. Ne, joita ei ole lihavoitu eivät esiinny aineistossani. On mielenkiintoista, että kerrontaa eteenpäin vievät *samassa, samalla* tai *äkkiä* eivät esiinny koululaisaineistossani lainkaan. Esimerkiksi lauseessa *kävelin kellarissa ja yhtäkkiä valot sammuiivat* (722-8-T5-B1) oppija käyttää temporaalista tavan adverbia (ISK 2004, 645). Tekstiin sopisi myös välitöntä peräkkäisyyttä ilmaiseva adverbi *samassa* (ISK 2004, 642), mutta se lienee olevan koululaisaineistoon liian muodollinen tai jäykkä.

Sulkala on koonnut tutkimuksensa liitteeksi 22 käytetyimmän ajan adverbien frekvenssit. Näistä ainoastaan 7 on sellaisia, jotka eivät esiintyny omassa koululaisaineistossani (*edelleen, ennen, taasen, tällöin, uudelleen, uudestaan, yhä*). Sulkalan tutkimusta käsittelevässä luvussa 3.3.1 kokosin taulukoihin 2 ja 3 Sulkalan osoittamat limittäiset ja vierekkäiset ajan adverbit. Limittäiset adverbit ovat osittain synonyymisia, vierekkäisillä adverbeilla hän viittaa useamman, osittain synonyymisen lähimerkityksisen adverbin merkityssuhteisiin (Sulkala 1981, 162 & 171). Kolmelle seitsemästä adverbista, jotka eivät esiintyneet koululaisaineistossa, löytyvät Taulukosta 3 vierekkäiset vastineet (*edelleen, yhä => vielä, ennen => aiemmin/aikaisemmin*) ja kahdelle on taulukossa 2 esitetty limittäinen vastine eli osittainen synonyymi (*uudelleen, uudestaan => taas*). Yhdellä adverbeista on erikantainen ja hieinan eroava synonyyminen vastine (*tällöin => silloin*) ja viimeisellä seitsemästä samakantai-

nen synonyyminen vastine (*taasen => taas*). Näin voin siis todeta, että Cefling-hankkeen koululaisaineiston ja Sulkalan aineiston käytetyimmät ajan adverbit ovat merkitykseltään yhteneväisiä.

Poimin Sulkalan adverbeista kuusi käytetyintä adverbia ja kuviossa 16 vertailen niiden suhdetta oman aineistoni adverbien frekvensseihin.

Kuvio 16. Koululaisaineiston ja Sulkalan aineiston käytetyimpien adverbien taajuuksien vertailua. Sulkalan (1981, 191) taajuudet laskettu 1000 sanaa kohti. (Sulkalan aineiston sanaesiintymiä 408301, esim. *jo*-adverbin liitteessä esitetty frekvenssi 1029, laskukaava $1029/408301 \times 1000 = 1,7$)

Omassa aineistossani osa adverbeissa kuuluu suurempaan adverbien alaluokkaan (*merkitty tähdellä) ja näin yksittäisen adverbien frekvenssi on luonnollisesti vielä pienempi. Kuvioista voi tästä huolimatta nähdä, että yksittäisten adverbien *sitten* ja *silloin* sekä alaluokkien *nyt** ja *aina** taajuudet ovat koululaisteksteissä huomattavasti suurempia kuin Sulkalan aineistossa. Adverbin *sitten* kohdalla tämä selittyy varmasti aineiston laadulla. Oppijan kieltä käyttävillä koululaisilla on varsin rajalliset keinot jaksottaa kerrontaa ja tekstejä on tässä suhteessa epäoikeudenmukaista verrata yleiskieliseen kaunokirjallisuuteen tai lehtien teksteihin. Koko koululaisaineiston ajan adverbien alaluokka *JO** on taajuudeltaan selvästi pienempi kuin *jo*

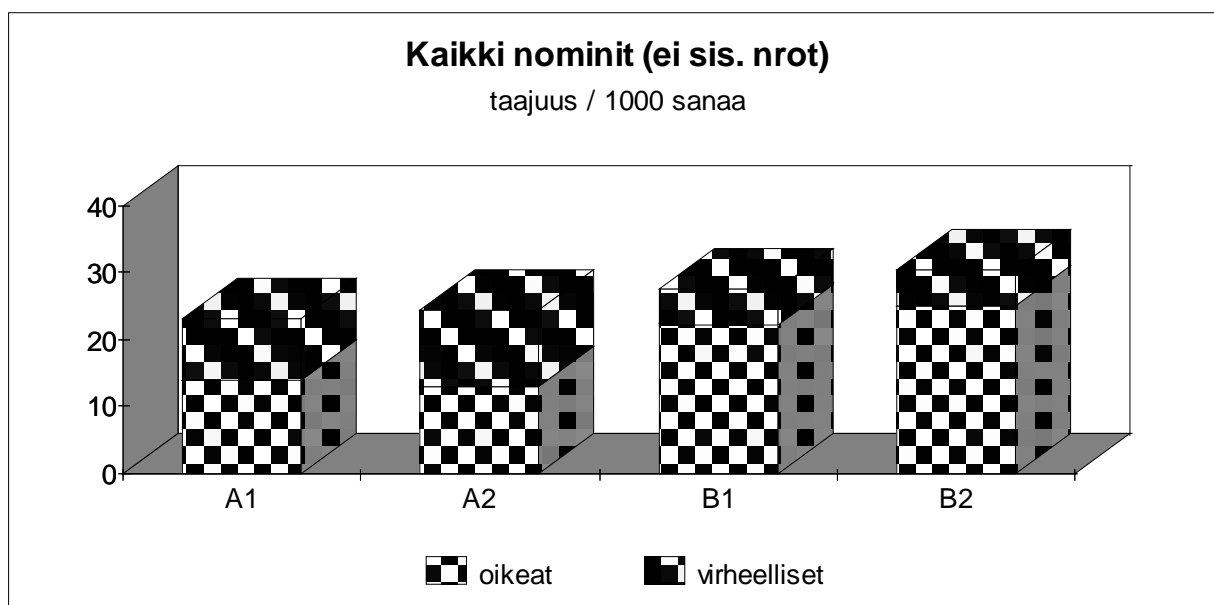
Sulkalan aineistossa, sen sijaan adverbien *vielä** taajuudet ovat molemmissa aineistoissa hyvinkin samansuuntaisia.

5.4 Nomininit

Nominien pääluokkaa tarkasteltaessa kokonaisuutena kehitys on toisenlainen kuin adverbien pääluokassa (katso kuvio 15). Taajuus kasvaa tasaisesti taitotasolta toiselle siirryttäessä. Tarkkuudessa sen sijaan on merkittävä notkahdus tasolla A2, jolloin se on alhaisimmillaan, ainoastaan 53,9%. B-tasolle siirryttäessä tarkkuus taas merkittävästi nousee ja DEMfadmallin mukaista hallintaa (81,4%) saavutetaan jo tasolla B1 (katso taulukko 15). Kakkien nominien taajuuden ja tarkkuuden kehitystä olen havainnollistanut kuviossa 17.

Taulukko 15. Kaikkien nominien esiintymämäärät, taajuus /1000 sanaa ja tarkkuus %.
(o=oikeat, v= virheelliset, ei sisällä numeroin kirjoitettuja)

taso	esiintymät/o	esiintymät/v	taajuus/o	taajuus/v	yht.	tarkkuus%
A1	49	32	14,1	9,2	23,3	60,5
A2	119	102	13,1	11,3	24,4	53,9
B1	254	58	22,4	5,1	27,6	81,4
B2	56	12	25,2	5,4	30,6	82,4
yht.	478	204	18,3	7,8	26,1	70,1

Kuvio 17. Kaikkien nominien taajuus / 1000 sanaa.

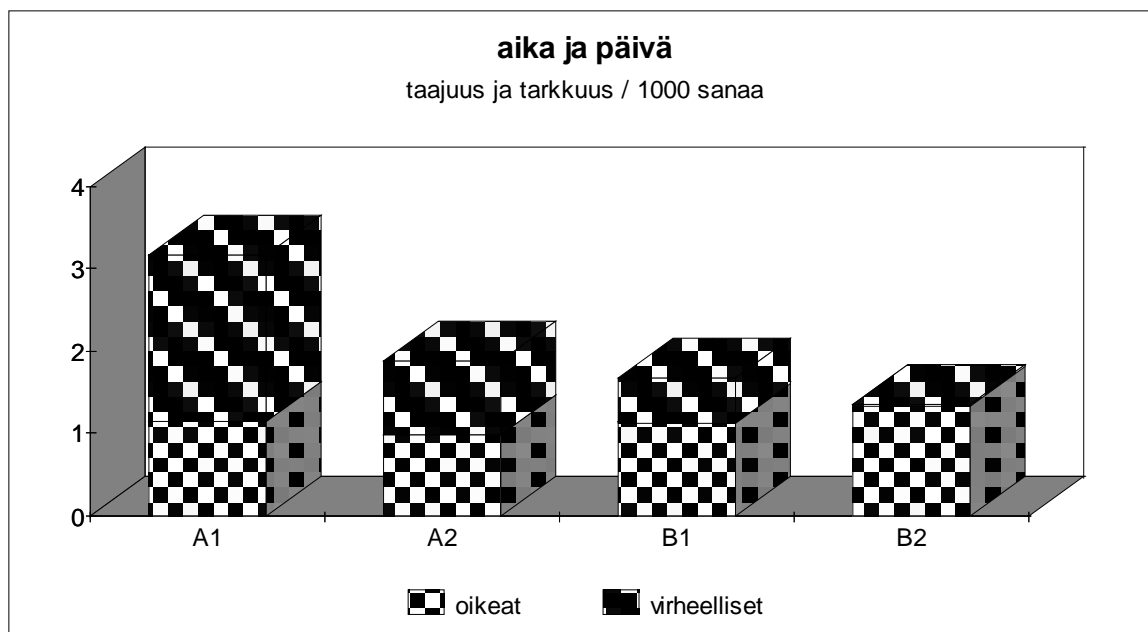
Suomen kielen taajuussanaston yleisin nomini on substantiivi *aika*. Se on taajuussanastossa 20. sijalla ja sen frekvenssi on noin $33/10000 (=3,3/1000)$ Ajan alakäsitteitä tarkoittavista taajuussanaston yleisin on suurin aikayksikkö *vuosi* (23. sija) ja seuraavana *päivä* (51. sija, frekvenssi $17/10000=1,7/1000$). Saukkosen ym. (1979, 10) mukaan tällainen preferenssijärjestys edustaa suomalaista maailmankuvaa, sillä aika on yleisimpien käsitteiden joukossa keskeisempi kuin paikka. *Vuosi* on ihmiselle suurin aikayksikkö, joka toimii esimerkiksi ihmisen iän mittarina ja joka jaksottaa ihmisen elämää. *Päivä* taas ajanilmauksena jäsentää nykyhetkeä, arkea. Näiden käsitteiden yleisyydessä on tiettyjä universaaleja.

Omassa aineistossani sana *vuosi* eri muodoissa on harvinainen. Sen sijaan sanoja *aika* ja *päivä* käytetään melko runsaasti etenkin tasolla A, esimerkiksi *Nyt me teemme uusi aika* (059-7-T1-A2) ja *Voidaanko tavata joku toinen päivä mennään ravintolaan* (238-7-T1-A2). Ensimmäinen ajanilmaus on luokiteltu virheelliseksi, toinen oikeaksi. Yhdistin nämä kaksi ainoastaan perusmuodossa, nominatiivissa esiintyvää AIKA- ja PÄIVÄ-ilmauksia sisältävää alaluokkaa. Vaikka tarkkuus paranee jo erityisesti tasojen A1 ja A2 välillä, taajuus pienenee, mikä näkyy taulukossa 16. On mielenkiintoista, että vielä tasolla B1 tarkkuus ei ole saavuttanut hallinnan tasoa ja on vain 68%.

Taulukko 16. Perusmuotoisten AIKA- ja PÄIVÄ-ilmausten esiintymämäärät, taajuus /1000 sanaa ja tarkkuus %, pyöristettynä. (o=oikeat, v= virheelliset)

taso	esiintymät/o	esiintymät/v	taajuus/o	taajuus/v	yht.	tarkkuus%
A1	4	7	1,1	2,0	3,2	36,4
A2	9	8	1,0	0,9	1,9	52,9
B1	13	6	1,1	0,5	1,7	68,4
B2	3	0	1,3	0	1,3	100

Sama asia eli perusmuotoisten AIKA- ja PÄIVÄ-ilmausten tarkkuuden ja taajuuden kehitys on havainnollistettu kuvioon 18.

Kuvio 18. Perusmuotoisten AIKA- ja PÄIVÄ- ilmausten. taajuus / 1000 sanaa.

Alaluokista AIKAA ja PÄIVÄÄ löytyvät muut koululaisaineistosta poimitut sijamuodot (partitiivi, essiivi, inessiivi, elatiivi, illatiivi, translatiivi). Näiden kahden alaluokan kehitys on täysin toisenlainen kuin edellä kuvatuissa perusmuotoisia ilmauksia sisältävissä alaluokissa. Taajuus kasvaa aina tasolle B1, jolloin tarkkuus on noin 81%. DEMfad-mallin mukaisesti silloin oppijat hallitsevat muodon. Vielä tasolla A2 tarkkuus on vain noin 45%. Esimerkkinä on A2-tason virke, jossa on kaksi virheellistä, ei-perusmuotoista *aika*-ilmaisua:

Jos sinulla olisi aika huomiseen jos olet vapaalla, niin nähtäisimme vaikka huomenna samassa paikassa samalla ajalla. (719-8-T1-A2)

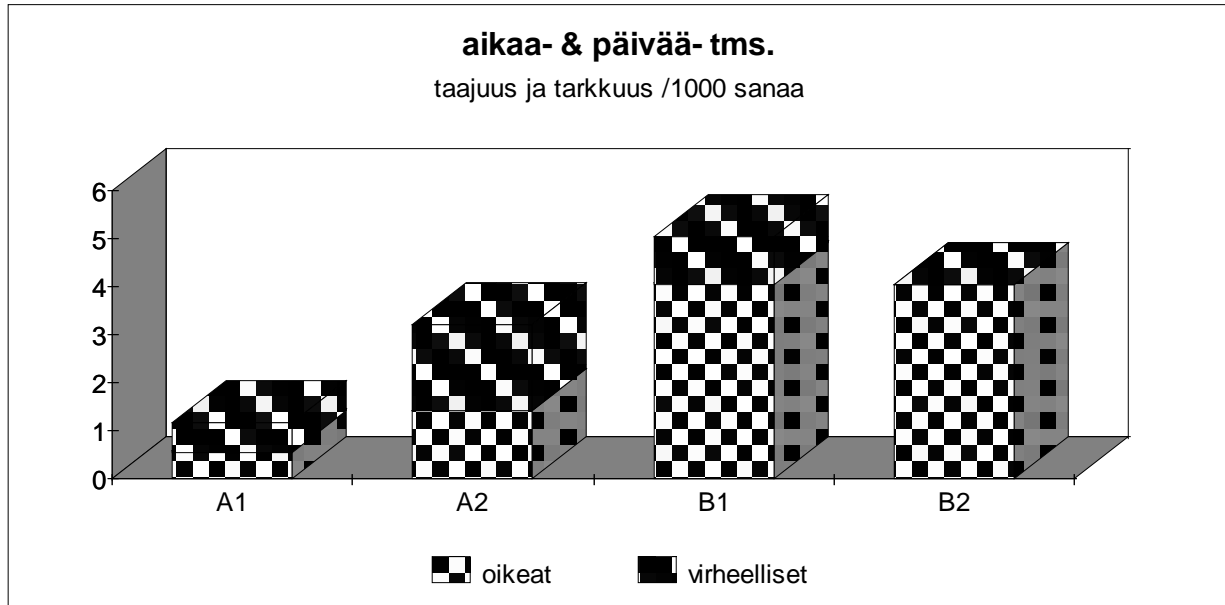
Ensimmäinen esiintymä (katso tarkkuutta käsittelevä luku 4.2.3) on luokiteltu siihen alaluokkaan (tässä tapauksessa alaluokka AIKAA), johon se kohdekielisesti käytettynä kuuluisi.

Taulukko 17. Muiden kuin perusmuotoisten aika- ja päivä- ilmausten esiintymämäärät, taajuus /1000 sanaa ja tarkkuus %, pyöristettynä. (o=oikeat, v= virheelliset)

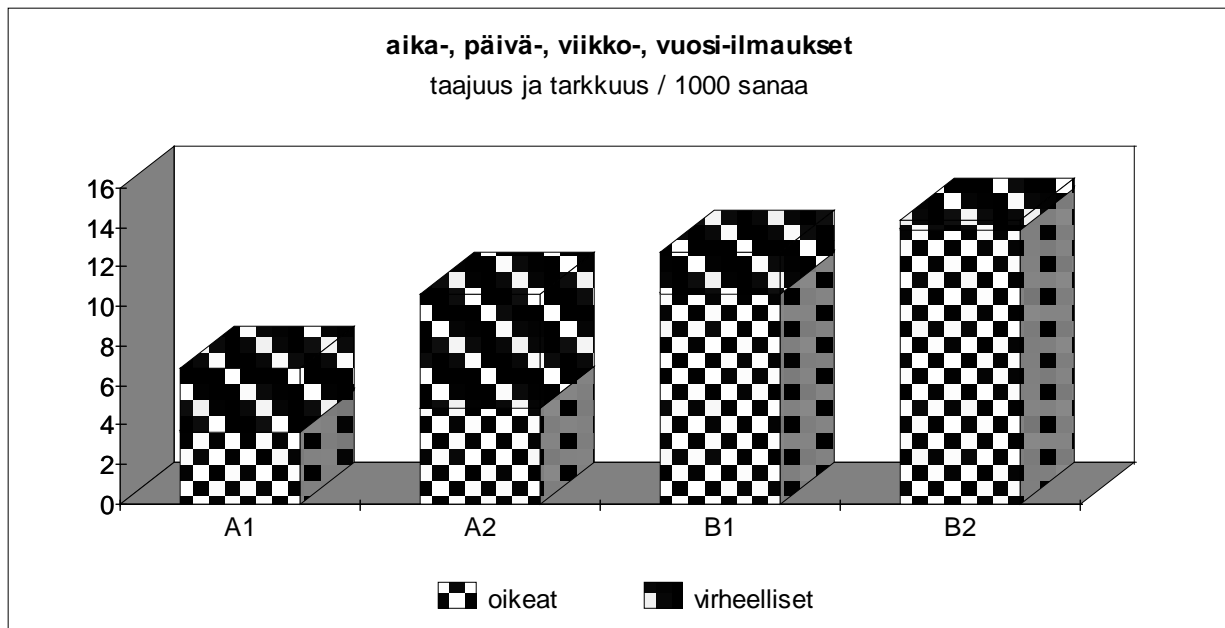
taso	esiintymät/o	esiintymät/v	taajuus/o	taajuus/v	yht.	tarkkuus%
A1	2	2	0,6	0,6	1,1	50
A2	13	16	1,4	1,8	3,2	44,8
B1	46	11	4,1	1,0	5,0	80,7
B2	9	0	4,0	0	4,0	100

Havainnollisesti kehitys on näkyvillä kuviossa 19. Kun laskee yhteen aika- ja päivä- ilmausten taajuuksien taajuuksissa, ne ovat hyvin lähellä Saukkosen taajuussanaston yhteenlaskettua taajuutta eli 5,0/1000.

Kuvio 19. *Aika- ja päivä-* ilmausten partitiivi-, essiivi-, inessiivi elatiivi-, illatiivi- ja translatiivimuotojen taajuus / 1000 sanaa.

Kuvio 20. Kaikkien *aika-, päivä-, viikko- ja vuosi-* ilmausten taajuus /1000 sanaa

Vertailun vuoksi kokosin yhteen (katso kuvio 20) myös muut varhaisessa vaiheessa oppijan kieleen tulevat ajankohtaa ilmaisevat ja eri sijamuodoissa esiintyvät substantiivit, edellisten lisäksi alaluokat VIIKKO ja VUOSI. Taajuus kasvaa kaikilla tasoilla, erityisesti A1-A2. Sen sijaan tarkkuus on tasolla A2 edelleen heikkoa, sillä etenkin taivutus tuottaa ongelmia. Tämä näkyy esimerkkilauseessa *Minä olin poissa koko viikko, koska minä olin Saksassa (200-7-T2-A2)*.

5.4.1 S2-oppikirjojen alkeistason ajanilmaukset

Luvussa 3.3.2 tuon esille Yrjö Laurannon (1997, 131 & 182) näkemyksiä ajanilmausten opettamisesta. Ajanilmaukset muodostavat hänen mukaansa yhtenäisiä ryhmiä kuten *viikonpäivät, kuukaudet, kellonajat, vuorokaudenajat, vuodenajat* ja ajan *mittayksiköt*, jotka S2- oppikirjoissa käsitellään jo alkeistasolla. Esimerkiksi Heikki Kangasniemen oppikirjassa *Suomen kielen tikapuut* (2007, 12-13) ennen varsinaisia lukukappaleita esitellään oppijoille ajanilmauksia, jotka heti alussa auttavat jäsentämään elämää ja helpottavat kanssakäymistä kohdekielisten kanssa. Nämä oppikirjassa esitetyt ajanilmaukset sekä sijamuodot, joissa ne esiintyvät, on koottu taulukkoon 18. Varsinaisia sijamuotoja ei oppikirjassa mainita, mutta olen selvyyden vuoksi lisännyt ne taulukkoon.

Taulukko 18. Suomen kielen tikapuut-alkeisoppikirjan alussa esitetyt ajanilmaukset. (*eivät sisälly omaan ajanilmausten alkeisluokitteluuni)

AJANILMAUS	sijamuoto	MILLOIN? (esim.)
viikonpäivät	essiivi	maanantaina
kuukaudet	inessiivi	kesäkuussa
vuodenajat	adessiivi, essiivi	keväällä, ensi keväänä
juhlat, juhlapäivät	essiivi	pääsiäisenä
tänään, eilen, huomenna		
*Milloin? (Mikä) päivä?		
*nyt, sitten		

Numerot ja päiväykset käydään Kangasniemen oppikirjassa läpi heti välttämättömien ajanilmausten jälkeen (2007, 15-19). Toisessa S2- alkeisoppikirjassa *Tottakai* (Karanko ym. 2009, 42-43) tartutaan ajanilmauksiin hieman myöhemmin, viidennessä kappaleessa *Tänään on*

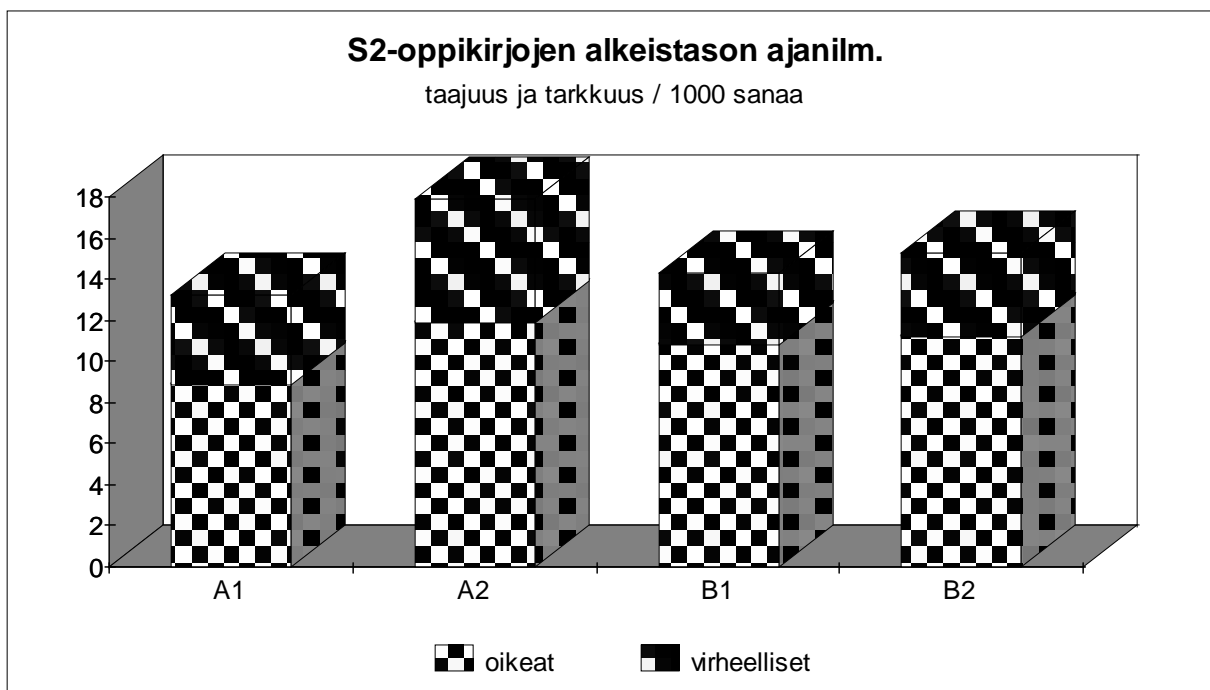
maanantai sekä kuudennessa kappaleessa *Koulussa* (2009, 53-55). Samassa yhteydessä opetetaan *numerot*. Esitetyt ajanilmaukset olen koonnut taulukkoon 19.

Taulukko 19. Tottakai-alkeisoppikirjassa ensimmäisinä esitetyt ajanilmaukset (kappaleet 5&6) (*eivät sisälly omaan ajanilmausten alkeisluokitteluuni)

AJANILMAUS	sijamuoto	MILLOIN? (esim.)
viikonpäivät	essiivi	maanantaina
kuukaudet	inessiivi	kesäkuussa
vuodenajat, vuorokaudenajat	adessiivi	keväällä, iltapäivällä
kello, kellonajat		
puoli, tasan, yli, vaille, vartti	partitiivi	varttia vaille
tänään, eilen, huomenna, toissapäivänä, ylihuomenna		
*Milloin? (Mikä) päivä?		
*nyt, pian		välitunnilla
*kun-lause		Kun opettaja tulee...

Yhdistelin yhteen taulukkoon myös oman aineistoni alkeistason ajanilmaukset. Sisällytin siihen lisäksi *kellonajat* sekä ajanilmauksia määrittävät *numerot* (*ei *milloin*, mikä *päivä*, *nyt*, *sitten*, *pian* eikä *kun-lause*) ja tulos oli melko yllättävä. Sekä taajuus että tarkkuus ovat A1-tasolla lähes samat kuin B2-tasolla (katso kuvio 21).

A1-tasolla kyetään ilmaisemaan konkreettista aikaa melko hyvin kuten *Nähdä huomenna*. (245-7-T1-A1) tai *Viimeks yöllä nähtiin joku eläin kulji metsässä* (201-7-T5-A1). Sekä *huomenna* että *yöllä* on merkitty oikeiksi. Voi siis ajatella, että opetuksen ja oppikirjojen sekä omien viestintätarpeiden ansiosta nämä elämänhallinnan kannalta olennaiset ilmaukset hallitaan jo A1-tasolla. Lauranto (1997, 131) toteaaakin, että nimenomaan ajan hienojakoista ilmaisemista ei opita kielenopiskelun alkutaipaleella.

Kuvio 21. Alkeistason ajanilmausten taajuus ja tarkkuus / 1000 sanaa. (numerot, viikonpäivät, kuukaudet, kellonajat, vuorokaudenajat, vuodenaajat, adverbis tänään – eilen - huomenna sekä muut ajankohtaa ilmaisevat substantiivit esim. lomalla)

5.5 Muut ajanilmaukset

5.5.1 Ajankohtaa ilmaiseva *kun*

Esittelin temporaalista *kun*-lausetta työni teoriaosassa, luvussa 3.3.4. Tässä luvussa käsittelem kaikkia temporaalisissa merkityksessä esiintyviä *kun*-ilmauksia yhtenä ryhmänä. Tarkempia jaotteluja kollokaatioiden mukaan on sanajonoja käsittelevässä luvussa 6.4. *Kun*-ilmaisua käytetään kaikilla taitotasoilla, mutta A1- ja A2-tasoilla rakenteen käytön tarkkuus on vain hieman yli 50 %. *Kun* ja *kuin* sekoittuvat usein, kuten esimerkissä *Kuin me löysimme pikkuvelin se oli laatikon sisällä* (008-7-T5-A2) tai sitten *kun*-lauseen päälauseenjäsenet eivät korreloi *Kun minä ja käverin oli Vikinglaivassa* (725-8-T5-A2). Vaikka tämä seikka ei varsinaisesti ole temporaalisen *kun*-konjunktion käyttöön liittyvä erhe, halusin tarkastella *kun*-

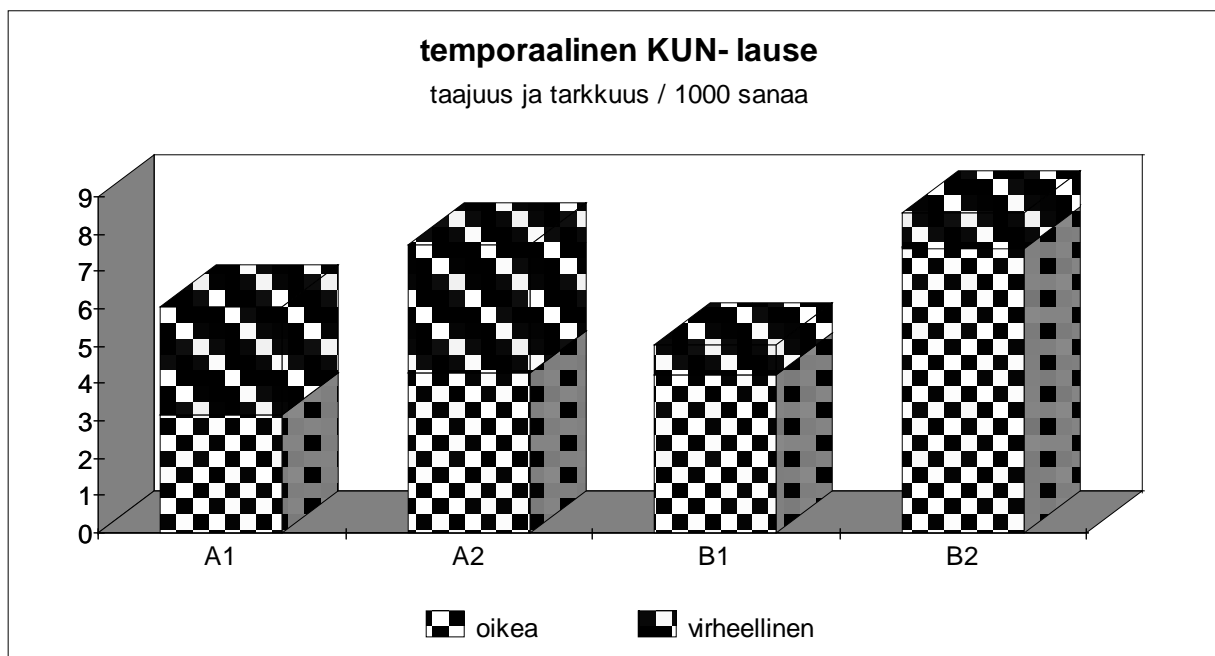
lausetta laajemmassa kontekstissa ja otin tarkkuutta määrittäessäni huomioon myös syntaksin (katso tarkkuutta käsittelevä luku 4.2.3).

Huomattava harppaus tarkkuuden kehityksessä on tasojen A2 ja B1 välillä, kuten taulukosta 20 voi nähdä. DEMfad-mallin mukaisesti B1-tason oppijat hallitsevat *kun*-ilmausten käytön, sillä tarkkuus on tällä tasolla peräti 84%.

Taulukko 20. Temporaalisen *kun*-lauseen esiintymämäärät, taajuus / 1000 sanaa ja tarkkuus %.
(o=oikeat, v= virheelliset)

taso	esiintymät/o	esiintymät/v	taajuus/o	taajuus/v	yht.	tarkkuus%
A1	11	10	3,2	2,9	6,0	52,4
A2	39	31	4,3	3,4	7,7	55,7
B1	48	9	4,2	0,8	5,0	84,2
B2	17	2	7,6	0,9	8,5	89,5

Kuvio 22 havainnollistaa, että vaikka tarkkuus nousee selvästi tasojen A2 ja B1 välillä, juuri näiden kahden tason välillä taajuus puolestaan laskee. Rakennetta käytetään siis vähemmän, mutta sen käyttö on useammin kohdekielistä. Tasolla B2 taajuus nousee huomattavasti. Samalla tarkkuus paranee entisestään.

Kuvio 22. Temporaalisen *kun*-lauseen taajuus ja tarkkuus / 1000 sanaa.

A2- ja B1-tasojen ero taajuudessa ja tarkkuudessa voisi selittyä esimerkiksi sillä, että B1-tasolla oppijat kiinnittävät enemmän huomiota kielenilmaisun tarkkuuteen ja turvautuvat epäroйдessään mahdollisesti vaihtoehtoiseen ilmaisuun. Oppijat hallitsevat laajemman ”kielipale-tin”, josta voivat kielenkäyttötilanteissa valita. Näin ehkä puhekielelle ominainen, toistuva *kun*-ilmaisun käyttö kirjallisissa tuotoksissa väistyy ja korvautuu muilla sidoskeinoilla.

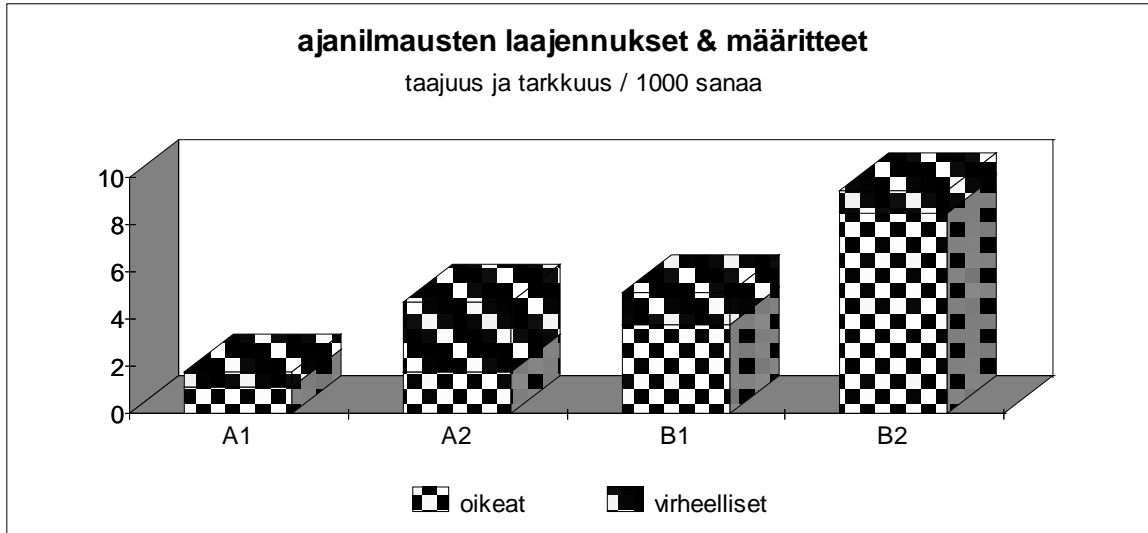
5.5.2 Ajanilmausten laajennukset, määritteet & kiteytyneet rakenteet

Luvussa 3.2 rajaan työhöni lukeutuvat ajanilmaukset. Esittelen tässä yhteydessä myös ajanilmausten laajennuksia ja määritteitä. Esimerkki *voitais mennä huomen koulun jälkee* (732-8-T1-A2), sisältää ehkä koululaisaineistolle tyypillisimmän laajennusrakenteen *koulun jälkeen*. Muut ajanilmauksiksi määrittelemäni laajennukset ja määritteet näkyvät liitteessä 4 sekä liitteessä 5. Aineistosta löytyneiden ajanilmausten laajennusten ja määritteiden esiintymämäärät taajuuksineen ja tarkkuusprosentteineen on esitelty taulukossa 21.

Taulukko 21. Ajanilmausten laajennusten ja määritteiden esiintymämäärät, taajuus / 1000 sanaa ja tarkkuus %. (o=oikeat, v= virheelliset)

taso	esiintymät/o	esiintymät/v	taajuus/o	taajuus/v	yht.	tarkkuus%
A1	4	2	1,1	0,6	1,7	66,7
A2	16	27	1,8	3,0	4,8	37,2
B1	43	15	3,8	1,3	5,1	74,1
B2	19	2	8,5	0,9	9,4	90,5

Taajuus on melko korkea jo tasoilla A2 ja B1, mutta lähes kaksinkertaistuu tasolla B2. Taajuuden kasvu on havainnollistettu taitotasoittain kuvioon 23. Kuviossa näkyy myös tarkkuuden kehitys. Vaikka tasolla A1 taajuus on melko pieni, tarkkuus on tasoon nähden yllättävän korkea. Tasolla A2 taajuus kasvaa, mutta tarkkuus laskee lähes puoleen edelliseltä tasolta. Tasolla B1 tarkkuus taas paranee, mutta DEMfad-mallin mukainen hallinta saavutetaan vasta tasolla B2. Silloin tarkkuus on jo 90 % (katso taulukko 21).

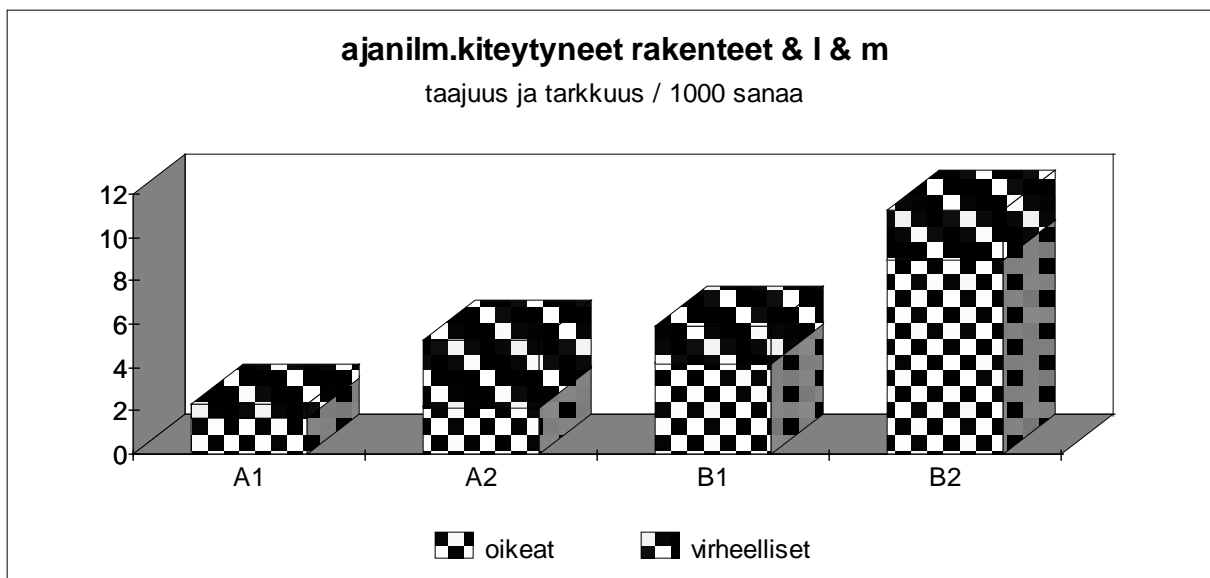
Kuvio 23. Ajanilmausten laajennusten ja määritteiden taajuus ja tarkkuus / 1000 sanaa.

Lisäsin analyysissä laajennusten ja määritteiden luokkaan aikaa ilmaisevat KITEYTYNEET RAKENTEET, joka sisälsi myös joitakin laajennuksia. Kiteytyneet rakenteet olen esitellyt kokonaisuudessaan luvussa 3.2.3.

Taulukko 22. Aikaa ilmaisevien kiteytyneiden rakenteiden, laajennusten & määritteiden esiintymämäärät, taajuus / 1000 sanaa ja tarkkuus %. (o=oikeat, v= virheelliset)

taso	esiintymät/o	esiintymät/v	taajuus/o	taajuus/v	yht.	tarkkuus%
A1	6	2	1,7	0,6	2,3	75
A2	20	28	2,2	3,1	5,3	41,7
B1	48	19	4,2	1,7	5,9	71,6
B2	20	5	9,0	2,2	11,2	80

Taajuus kasvaa etenkin tasolta A1 tasolle A2 sekä tasolta B1 tasolle B2 mentäessä. Tarkkuudessa notkahdus näkyy juuri A2-tasolla, jolloin taajuus on kasvanut. Tältä tasolta on esimerkkilause *Ja sen viikolla oli koe* (200-7-T2-A2). *Sen* on luokiteltu laajennusten ja määritteiden luokkaan virheellisenä (oikea muoto olisi *sillä*). Sen sijaan B1-tasolla tarkkuus on huomattavasti parempi, vaikka oppijat hallitsevatkin nämä ajanilmaukset vasta B2-tasolla. Silloin tarkkuus on 80% (katso Taulukko 22). Tältä tasolta on esimerkki *Olimme siellä sen aikaa kun koira meni pois kokonaan* (806-9-T5-B2). Laajennusten ja määritteiden luokkaan kuuluva *sen* on tässä kohdekielinen ja oikea. Laajennusten ja määritteiden sekä KITEYTYNEIDEN RAKENTEIDEN taajuuden ja tarkkuuden kehityksen voi havainnollisesti nähdä kuviossa 24.

Kuvio 24. Ajanilmausten laajennusten ja määritteiden sekä KITEYTYNEIDEN RAKENTEIDEN taajuus ja tarkkuus / 1000 sanaa.

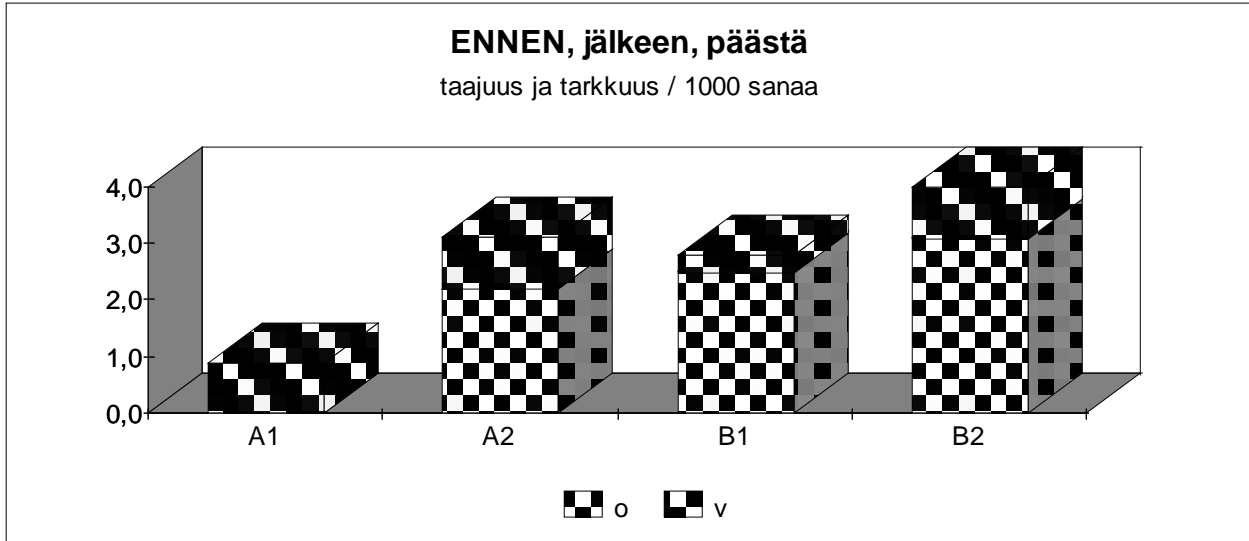
5.5.3 Adpositiot

Saukkosen ym. (1979, 41-42) taajuussanastossa adpositio *jälkeen* on 70. sijalla ($f=12,64/10000 = 1,3/1000$) ja adpositio *ennen* 89. sijalla ($f=11,34/10000 = 1,1/1000$). Näiden kahden yhteelaskettu taajuus on siis $2,4 / 1000$ sanaa. Nämä adpositiot eivät ole merkitykseltään kaikissa tapauksissa temporaalisia. Koululaisaineistosta poimitut temporaaliset merkitykset omaavat adpositiot kuuluvat alaluokan ENNEN, jonka taajuus on jo A2-tasolla $3,1 / 1000$ sanaa. Alaluokkaan tosin kuuluu myös adpositio *päästä*. Tarkat esiintymämäärät ja taajuudet voi nähdä liitteessä 5.

A1-tasolla tarkkuus on 0%, mikä tarkoittaa sitä, että kaikki esiintymät olivat virheellisiä. A2-tasolla taajuus kasvaa ja tarkkuus paranee (71%), sen sijaan B1-tasolla taajuus jälleen laskee. Tarkkuus on kuitenkin kaikkien tasojen paras, peräti 89,3%. B2-tasolla tarkkuus on ainoastaan 77,5%. Voisiko siis todeta, että B1-tasolla oppijat hallitsevat nämä adpositiot, mutta B2-tasolla taas eivät? Miten tämä on mahdollista? Ehkä tämä kehitys voisi selittyä B2-tason suhteellisesti pienellä aineistolla, sillä tekstejä oli ainoastaan 29. Näin adpositioesiintymiä oli kaikenkaikkiaan ainoastaan 9, joista 2 virheellisiä (katso liite 5). Esimerkkinä B2-tason virheelliseksi määrittämästäni adpositioluokan ajanilmauksen käytöstä on *Mä haluaisin*

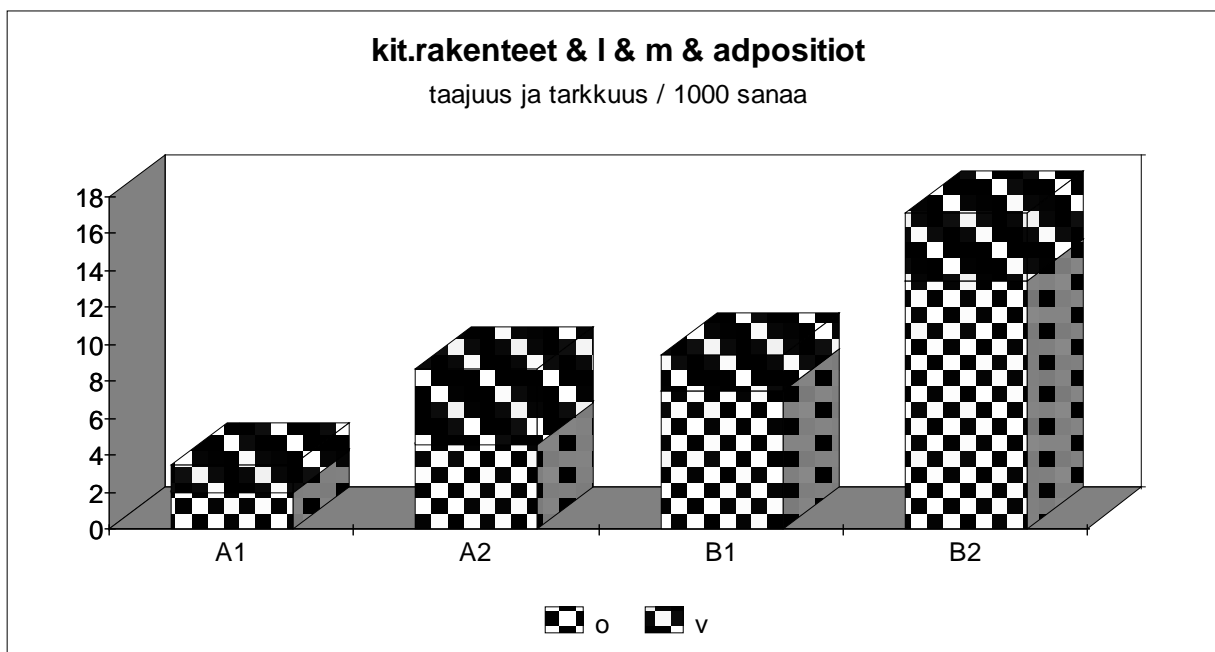
että te koitatte kaikki pelit enne kun ne on ostettu (020-7-T3-B2). Ilmaisuu on selvästi puhekielinen ja puhuttuna sama virke vastaisi kohdekielistä käyttöä. Toinen virheellinen tapaus oli vastaava.

Kuvio 25. Adpositioiden ENNEN, jälkeen ja päästä taajuus ja tarkkuus / 1000 sanaa.

Edellisessä luvussa tarkastelen KITEYTYNEITÄ RAKENTEITA sekä laajennuksia ja määritteitä yhtenä kokonaisuutena. Tähän joukkoon on lisätty myös loput luokkaan **muut ajanilmaukset** kuuluvat eli kaikki adpositiot. Jätän temporaaliset KUN-lauseet omaksi itsenäiseksi luokakseen ensinnäkin ominaislaatuisuutensa ja toiseksi suuren taajuutensa vuoksi.

Kuviosta 26 voi nähdä, että taajuuden kehitys on hyvin samansuuntaista (katso kuvio 24), mutta tarkkuudessa on hieman poikkeavuutta. Taajuus ja tarkkuus kasvavat jälleen vuorotellen. Taajuus nousee tasolta A1 tasolle A2 sekä vastaavasti tasolta B1 tasolle B2. A-tasolla tarkkuus on heikkoa ja B-tasolle mentäessä se nousee, mutta näiden ajanilmausten hallintaa ei kuitenkaan saavuteta.

Kuvio 26. Ajanilmausten laajennusten ja määritteiden, kiteytyneiden rakenteiden sekä adpositioiden taajuus ja tarkkuus / 1000 sanaa.

Taulukosta 23 näkyy, että tarkkuus jää B2-tasollakin alle vaaditun 80%. B1-tasolla hallinnan taso oli kaikkein lähimpänä (79,8%). Esimerkkinä adpositioiden virheellisestä käytöstä on virke *viikko ennen isoveljeni tuli ostamaan minulle ice-hockey peliin (027-7-T3-B2)*. Ennen-ajanilmaus on luokiteltu adpositioluokkaan SITTEN (=aiemmin) virheellisenä.

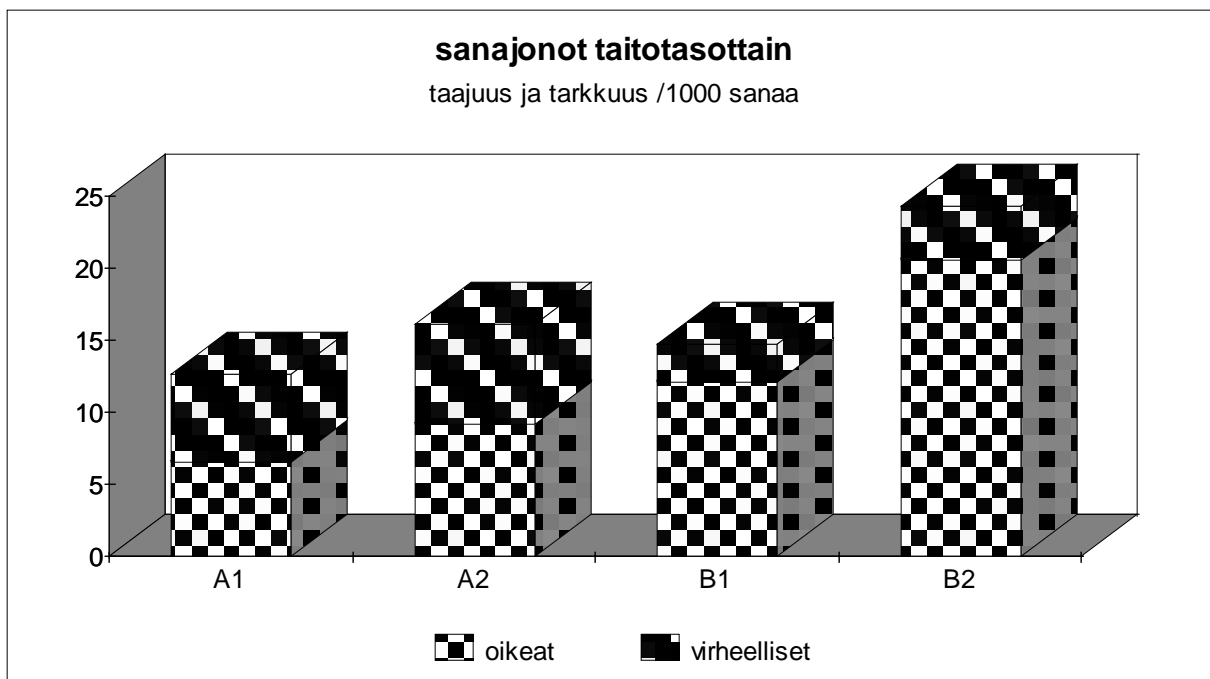
Taulukko 23. Aikaa ilmaisevien kiteytyneiden rakenteiden, laajennusten & määritteiden sekä adpositioiden esiintymämäärät, taajuus / 1000 sanaa ja tarkkuus %. (o=oikeat, v= virheelliset)

taso	esiintymät/o	esiintymät/v	taajuus/o	taajuus/v	yht.	tarkkuus%
A1	7	5	2,0	1,4	3,4	58,8
A2	42	36	4,6	4,0	8,6	53,5
B1	85	22	7,5	1,9	9,4	79,8
B2	30	8	13,5	3,6	17,1	78,9

6 SANAJONOJEN DISTRIBUUTIO

Tässä luvussa käsittelen distribuutiota siinä määrin, kuin se tämänlaajuisen tutkimuksen kannalta on relevanttia. Suurimmaksi osaksi keskityn sanajonoihin eli useamman ajanilmauksen muodostamiin ketjuihin. Näitä sanajonoja eli ketjuja olen tarkastellut taitotasoittain, tehtävittäin sekä sanamäärittäin. Sanamäärillä tarkoitan yhdessä sanajonossa olevien ajanilmausten lukumäärää. En kuitenkaan laske sanajonoihin numeroin ilmaistuja ajanilmauksia. Lisäksi vertailen sanajonojen sanamäärän ja tarkkuuden suhteen kehitystä taitotasoittain. Luvun lopussa tarkastelen *kun*-ilmausten temporaalisia kollokaatioita.

Tarkkuuden käsitteen tämän pro gradu- tutkielman osalta määrittelin luvussa 4.2.3. Kuten luvussa esitän, se on sanajonojen kohdalla yksittäisiä ajanilmauksia väljempi. Puhekielisyys on sanajonoissa määritellyt oikeiksi, samoin lausuttuna ymmärrettävät vaikkakin oikeinkirjoitukseltaan puutteelliset ilmaisut. Esimerkiksi virke *Tämän vuonna kesänä olin minun paras ystävän kanssa linnamäellä* (036-7-T5-A2) sisältää virheellisen kolmen sanan sanajonon. Toinen kahden ajanilmauksen sanajonoesimerkki on virke *Samana iltana otimme kutsut ja lähdimme ilomielin muotinäytökseen* (812-9-T5-B2), ja sen olen luokitellut oikeaksi. Sanajonoja esiintyy kaikilla taitotasoilla. Olen havainnollistanut kuviolla 27 sanajonojen taajuuden ja tarkkuuden kehitystä. Tasolla B2 sanajonojen käyttö on huomattavasti yleisempää kuin muilla tasoilla. Taajuus on lähes kaksinkertainen tasoon A1 verrattuna. Sekä tasolla A1 että A2 tarkkuus on heikkoa. Oikeiden ja virheellisten muotojen määrä on lähes sama. Lisäksi on muistettava, että virheellisten muotojen määritelmä oli sanajonojen kohdalla väljempi kuin yksittäisten ajanilmausten, joita käsittelin edellisessä luvussa (luku 5). Esimerkiksi virkkeen *voitais mennä huomen koulun jalkee* (732-8-T1-A2) kahden ajanilmauksen ketju on luokiteltu oikeaksi, sillä lausuttuna virke on kohdekielinen, joskin puhekielinen. Puhuttuna kielenoppijan pienet ääntämiserheet (a-ä) jäävät todennäköisesti rekisteröimättä, toisaalta kyseessä voi olla myös lipsahduksenomainen kirjoitusvirhe. Yksittäisiä ajanilmauksia analysoidessani olin kuitenkin luokitellut molemmat esimerkkivirkkeen ajanilmaukset virheelliseksi.

Kuvio 27. Kaikkien sanajonojen taajuus ja tarkkuus / 1000 sanaa taitotasoin.

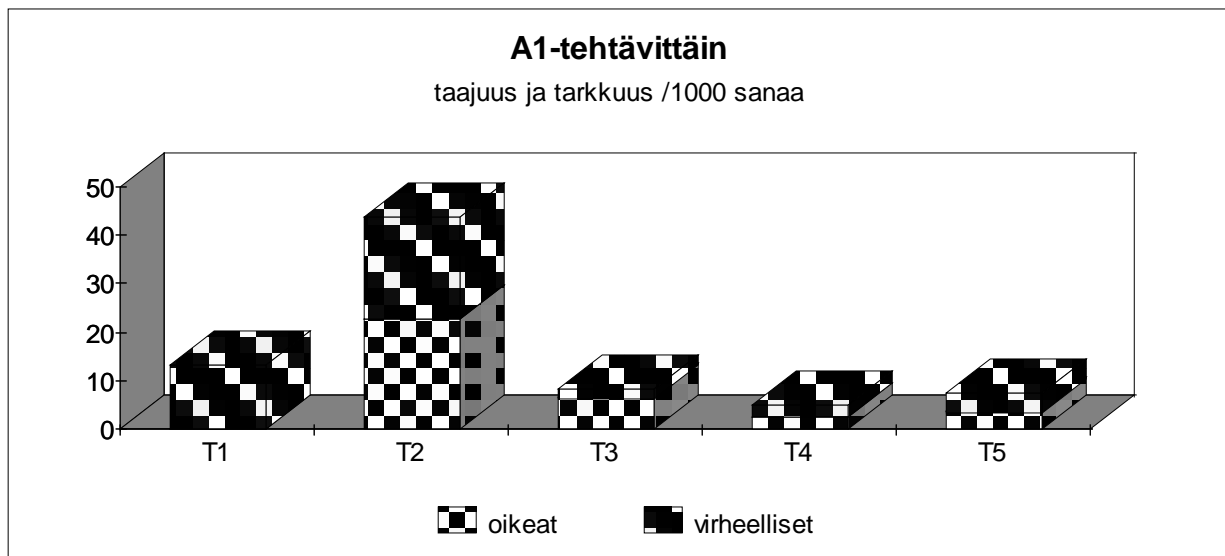
Huomattava tarkkuuden parannus tapahtuu tasojen A2 ja B1 välillä, jolloin tarkkuusprosentti on jo noin 83%. DEMfad-mallin mukaisesti voidaan todeta, että B1 tasolla oppijat hallitsevat sanajonojen käytön. Vaikka tarkkuuden määritelmä on väljempi, sanajonon kaikkien ajanilmausten on oltava lausuttuna kohdekielisiä, mikä lisää vaativuutta. Tästä huolimatta vertaamalla sanajonojen taajuuden ja tarkkuuden (kuvio 27) kehitystä taitotasoin yksittäisten ajanilmausten taajuuden ja tarkkuuden (kuvio 2, luku 5.1.1) kehitykseen, tendenssi on hyvin samankaltainen. Taajuus ja tarkkuus kasvavat vuorotellen.

Taulukko 24. Sanajonojen esiintymämäärät, taajuus /1000 sanaa ja tarkkuus (prosentteissa) taitotasoin ilman numeroin kirjoitettuja. (o=oikeat, v=virheelliset)

taso	esiintymät/o	esiintymät/v	taajuus/o	taajuus/v	yht.	tarkkuus%
A1	23	21	6,6	6,0	12,6	52,3
A2	84	62	9,3	6,9	16,1	57,5
B1	138	28	12,2	2,5	14,7	83,1
B2	46	8	20,7	3,6	24,3	85,2

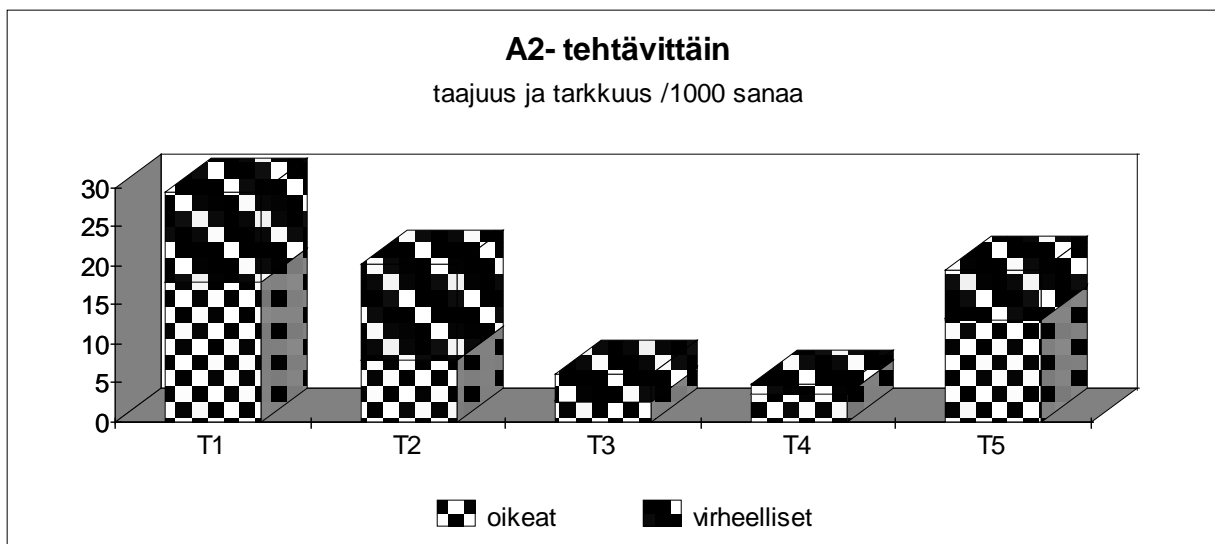
6.1 Sanajonojen taajuuden ja tarkkuuden vaihtelu tehtävittäin eri taitotasolla

Halusin selvittää missä aineiston kirjoitustehtävissä milläkin taitotasolla sanajonoja käytettiin. Tarkat luvut ovat esiintymämäärineen ja tarkkuusprosentteineen liitteessä 7, mutta alla ne on havainnollistettu kuvioin.

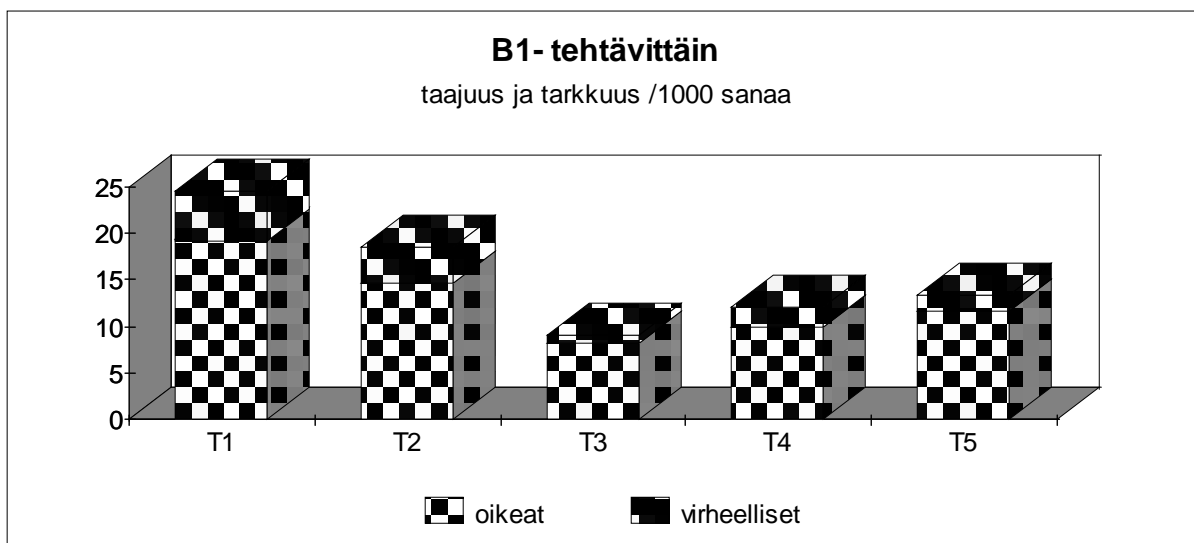
Kuvio 27. A1-tason taajuus ja tarkkuus / 1000 sanaa tehtävittäin.

Tasolla A1 sanajonoja käytettiin eniten tehtävässä T2 *Viesti opettajalle*, mutta tarkinta (78%) ja melkein hallintaa osoittavaa käyttö oli tehtävässä T3 *Sähköposti verkkokauppaan*. Tehtävässä T1 *Viesti ystävälle* kaikki sanajonot olivat jollakin tavalla virheellisiä. Esimerkissä *Sori mä en voin tulla Koska nyt olen sairas sopiko mannantaina Kello 16.00.?* (038-7-T1-A1) sanajono on lausuttunakin virheellinen, vaikkakin viestin sisältö on täysin ymmärrettävä. Syynä voisi olla epämuodollinen rekisteri, sillä tehtävänannon mukaisesti kielenoppijat kiinnostavat ehkä huomion viestin sisältöön eli tapaamisajan ja paikan ilmaisemiseen muotoseikkojen yksityiskohtien sijaan.

Kuvio 28. A2-tason taajuus ja tarkkuus / 1000 sanaa tehtävittäin.

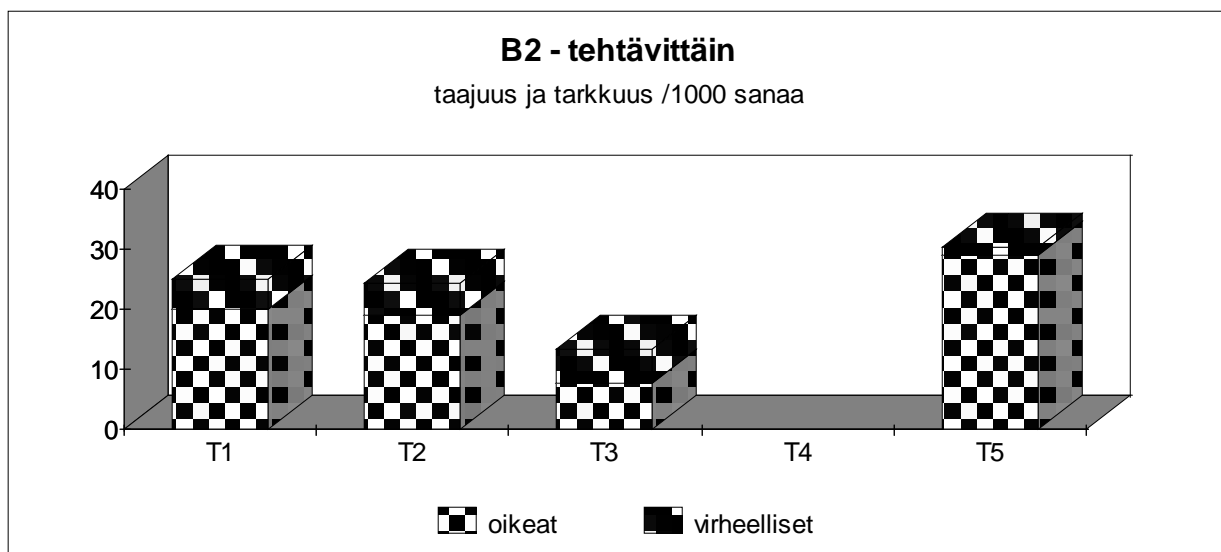
A2-tasolla sanajonoja oli taajuudeltaan eniten tehtävässä T1 *Viesti ystävälle*. Epätarkimmin (40%) sanajonoja oli käytetty tehtävässä T2 *Viesti opettajalle*, mutta myös tehtävässä T3 *Sähköposti verkkokauppaan* tarkkuus oli todella heikkoa (45%). Tehtävässä T4 *Mielipide* tarkkuus oli parhaimmillaan eli 75%.

Kuvio 29. B1-tason taajuus ja tarkkuus / 1000 sanaa tehtävittäin.

B1-tasolla eniten sanajonoja esiintyi tehtävässä T1 *Viesti ystäväille*. Toiseksi eniten niitä oli tehtävässä T2 *Viesti opettajalle* (Katso Kuvio 29). On mielenkiintoista, että juuri näissä kahdessa tehtävässä tarkkuus oli kuitenkin B1-tason heikointa eli noin 79%, vaikkakin jo lähes hallinnassa olevaa. Tarkkuudeltaan paras (90%), vaikkakin taajuudeltaan pienin oli tehtävä T3 *Sähköpostiviesti verkkokauppaan*.

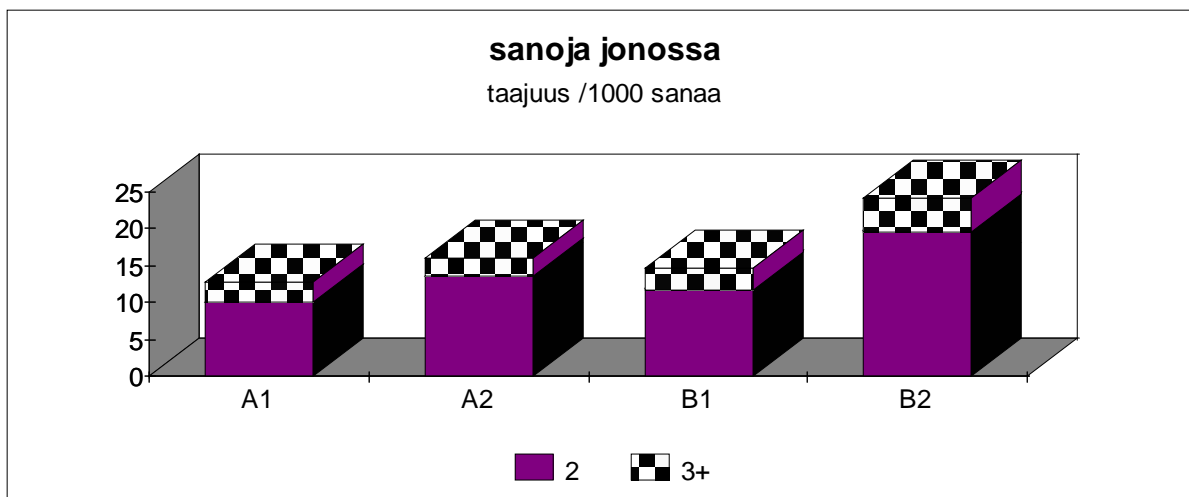
Kun B1-tasolla T3 oli tarkkuudeltaan omaa luokkaansa, B2-tasolla tämän tehtävän tarkkuus on varsin heikkoa, ainoastaan 57%. Sen sijaan muiden tasojen näkökulmasta mainitsematta jäänyt tehtävä T5 *Mielipide* saavuttaa B2-tasolla peräti 96% tarkkuuden. Sanajonot ovat DEMfad-mallin mukaisesti hallinnassa myös tehtävässä T1 *Viesti ystäväille* 80% tarkkuudella. Tehtävässä T4 (*Mielipide*) B2-tasoa ei saavuttanut yksikään oppilaiden kirjoituksista (katso kuvio 30).

Kuvio 30. B2-tason taajuus ja tarkkuus / 1000 sanaa tehtävittäin.

6.2 Sanajonojen sanamäärät

Kuten aiemmin jo totesin, sanajonoja esiintyy kaikilla taitotasolla. Selvitin, kuinka paljon sanajonoista oli kahden ajanilmauksen sanajonoja kuten *Viime kesä olin kävereiten kanssa särkäniemessä* (725-8-T5-A1) ja kuinka paljon pitempiä, yli kolmen ajanilmauksen sanajonoja kuten *Tämän vuonna kesänä olin minun paras ystävän kanssa linnamäellä* (036-7-T5-A2). Molempien esimerkkivirkkeiden ajanilmausten sanajonot olen luokitellut virheellisiksi.

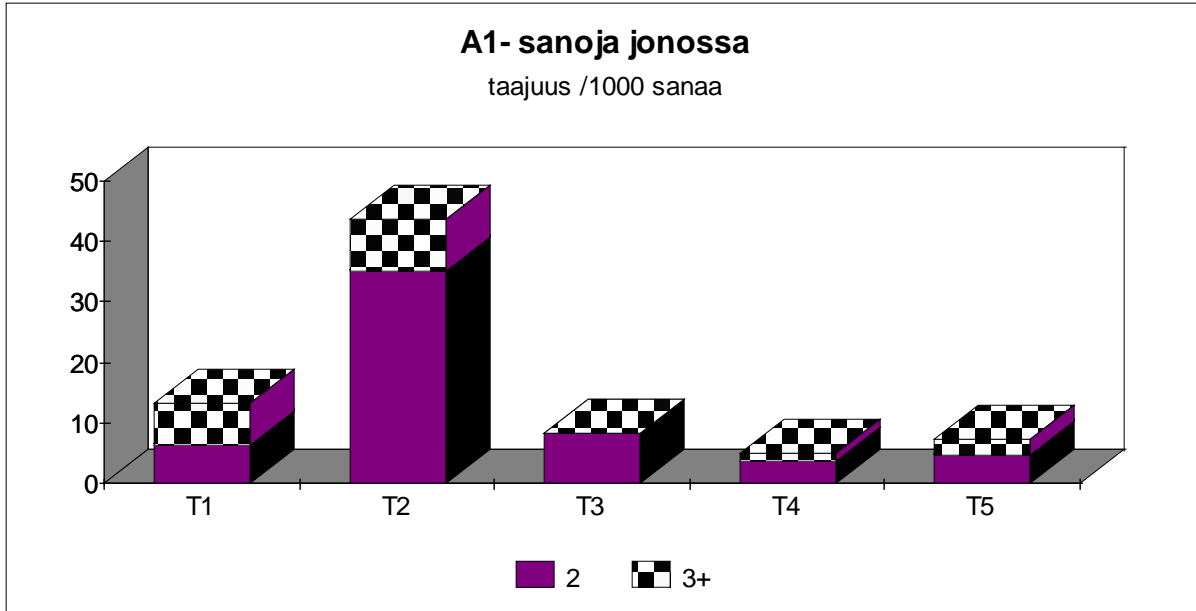
Kuvio 31. Ajanilmausten muodostamien sanajonojen sanamäärät taitotasottain - taajuus / 1000 sanaa.

Kuvio 31 havainnollistaa sanajonossa olevien ajanilmausten määrää. Kuten kuviosta voi huomata, myös pitempiä sanajonoja esiintyy kaikilla taitotasolla. Tasolla A1 on yli kolmen ajanilmauksen sanajonojen prosenttiosuus kaikista tämän tason sanajonoista kaikkien tasojen korkein eli 20%. On kuitenkin muistettava, että A1-tasolla tarkkuus oli vain 52 % (katso taulukko 24.)

Havainnollistan myös ajanilmausten muodostamien sanajonojen sanamäärät tehtävittäin eri taitotasolla, sillä niiden välillä on huomattavaa vaihtelua. Tarkat luvut näkyvät liitteessä 7.

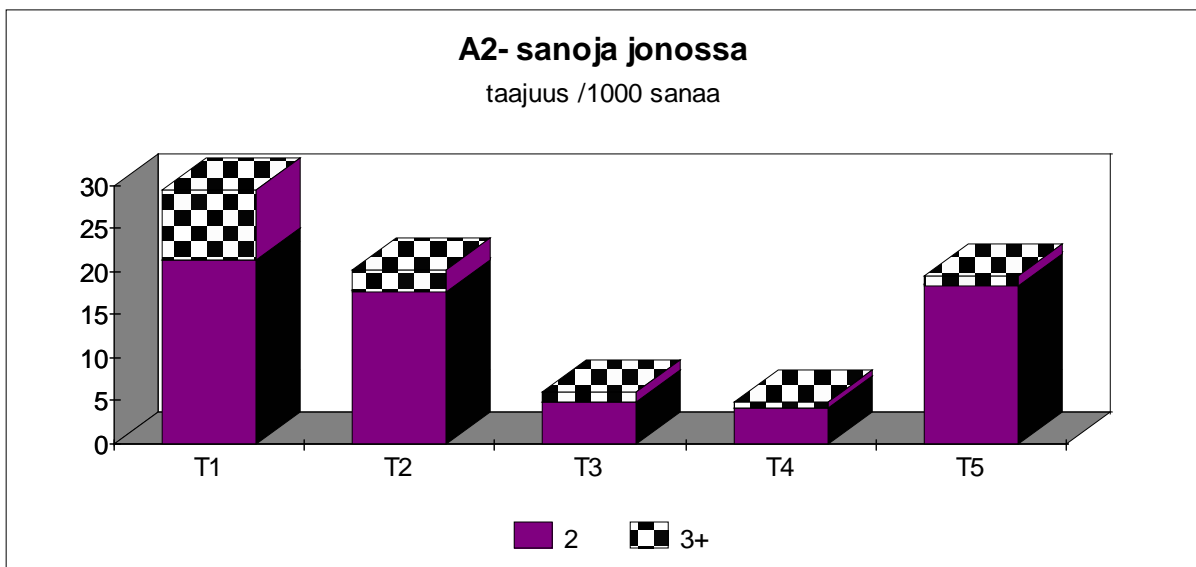
A1-tasolla eniten yli kolmen ajanilmauksen sanajonoja oli tehtävässä T1 *Viesti ystävälle*. Niitä on peräti puolet tehtävän sanajonoista. Tämä voisi selittyä tehtävänannolla, sillä tapaamisajan muuttamiseen tarvitaan sekä päivän että kellonajan ilmaisemista. Sen sijaan tehtävässä T3 *Sähköposti verkkokauppaan* ei ole yhtään yli kolmen ajanilmauksen sanajonoa, tämänkin tosin voisi selittää tehtävänanto (katso kuvio 32). Tehtävänannon keskeisin sisältö ei ollut puhua ajasta eli aikaa ei välttämättä ollut tarvetta enempää tarkentaa, esimerkiksi *Peli jumittaa koko ajan* (018-7-T3-A1). Tehtävien välisissä eroissa huomio kiinnittyy tekstilajiin ja sen vaikutukseen sanojen määrään ajanilmausten ketjuissa.

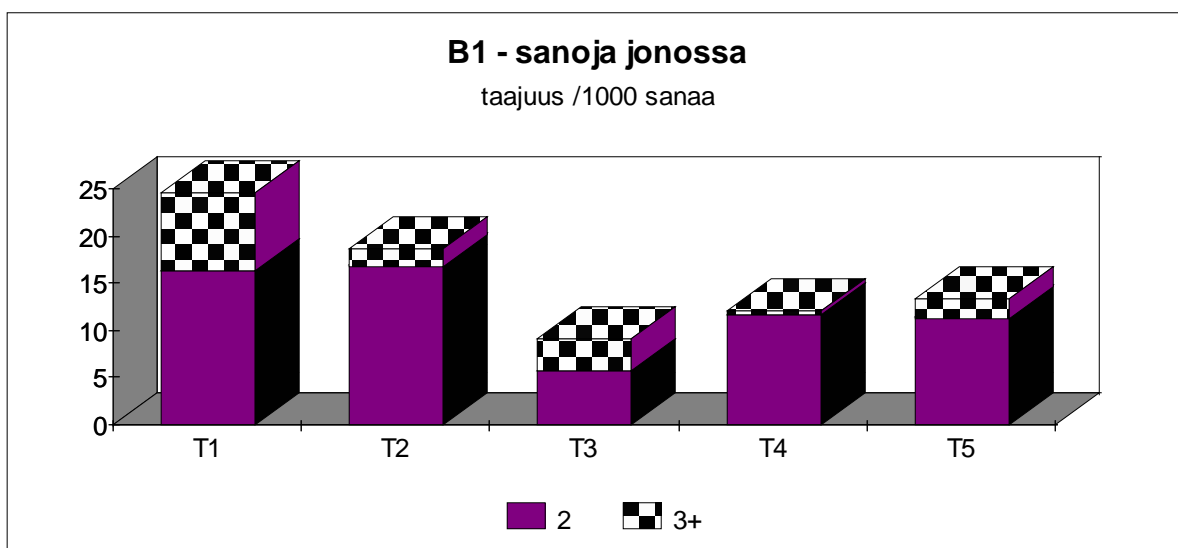
Kuvio 32. A1-tason ajanilmausten muodostamien sanajonojen sanamäärät - taajuus / 1000 sanaa.

A2-tasolla eniten yli kolmen ajanilmauksen sanajonoja (27,5%) on tehtävässä T1 *Viesti ystäville* ja vähiten (4,9%) tehtävässä T5 *Kerro*. Epämuodollisen viestin (T1) tehtävänanto ja tekstilaji ovat tälläkin tasolla selityksenä pitkille sanajonoille (katso kuvio 33).

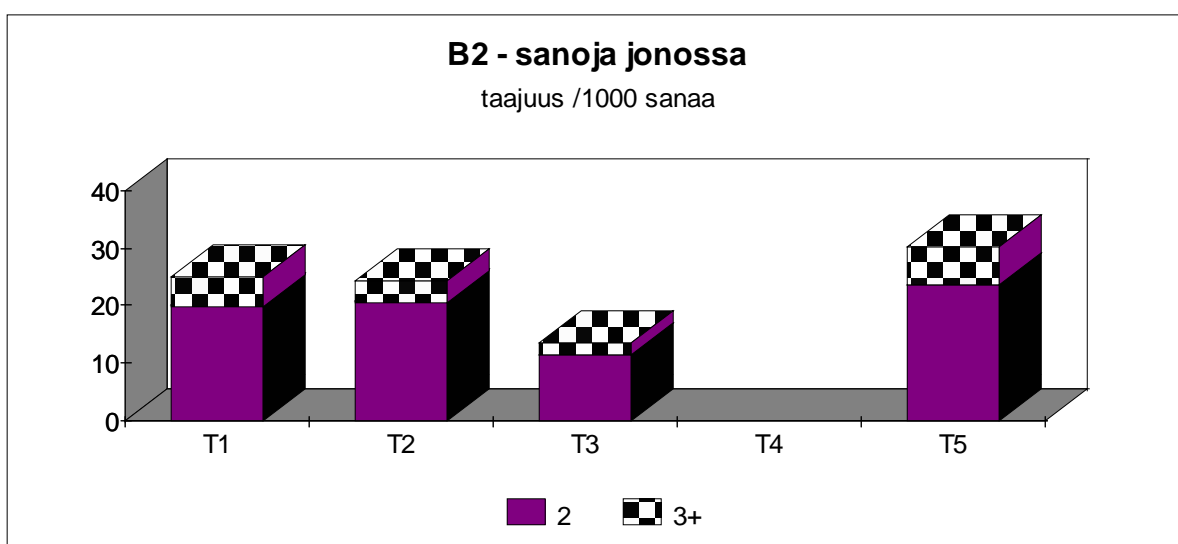

Kuvio 33. A2-tason ajanilmausten muodostamien sanajonojen sanamäärät - taajuus / 1000 sanaa.

B1-tasolla suurin määrä yli kolmen ajanilmauksen sanajonoja on yllättäen tehtävässä T3 *Sähköpostiviesti verkkokauppaan* (36,4%). Tällä tasolla muodollisen viestin rekisteri on parantunut ja sen sisältö on tarkentunut sekä laajentunut. Tästä esimerkkinä virke *Mun isovelji oli tilannut minulle pari päivää sitten yhden pelin* (007-7-T3-B1). Myös tehtävässä T1 *Viesti ystäväille* on pitempiä sanajonoja A2-tasoon verrattuna melko paljon (33,3%). *Mielipide* tehtävässä T4 yli kolmen ajanilmauksen sanajonoja on tällä tasolla vähiten (3,6%), tosin tässäkin tekstilajissa ajanilmausten käyttö ei ole keskiössä (katso kuvio 34).

Kuvio 34. B1-tason ajanilmausten muodostamien sanajonojen sanamäärät - taajuus / 1000 sanaa.

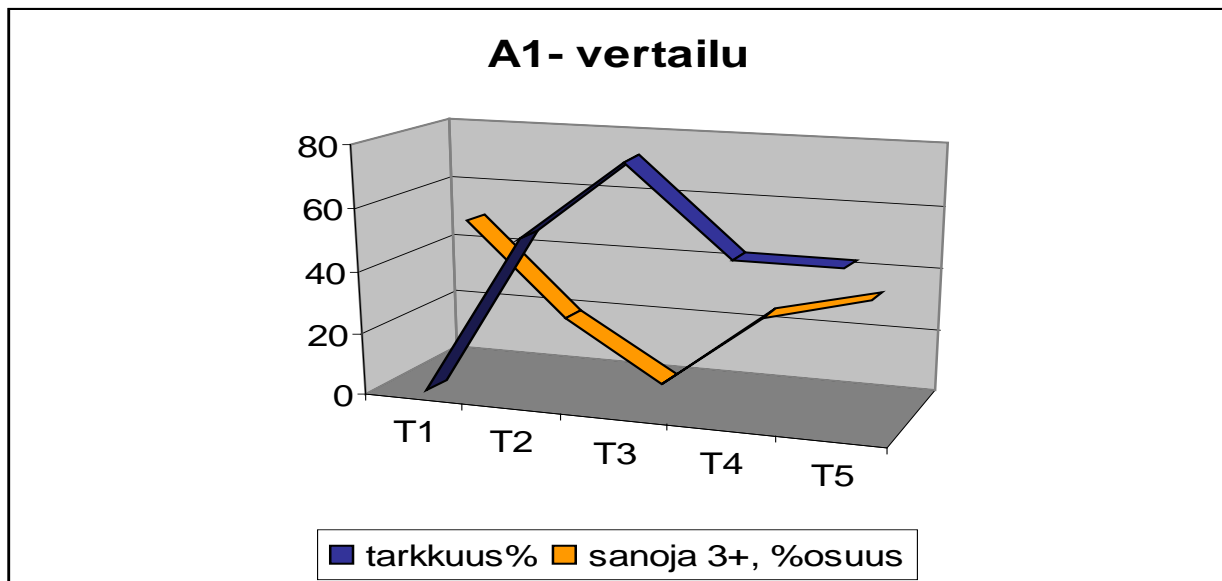

Kuvio 35. B2-tason ajanilmausten muodostamien sanajonojen sanamäärät - taajuus / 1000 sanaa.

B2-tasolla pitempiä ajanilmausten muodostamia sanajonoja on melko tasaisesti 14% ja 21% välillä. Eniten niitä esiintyy tehtävässä T5 *Kerro*, kun alimmat lukemat ovat tehtävissä T2 *Viesti opettajalle* ja T3 *Sähköposti verkkokauppaan* (katso kuvio 35).

6.3 Sanajonojen tarkkuuden ja sanamäärän vertailua

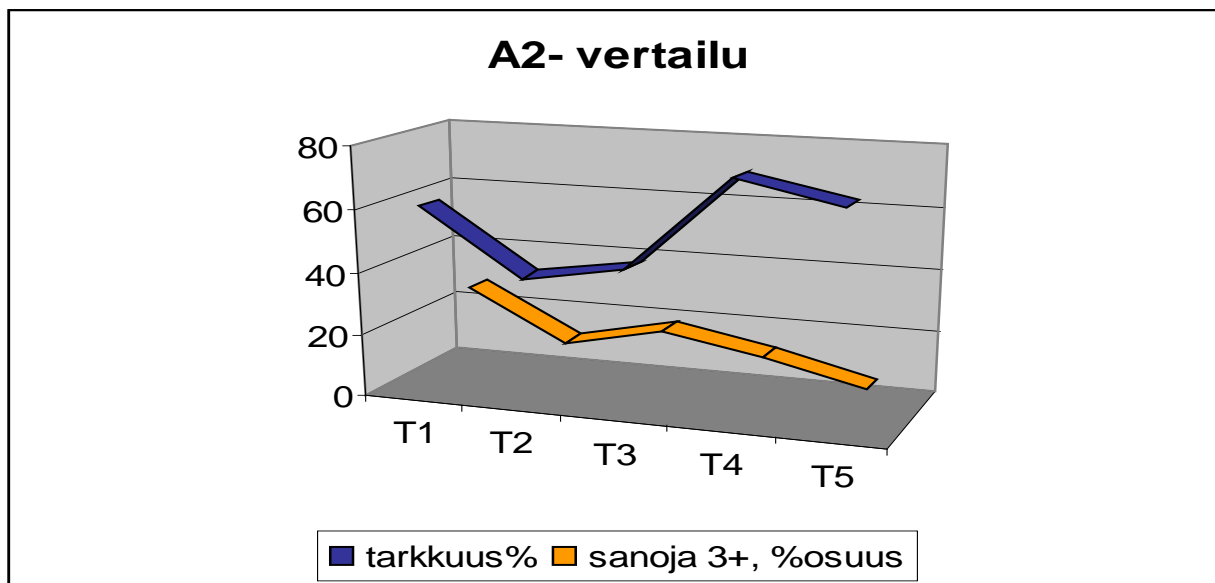
Tässä luvussa vertailen vielä ajanilmausten muodostamien sanajonojen tarkkuusprosentin ja yli kolmen sanan muodostamien sanajonojen suhdetta taitotasoittain ja tehtävittäin. A1-tasolla tehtävissä T1 (*Viesti ystävälle*) ja T3 (*Sähköposti verkkokauppaan*) näkyy tendenssi, että kun yli kolmen ajanilmauksen sanajonoja on runsaasti, tarkkuus on heikkoa ja päinvastoin kun tarkkuus on hyvä, pitkiä sanajonoja on vähän.

Kuvio 36. A1- tason ajanilmausten muodostamien sanajonojen tarkkuusprosentin (%) ja yli kolmen ajanilmauksen muodostamien sanajonojen prosentiosuuksien (=sanoja 3+, % osuus) vertailu.

Toisaalta luvussa 6.2 esitin, että selityksenä tehtävien välisiin eroisin voisivat olla tekstilajien rekisterierot, jotka A1-tasolla näkyvät selvimmin juuri näiden kahden tehtävän välillä (katso kuvio 36).

A2-tasolla samanlaista tendenssiä näiden tehtävien kohdalla ei enää kuitenkaan ole (katso kuvio 37).

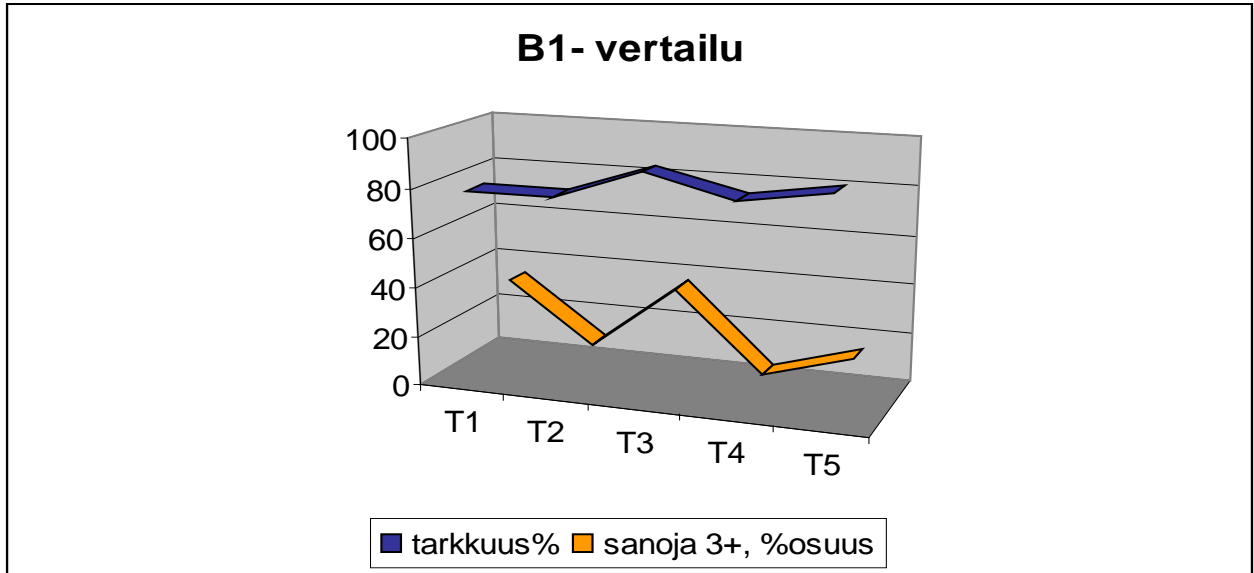

Kuvio 37. A2- tason ajanilmausten muodostamien sanajonojen tarkkuusprosentin (%) ja yli kolmen ajanilmauksen muodostamien sanajonojen prosentiosuuksien (=sanoja 3+, % osuus) vertailu.

Päinvastoin, tarkkuusprosentin ja yli kolmen ajanilmauksen sanajonojen suhde on samansuuntainen (T1: 60,8-27,5 ja T3: 45,5-18,2). *Viesti ystäväille* -tehtävässä ero on 33,3 prosenttiyksikköä, *Sähköposti verkkokauppaan* -tehtävässä 27,3. Yli kolmen ajanilmauksen sanajonoja on tehtävässä T2 (*Viesti opettajalle*) 11,4% ja tehtävässä T4 (*Mielipide*) 12,5% eli lähes saman verran (katso Liite 7). Tarkkuudessa sen sijaan ero näiden tehtävien välillä on huomattava. *Viesti opettajalle* (T2) oli tarkkuudeltaan A2-tason heikoin (40%) tehtävä, *Mielipiteessä* (T4) taas tarkkuusprosentti oli tason paras (75%).

Luvussa 6.1 esitin, että B1-tasolla tarkkuusprosentti on kaikissa tehtävissä saavuttanut tai ainakin lähes saavuttanut hallinnan tason. Yli kolmen ajanilmauksen sanajonojen määrän vaihtelu ei tällä tasolla vaikuta tarkkuuteen. Kuten kuviossa 38 näkyy, eniten pitkiä sanajonoja on tehtävissä T1 (*Viesti ystäväille*) ja T3 (*Sähköposti verkkokauppaan*).

On mielenkiintoista, että *Viesti Ystäväille* -tehtävässä (T3) tasojen A1 ja B1 välillä on pitkien sanajonojen määrässä niin suurta eroa. Selitys tähän löytynee aineistoa käsittelevän luvun (4.1) Taulukoista 6 ja 7. A1-tasolla tekstejä on 34 ja niiden yhteissanamäärä on 1085. B1-tasolla sanamäärä on tähän verrattuna yli kaksinkertainen (2440), vaikka tekstejä on vain kuusi enemmän (40). A1-tasolla sanamäärän keskiarvo yhtä tekstiä kohden on siis 31,9, kun B1-tasolla se on 61. Tämän perusteella voin päätellä pitkien sanajonojen lisääntymisen johtuvan taitotasojen välisistä eroista.

Kuvio 38. B1- tason ajanilmausten muodostamien sanajonojen tarkkuusprosentin (%) ja yli kolmen ajanilmauksen muodostamien sanajonojen prosentiosuuksien (=sanoja 3+, % osuus) vertailu.

A1-tasolla muodollinen viesti on sähkösanomatyyppisen pelkistetty kuten esimerkissä (008-7-T3-A1):

Hei!

Olen Matti Solki

Eilen mun veli osti mulle pelin joka toimii huonosti.

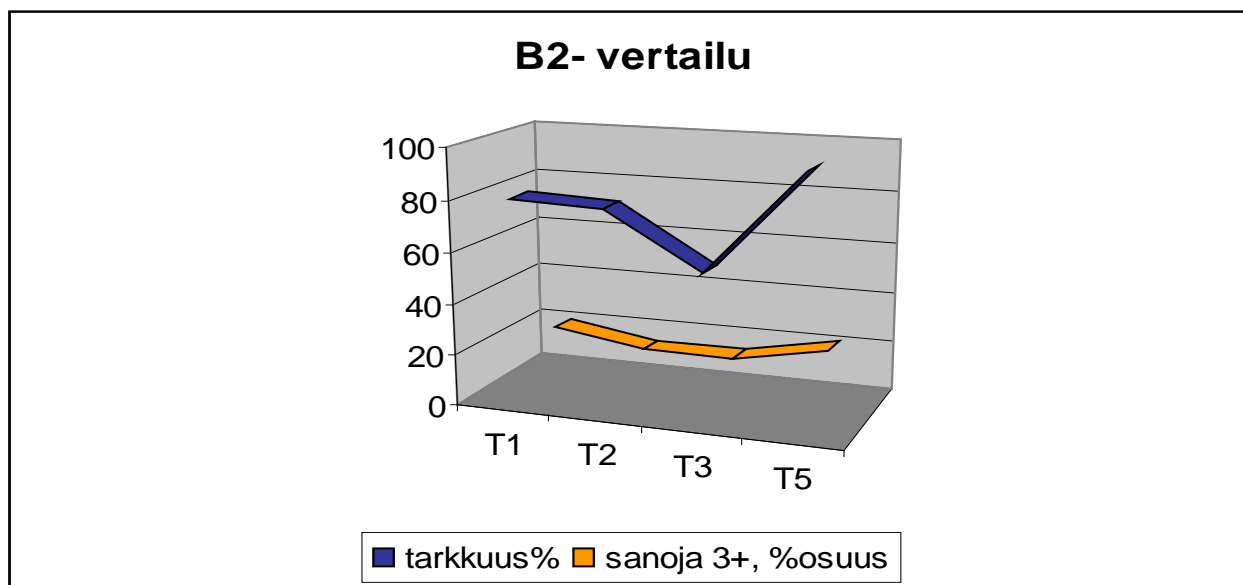
Saanko minä rahat takaisin.

Sen sijaan B1-tasolla suomenoppijoilla on laajempi sanavarasto ja he hallitsevat huomattavasti monimuotoisemman kirjoittamisen taidon sekä sen eri rekisterit. Tästä esimerkkinä (707-8-T3-B1):

Hei!

Olen Maija Solki. Minun isovelji oli tilannu kolme päivää sitten tietokonepelin. Pelissa on pari ongelmaa. Pelin nimi Neet for sped Carbon. Pelin alussa cd jumittaa ja valikossa auton asetukset eivät toimi. Pyydän teitä vaihtaa pelin, jos on mahdollista tai antaa rahat takaisin.

B2-tasolla päinvastoin yli kolmen sanan ajanilmausten määrä näyttää tasaantuneen eli tehtävien välillä ei ole suuria eroja. Sen sijaan Kuviossa 39 näkyy notkahdus *Sähköposti verkko-kauppaan-* tehtävän (T3) tarkkuusprosentissa. Liitteessä 7 tähän löytyy kuitenkin selitys. Kyseisessä tehtävässä vain 7 kirjoitusta on saavuttanut B2-tason (katso kuvio 39). Tehtävä on toisin sanoen ollut vaativa ja ajanilmausten tarkkuuden sijaan kirjoitelmissa on arvioijien mielestä todennäköisesti ollut muita vahvuuksia.

Kuvio 39. B2- tason ajanilmausten muodostamien sanajonojen tarkkuusprosentin (%) ja yli kolmen ajanilmauksen muodostamien sanajonojen prosenttiosuusten (=sanoja 3+, % osuus) vertailu.

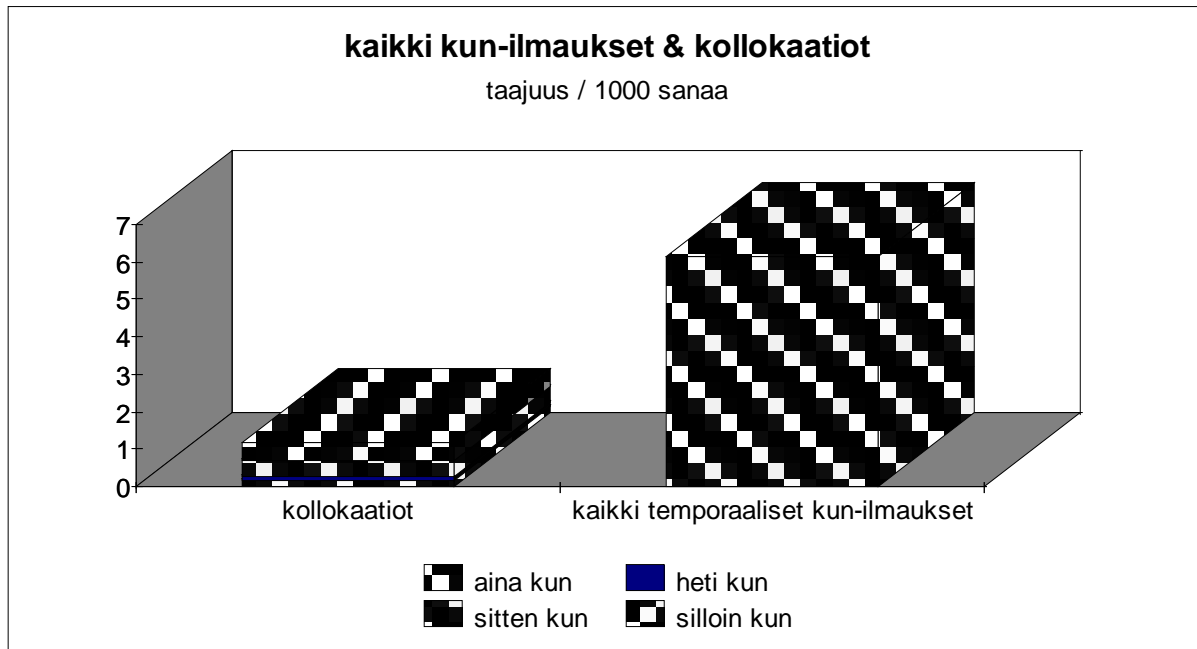
6.4 Ajankohtaa ilmaiseva *kun* ja temporaaliset kollokaatiot

Tutkimassani Cefling-hankkeen koululaisaineistossa taajuudeltaan suurin yksittäinen alaluokka on *kun*-ilmauksia sisältävä luokka aikaa ilmaisevat *kun*-lauseet (katso luku 5.1.3). Myös taitotasoittain tarkasteltuna tämä alaluokka on taajuudeltaan joko suurin tai toiseksi suurin. Tämän vuoksi tarkastelen tässä luvussa laadullisesti nimenomaan *kun*-ilmausten distribuutiota.

Tutkimukseni teoriaosuuden luvussa 3.3.4 esittelen Ilona Herlinin väitöskirjaa *Ajankohtaa ilmaiseva kun kognitiivisessa kielentutkimuksessa*. Haluan omassa tutkimuksessani käsitellä temporaalisia kollokaatioita, jotka koostuvat *kun*-konjunktiosta ja temporaalisesta adverbista *silloin*, *sitten*, *heti* ja *aina*. Erityisesti puheessa *kun* täsmentyy näissä kollokaatioissa temporaaliseksi. On hyvin todennäköistä, että puhekielen tendenssit siirtyvät etenkin koululaisten oppijankielessä myös kirjoitettuun kieleen.

Laskin koululaisaineistossa olevat temporaaliset kollokaatiot. Herlin esittelee edellä esitettyjen neljän lisäksi myös viidennen kollokaation *sen jälkeen kun*, mutta tätä ei koulu-

laisaineistossa esiintynyt lainkaan. Neljän kollokaatiotyypin taajuuksien osuudet kaikista temporaalisista *kun*- ilmauksista näkyvät kuviossa 40.

Kuvio 40. Kaikkien kun-ilmausten sekä kun-artikkelin ja temporaalisien adverbien muodostamien kollokaatioiden taajuuden (/1000 sanaa) vertailua.

Yksittäisten kollokaatioiden taajuudet tehtävittäin ja taitotasoinnain näkyvät liitteessä 8. A1-tasolla merkittävin yksittäinen taajuus on kollokaatiolla *sitten kun* (2,76 / 1000 sanaa) tehtävässä T3 (*Sähköposti verkkokauppaan*). A2-tasolla tämän kollokaation suurin taajuus (2,84 / 1000 sanaa) on tehtävässä T5 (*Kerro*). Kollokaation *silloin kun* kaikkien tasojen suurin taajuus (2,37 / 1000 sanaa) on tasolla A2 tehtävässä T5 (*Kerro*). B1-tasolla *silloin kun*-kollokaation taajuudet jakautuvat tasaisesti tehtävien T2-T5 välillä. Sen sijaan *Sitten kun*-kollokaatio esiintyy B1-tasolla vain tehtävissä T4 (*Mielipide*) ja T5 (*Kerro*).

B2-tasolla temporaalisista kollokaatioista käytössä on vain *aina kun*. Selityksenä voisi jälleen olla se, että B2-tason tekstejä on koululaisaineistossa ainoastaan 29. Toisaalta *kun*-ilmausten taajuus on tällä tasolla peräti 8,5 (katso liite 8). On siis mahdollista, että B2-tason oppijankielessä kollokaatiot *silloin kun*, *sitten kun* ja *heti kun* korvautuvat muilla ilmauksilla. Eniten kollokaatioita omaavassa tehtävässä *Kerro* (T5) on kerronnan peräkkäisyyttä B2-tasolla esitetty seuraavasti (246-7-T5-B2):

Soitimme 112 kerroimme asian ja jaimme odottamaan sitä hetkeä milloin meitä tullaan pelastamaan odotimme 45 min ja siinä vaiheessa näimme että joku kävelee huusimme niin kova kun meistä lähti ja loppujen lopuksi meidät huomattiin ja päästettiin.

Siinä vaiheessa voisi korvautua kollokaatioilla *silloin kun* tai *sitten kun*. Näin ei kuitenkaan ole, vaan kirjoittaja on käyttänyt tyyllillisesti omalaatuisempaa ilmaisua.

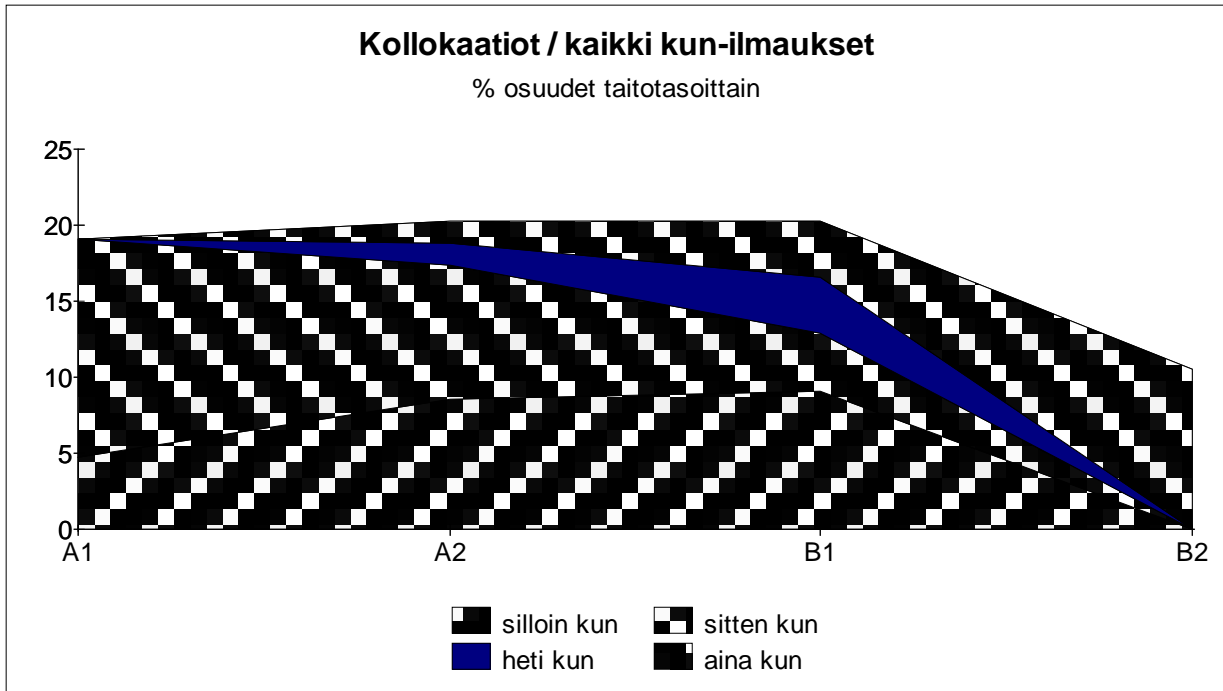
Temporaalisten kollokaatioiden prosenttiosuudet kaikista *kun*-ilmauksista taitotasoitain on koottu taulukkoon 24. Tasolla A1 käytetyin kollokaatio on *sitten kun*, toinen käytössä oleva on *silloin kun*. Myös A2-tasolla nämä kyseiset kollokaatiot ovat käytössä, mutta niiden prosenttiosuudet ovat tasaantuneet. Lisäksi kollokaatiot *heti kun* ja *aina kun* ovat tällä tasolla ilmestyneet koululaisten oppijankieleen.

Taulukko 25. Temporaalisten kollokaatioiden prosenttiosuudet (%) kaikista *kun*-ilmauksista taitotasoitain ja Herlinin aineistossa.

	silloin kun	sitten kun	heti kun	aina kun	yhteensä
A1	4,8	14,3	0	0	19
A2	8,6	8,8	1,4	1,4	20,2
B1	9,1	5,8	5,4	3,6	23,9
B2	0	0	0	10,5	10,5
yht.	7,3	6,7	1,8	3,0	18,8
Herlinin aineisto	5,1	1,1	1,0	0,9	8,1

Taulukosta 25 näkyvät myös Herlinin aineiston (katso luku 3.3.4) yksittäisten kollokaatioiden prosenttiosuudet kaikista *kun*-ilmauksista, yhteensä ne muodostavat 8%. Vaikka tämä prosenttiosuus on melko lähellä koululaisaineiston B2-tasoa, Herlinin aineistossa kaikki kollokaatiot ovat tasaisesti edustettuina (katso taulukko 25). Kollokaatioiden distribuution kehitystä on havainnollistettu kuviossa 41.

Kuvio 41. *Kun*-konjunktion ja temporaalisten adverbi-ien muodostamien kollokaatioiden prosenttiosuudet (%) kaikista *kun*-ilmauksista taitotasoin.

Tasaisinta ja runsainta kollokaatioiden käyttö on koululaisaineiston taitotasolla B1. Tästä on esimerkkinä (731-8-T5-B1):

elokuvan nimi oli The Ring Se oli aika pelottava kun katsoimme elokuvan ja heti kuin tuli jotain pelottava otimme toisen kädestä kiini ja huusimme kauheesti, sitten kuin elokuva loppui menimme yläkerran katsomaan muutamia elokuvia ja vähän aika chattailemaan.

Olen luokitellut tässä esimerkissä sekä kollokaation *heti ku(i)n* että kollokaation *sitten ku(i)n* virheelliseksi, sillä ääneen lausuttunakaan ilmaus ei ole kohdekielinen.

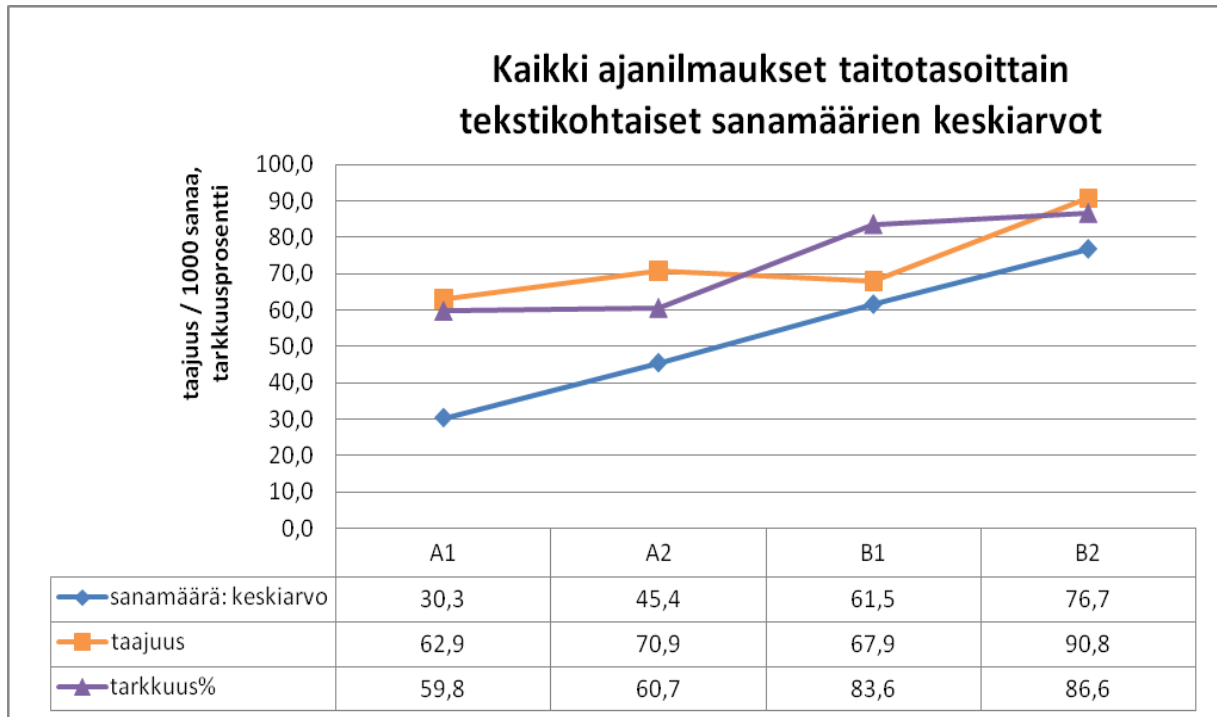
7 TULOSTEN KOONTIA

Työni päätavoitteena on ollut selvittää *mitä ajanilmauksia Cefling-hankkeen koululaisaineistossa esiintyy* ja mahdollisesti *löytää kielitaitotasojen indikaattorit*. Tutkimukseni lähtökohdiana on toiminut luvussa 2.3 esitetty DEMfad-malli (Franceschina ym. 2006), jonka avulla olen pyrkinyt kuvaamaan kielitaidon kehittymistä. Mallin antamalla työkaluilla olen tutkinut S2-oppijankieleen ilmaantuneen (E=emergence) kielellisen piirteen (D=domain) eli ajanilmausten hallinnan saavuttamista (M=mastery). Olen tutkinut käytön taajuutta (*frequency*), tarkkuutta (*accuracy*) ja distribuutiota eli jakaumaa (*distribution*). Tässä luvussa kokoaan yhteen luvuissa 5 ja 6 esitettyjä ajanilmausten analyysin tuloksia. Ajanilmausten taajuuden ja tarkkuuden kannalta keskeisiä tuloksia käsittelem yhtenä kokonaisuutena, distribuutiota toisena kokonaisuutena tämän jälkeen. Tulokset esittelen vain pääpiirteittäin, laajempina kokonaisuuksia ja osan havainnollistan kuvioilla. Lopussa vertaan oman tutkimukseni tuloksia luvuissa 2.5 ja 2.6 esitettyjen Cefling-hankkeen suomi toisena kielenä (S2)-tutkimusten tuloksiin ja havaintoihin.

Ajankohtaa, ajan kestoja tai ajallista järjestystä kuvaavat ilmaukset jäsentävät ihmisten maailmaa ja arkea ja siksi jo kielenoppimisen alkeistasolla niitä on tarve ilmaista. Cefling-hankkeen koululaisaineiston kaikkien ajanilmausten taajuutta ja tarkkuutta olen käsitellyt luvussa 5.1.1. Ajanilmausten käytön taajuus on lähes sama tasolta A1 tasolle B1. Kun joukossa ei ole numeroilla ilmaistuja ajanilmauksia, taajuus on 63–68 ajanilmausta tuhatta (1000) sanaa kohti. Sen sijaan B2-tasolla taajuus on jo noin 90. Tarkkuusprosentti on taitotasoilla A1 ja A2 lähes sama, noin 60%. B1-tasolla oppijat pääsevät jo hallinnan tasolle yli 83 tarkkuusprosentilla ja B2-tasolle mentäessä tarkkuusprosentti vielä hieman nousee (86,6%). Olen havainnollistanut kehityksen kuvioon 42. Taajuuden ja tarkkuuden lisäksi kuvio osoittaa koululaisaineiston sanamäärän keskiarvon tasaisen kasvun.

A2-tasolla kielenoppijoiden tarve ja kyky ilmaista itseään kasvaa eli sekä sanamäärien keskiarvot että ajanilmausten taajuus nousevat. Kielelliset valmiudet ovat kuitenkin vielä suhteellisen heikot eli tarkkuudessa ei tapahdu A1-tasoon nähden kehitystä. B1-tason saavuttaneiden kielenoppijoiden kielelliset taidot ovat sen sijaan jo melko hyvät ja kirjoitelmat käsittävät keskimäärin yli 61 sanaa. Ajanilmauksia käytetään kuitenkin A2-tasoa hiukan vähemmän. Voin todeta, että B1-tason kielenoppijat panostavat ajanilmausten määrän sijaan

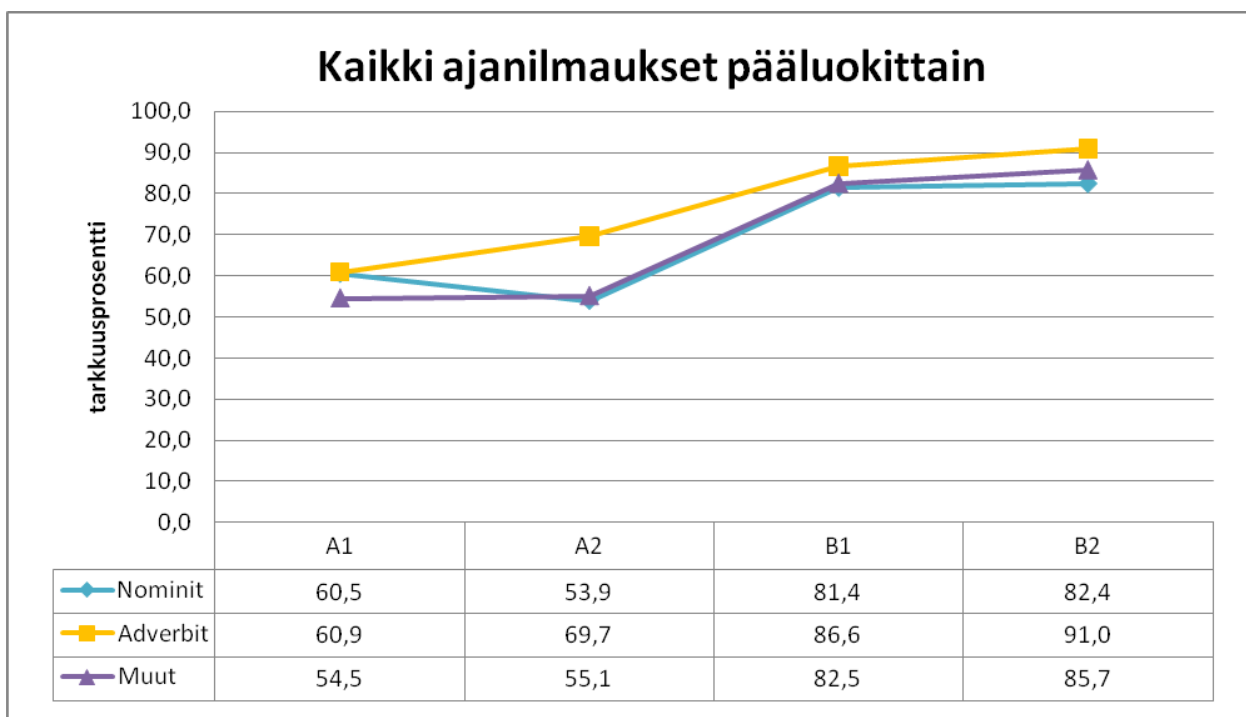
niiden laatuun. Virheellisyyksiä voi välttää esimerkiksi turvautumalla tuttuihin ilmaisutapoihin. B2-tason S2-oppijoiden kielelliset resurssit, mitä tulee ajanilmausten käyttöön, ovat melkoisen laajat. He hallitsevat ajanilmausten käytön ja hyödyntävät ajanilmauksia kommunikoinnissa runsaasti.

Kuvio 42. Kaikkien ajanilmausten (ilman numeroin kirjoitettuja) taajuus (1000 sanaa kohti), tarkkuus (prosentissa) ja sanamäärien keskiarvo taitotasoittain (laskettu luvun 4.1 Taulukoista 6 ja 7).

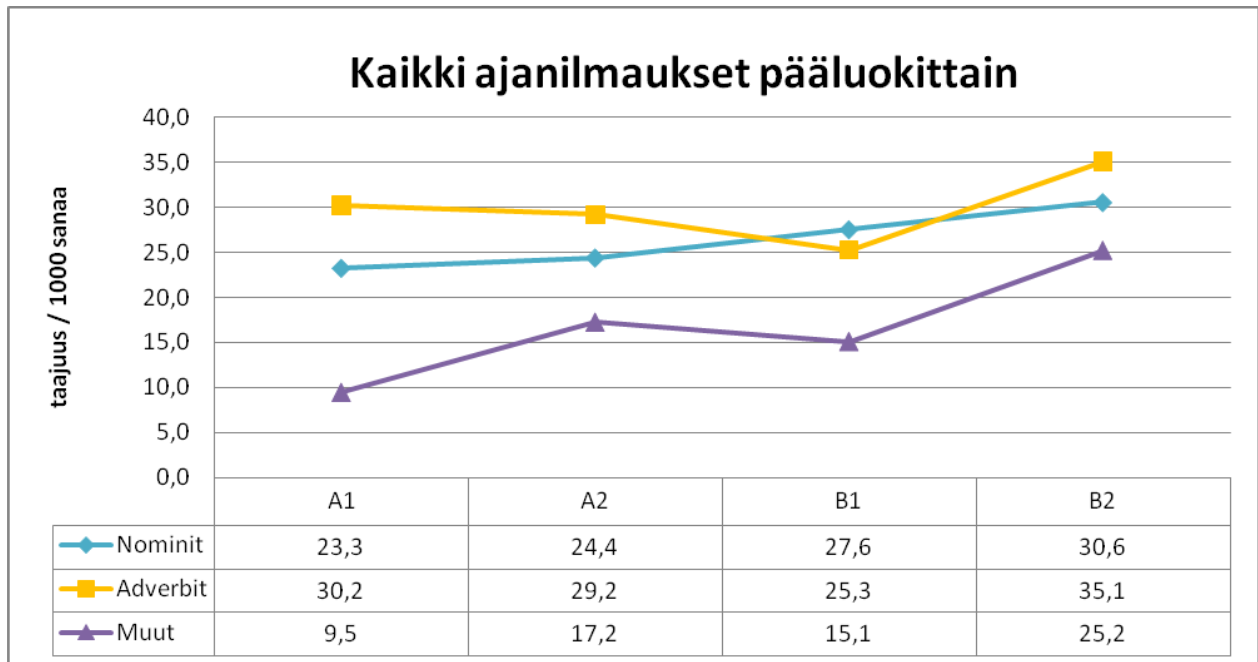
Cefling-hankkeen koululaisaineiston ajanilmauksia jäsentävä luokittelu *nomineihin*, *adverbeihin* ja *muihin* ajanilmauksiin paljastaa (katso luku 5.1.2), että kielenoppijoiden kannalta haasteellisimmat ajanilmausluokat ovat *nominin* ja *muut* ajanilmaukset. Niissä koko aineiston tarkkuus on noin 70%. Olen esitellyt ajanilmausten tarkkuuden kehitystä taitotasoittain *adverbeja* käsittelevän luvun (5.3) taulukossa 14 ja kuviossa 15 sekä *nomineja* käsittelevän luvun (5.4) taulukossa 15 ja kuviossa 17. Esitän kuviossa 43 yhteenvedon sekä *nominien* ja *adverbien* että *muiden* ajanilmausten tarkkuuden kehityksestä taitotasoittain. A1-tasolla kaikkien pääluokkien tarkkuus on lähes sama, *muilla* ajanilmauksilla tarkkuus on pienin. A2-tasolla *adverbien* tarkkuus nousee selvästi muita paremmaksi. Myös B1-tasolla *adverbien* tarkkuus on korkein, mutta ero kahteen muuhun luokkaan ei ole enää niin suuri.

Taajuudessa *nomineja* käsittävien ajanilmausten kehitys taitotasolta toiselle mukaillee koko aineiston sanamäärän suoralinjaista, tasaista kasvua. Aikaa ilmaisevien *adverbien* taajuus pysyy koko A-tasolla samana, B1-tasolla on notkahdus. *Muiden* ajanilmausten kohdalla taajuus kasvaa jo tasojen A1 ja A2 välillä, mutta B1-tason notkahdus näkyy myös tässä pääluokassa. B2-tasolla aikaa ilmaistaan eniten *adverbeilla*, toiseksi eniten *nomineilla*. Kehityksen taitotasoittain eri ajanilmauksia käsittävissä pääluokissa olen havainnollistanut kuviolla 44.

Kuvio 43. Kaikkien ajanilmausten (ilman numeroin kirjoitettuja) tarkkuusprosentit pääluokittain ja taitotasoittain.

Luvussa 5.1.3 esittelen koululaisaineiston käytetyimmät ajanilmaukset. Taajuuksia tarkastellessa ne muodostavat A-tasoilla noin 60% ja B-tasoilla noin 50% kaikista ajanilmauksista (katso kuvio 9). Tendenssi siis on, että B-tasoilla ilmausten kirjo on suurempi kuin A-tasoilla. Lisäksi on merkityksellistä, että B-tasoilla käytetyimpien ajanilmausten virheellisten muotojen osuus laskee huomattavasti, kun taas kohdekielisten muotojen osuus nousee (katso kuvio 9). Käytön frekvenssin voi siis nähdä vaikuttavan tarkkuuden kehitykseen.

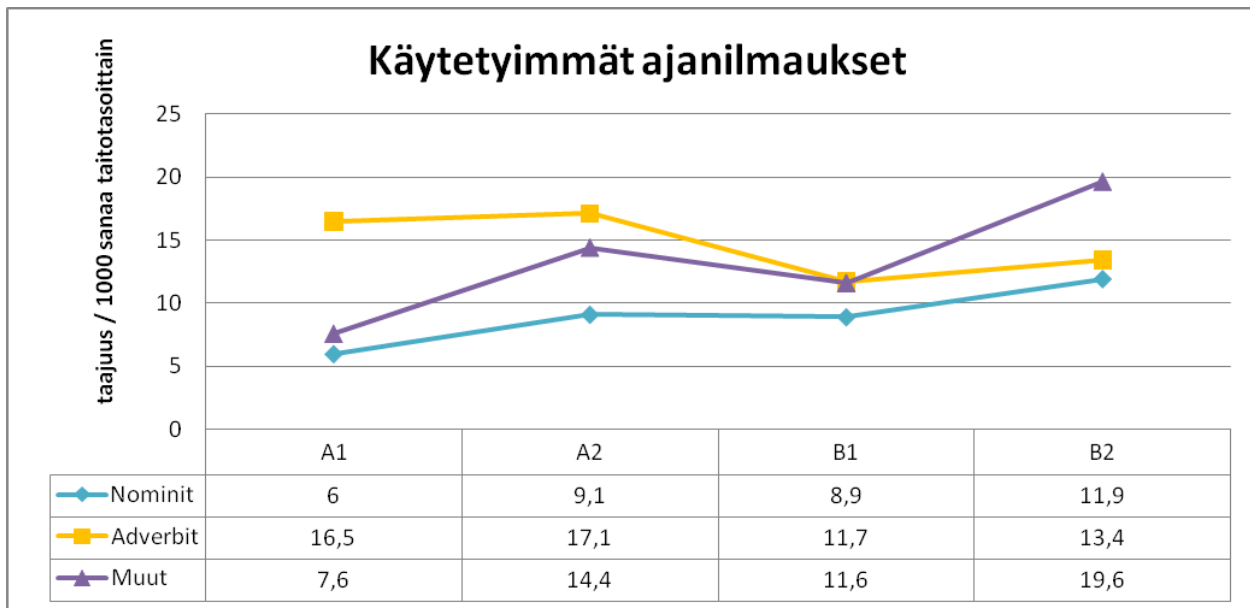

Kuvio 44. Kaikkien ajanilmausten (ilman numeroin kirjoitettuja) taajuus / 1000 sanaa pääluokittain ja taitotasoinnain.

Kaikilla neljällä taitotasolla kymmenen käytetyimmän ajanilmauksen joukossa ovat alaluokat *sitten* (merkityksessä *sen jälkeen, myöhemmin*), *kun*-lause ja *kirjaimin kirjoitetut numerot*. Koko aineistoa yhtenä kokonaisuutena tarkasteltaessa muita käytetyimpiä ajanilmausluokkia ovat *ennen ym., ensi ym., heti ym., tänään, eilen & huomenna, viikko ym. ja viikonpäivät*. Luvun 5.1.3 taulukossa 11 olen ryhmittellyt edellä esitetyt kymmenen käytetyintä ajanilmausta pääluokittain *nomineihin, adverbisiin* ja *muihin* ajanilmauksiin. Pääluokittain ryhmiteltyjen käytetyimpien ilmausten taajuuden kehitystä taitotasoinnain havainnollistan kuviossa 45.

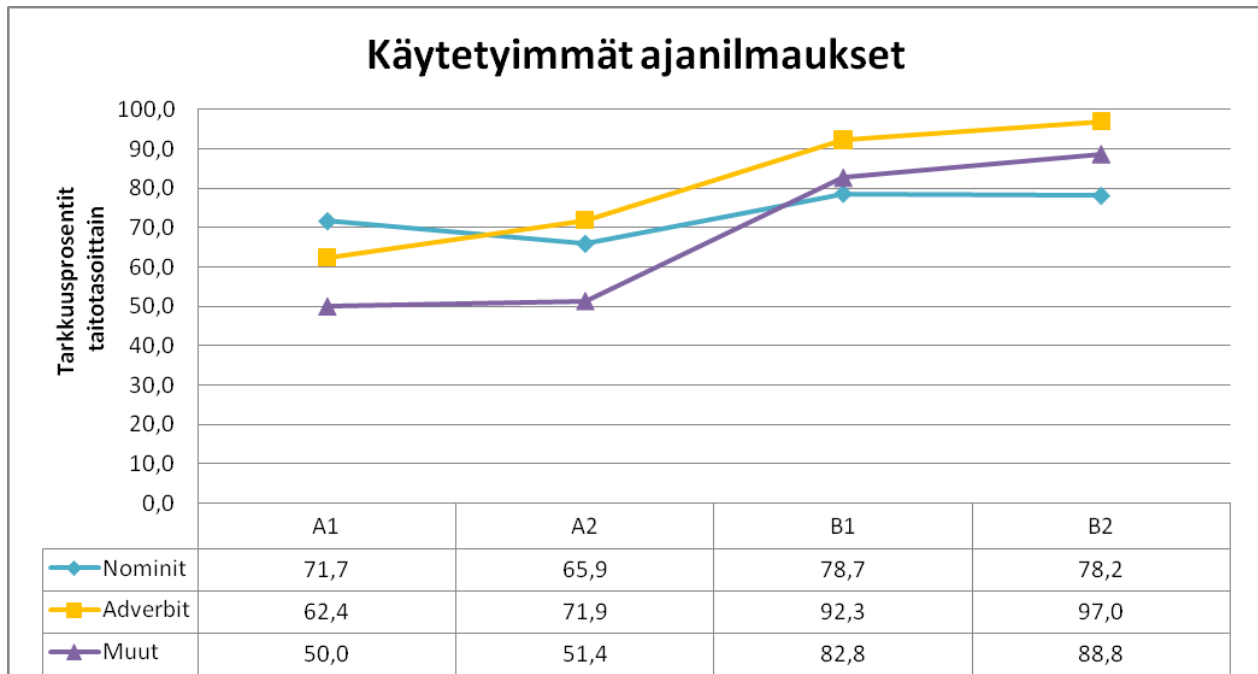
A1-tason kielenoppijat käyttävät taajuudeltaan suurimmista ajanilmausluokista eniten *adverbeja*, sitten *muuta* ajanilmauksia ja vähiten *nomineja*. A2-tasolla kaikkien käytetyimpien ajanilmausluokkien taajuudet nousevat, *muilla* ajanilmauksilla taajuus nousee eniten, *nomineilla* se on tälläkin tasolla pienin. B1-tasolla taajuus laskee kaikissa pääluokissa, notkahdus on huomattavin ajanilmausluokassa *adverbit*. B2-tasolla kymmenen käytetyimmän ajanilmausluokan taajuudet jälleen nousevat, suurinta kasvu on luokassa *muut* ajanilmaukset. Kun vertaa kuviota 44 ja 45, *nominien* kehitys on pääpiirteittäin samansuuntaista, tosin B1-tason notkahdusta ei kaikkia ajanilmauksia käsittävässä kuviossa 44 näy. Käytetyimpien *adverbien*

taajuus on B-tasolla selvästi pienempi kuin A-tasolla. Sen sijaan *muiden* ajanilmausten taajuus käytetyimmissä ajanilmauksissa on huomattavasti suurempi kuin koko aineistossa.

Kuvio 45. Kymmenen käytetyimmän ajanilmauksen taajuus / 1000 sanaa pääluokittain ja taitotasoin.

Luvun 5.1.3 kuviossa 10 vertaan kymmenen käytetyimmän ajanilmauksen, kaikkien ajanilmausten ja muiden kuin käytetyimpien ajanilmausten tarkkuusprosentteja taitotasoin. Havainnollistan kuvioon 46 kymmenen käytetyimmän ajanilmauksen tarkkuuden kehityksen taitotasolta toiselle pääluokittain. Käytetyimpien nominien tarkkuus on tasaisempi kuin kuviossa 43 esitettyjen kaikkien aikaa ilmaisevien *nominien* tarkkuus. Hypähdys tasolta A2 tasolle B1 näkyy myös käytetyimpien *adverbien* ja *muiden* ajanilmausten kohdalla, mutta B2-tasolla *adverbien* tarkkuus on koko aineistoon verrattuna parempi. Luvussa 5.1.3 totesin, että käytetyimpien ajanilmausten tarkkuusprosentti on kullakin taitotasolla aina suurempi kuin kaikkien ajanilmausten tarkkuusprosentti. Voin todeta, että oppimiseen vaikuttaa frekvenssi syötöksessä.

Kuvio 46. Kymmenen käytetyimmän ajanilmauksen tarkkuus pääluokittain ja taitotasoin.

Ajanilmausten distribuutiota olen tarkastellut luvussa 6. Luvussa 6.1 vertaan usean ajanilmauksen muodostamien ketjujen eli sanajonojen taajuuden ja tarkkuuden kehityksen vaihtelua taitotasoin ja tehtävittäin. Selvisi, että tehtävyydellä oli jonkin verran vaikutusta niin ajanilmausten taajuuteen kuin tarkkuuteenkin. Esimerkiksi epämuodollisen viestin (T1 ja T2) tarkkuus on yleiskielen normien mukaan heikompi kuin muodollisen viestin (T3). Ajanilmausten distribuutiota tutkin myös sanajonoissa olevien ajanilmausten määrän tarkastelulla tehtävittäin ja taitotasoin (luku 6.2). Niin kahden kuin yli kolmen ajanilmauksen sanajonoja käytetään kaikilla taitotasoin, mutta tästäkin näkökulmasta katsottuna tehtävänannolla on ollut tasoilla A1-B1 jonkin verran vaikutusta. Epämuodollinen *Viesti ystävälle* (T1) sisälsi kaikilla tasoilla runsaasti yli kolmen ajanilmauksen sanajonoja. B2-tasolla pitkien sanajonojen määrään ei tehtävänannolla näyttänyt olevan merkitystä.

Luvussa 6.3 olen vertaillut tarkkuuden ja yli kolmen ajanilmauksen sanajonojen suhdetta tehtävittäin. A1-tasolla tekstilajien rekisterierot näkyvät selvimmän. Viestit ovat sähkösanomatyyppisen pelkistettyjä, sillä sanamäärän keskiarvo on tällä tasolla vain 31,9. B1-tasolla suomenoppijoilla on jo laajempi sanavarasto ja he hallitsevat A1-tasoon verrattuna monimuotoisemman kirjoittamisen taidon. Olen päätellyt, että pitkien sanajonojen lisäänty-

minen johtuu taitotasojen välisistä eroista etenkin tasoilla A1 ja B1. B2-tason oppijoille muodollinen *Sähköposti verkkokauppaan* (T3) oli ajanilmausten osalta kaikkein haastavin.

Distribution näkökulmasta tarkastelin luvussa 6.4 ajankohtaa ilmaisevan *kun*-konjunktion ja temporaalisten adverbien (*silloin, sitten, heti, aina*) muodostamia temporaalisia kollokaatioita. Oman työni näkökulmasta kollokaatiot kuuluvat sanajonoihin. Työssäni olen tutkinut, miten eri kollokaatioiden taajuus vaihtelee taitotasolta toiselle. Koululaisaineiston A1-tasolla käytetään ainoastaan kollokaatioita *silloin kun* ja *sitten kun* (katso taulukko 24 tai kuvio 41). B1-tasolla kaikkien neljän kollokaation käyttö on runsainta ja tasaisinta, yhteensä noin 20% kaikista *kun*-ilmauksista.

Luvussa 2.6 esitin Cefling-hankkeen muiden S2-tutkimusten tuloksia. Yleisesti on todettu, että taajuus kehittyy aiemmin kuin tarkkuus. Tarkkuudessa hypähdys on useimmiten ollut tasojen B1 ja B2 välillä. Tutkimieni koululaisaineiston ajanilmausten kohdalla voin muiden S2-tutkijoiden tapaan todeta, että taajuus kasvaa ennen tarkkuutta. Taajuuden kasvu on kuitenkin tutkittavassa piirteessäni havaittavissa jo tasolta A1 tasolle A2 mentäessä. Ajanilmausten tarkkuudessa hypähdys on jo tasojen A2 ja B1 välillä. Päättelen, että ajanilmausten käytön tarve ja frekvenssi vaikuttavat niin taajuuden kuin tarkkuuden aiempaan kehitykseen. Spatiaalisten ja tilaa tai toimintaa kuvaavien paikallissijaisten ilmausten, transitivisten konstruktioiden ja passiivirakenteiden (katso luku 2.5) käyttö on kielenoppijalle selvästi haastavampaa. Tämä siitäkin huolimatta, että oma tarkkuuden määritelmäni oli varsin normatiivinen eikä kaikilta osin mukailut Cefling-hankkeen funktionaalista kielikäsitystä. Täytyy kuitenkin pitää mielessä, että edellä mainitut S2-tutkimukset pohjautuvat aikuisilta kielenoppijoilta saatuun aineistoon.

8 POHDINTAA JA PÄÄTÄNTÄ

Cefling-hankkeessa tutkitaan, miten kielitaidon kehitystä voidaan kuvata tasoina ja mitkä kielelliset piirteet ovat tyypillisiä kullekin tasolle. Ajanilmauksia käsittävän pro gradu-tutkielmani tulokset vastaavat osaltaan näihin kysymyksiin. Kielellisen kehityksen näkeminen taitotasoinen eteneväksi helpottaisi monen niin äidinkielen ja kirjallisuuden kuin S2-opettajan arkea. Kun on työkalut, joiden avulla kielitaitoa voi luokitella tasoihin, on helpompi hahmottaa kokonaisuutta ja yksittäisen kielenoppijan kehitystä tai kehittymättömyyttä. Konkreettisten esimerkkien ja yhden kielellisen piirteen tutkimuksen kautta toivon tämän työn toimivan eräänlaisena aarrekarttana. Jokaisen kielenoppijan polku aarteen luo on erilainen, toinen kulkee pitkänkin matkan turvallista reittiä, toinen oikaisee. Aarretta etsiessä voi pysähtyä, kiiruhtaa, eksyä, vaipua jopa epätoivoon. Opettajan tehtävänä on auttaa kielenoppijaa löytämään oma reittinsä. Kätketty aarre on toimivan eli funktionaalisen kielitaidon saavuttaminen, sillä se avaa ovet yhteiskunnan eri kerroksiin ja mahdollistaa mahdottomalta tuntuneen.

Pro gradu-tutkielmani antaa S2-opettajalle aarrekartan lisäksi konkreettisiakin työkaluja. Kartoitin työssäni kattavasti, mitä ajanilmauksia yläkouluikäiset S2-oppijat käyttävät ja mitä eroja ajanilmausten yleisyydessä eri taitotasoina on. Monet käytetyimmistä ajanilmauksista opitaan jo alkeistasolla ja opettajat voisivat esitellä B-tason oppijoidelle erikoisempien ja vähemmän käytettyjen ajanilmausten kohdekielistä käyttöä. Luvussa 2.6 mainitsemaani S2-tutkijoiden esittämää neljättä ulottuvuutta pohtiessani eteeni on tullut omaa tutkittavaa piirrettäni koskevia filosofisia kysymyksiä. Aikaa koskevia filosofisia pohdintoja on varmasti monenlaisia, esimerkiksi Viimaranta (2006) esittää väitöskirjansa tiivistelmässä mielestäni osuvasti *Aika on abstrakti, aineeton asia, jota voidaan ymmärtää muiden suureiden kuten tilaan tai luonnonvoimaan verrattavissa olevan toimijan kautta. Kielen ajanilmaukset kertovat siitä, miten tietyn kieliryhmän ihmiset käsitteellistävät aikaa ja tekevät sen ymmärrettäväksi maailman osaksi.*

Yksinkertaistaen voin todeta, että toisaalta aika on hyvinkin abstrakti asia, mutta toisaalta sitä voi monelle kielenoppijalle helposti havainnollistaa. Siinä tapauksessa kuitenkin oletetaan, että oppija on selvillä esimerkiksi vuorokaudenvaihtelusta tai Kuun ja Maan kiertoon perustuvasta läntisen sivistyksen aikakäsitteistöstä. Toisaalta kun ei ole yhteistä kieltä

eikä aikakäsitystä, sellaiset yksinkertaiset ilmaukset kuin *ennen* tai *jälkeen* voivat olla vuoro-vaikutustilanteessa haastavia. Käytön kautta ne tulevat usein kuitenkin nopeasti osaksi oppijan funktionaalista kielitaitoa. Tämän vuoksi en ole lähtenyt edes ehdottamaan abstraktisuuden mahdollista määritelmää ajanilmausten kohdalla. Kun ei ole yhteistä kieltä, monia asioita voi pitää hyvinkin abstraktisina.

Aineistosta nousi esille moniakin mielenkiintoisia johtolankoja, joita olisi ollut mielenkiintoista tarkastella ja tutkia lähemmin. Minua kiinnostaisivat erityisesti aineiston taustamuuttujien vaikutus taitotasoihin. Millaiset informantit ovat saavuttaneet perusopetuksen seuraamisessa vaadittavan B1-tason? Miten kauan he ovat asuneet Suomessa, millaista S2-opetusta he ovat saaneet ja millainen kouluhistoria heillä on? Onko olemassa yleistä tendenssiä? Entä onko kotikielellä tai sukupuolella vaikutusta? Nämä seikat olisivat varmasti hyvänä työkaluna monelle S2-oppijan kanssa työskentelevälle. Myös oppijat itse haluavat usein tietää, milloin he saavuttavat B- eli kynnystason.

Yksittäisistä piirteistä lisätutkimuksen arvoinen voisi olla esimerkiksi luvussa 3.3.2 esittelemäni Yrjö Laurannon essiivin ja adessiivin käytön vertailu ajanilmauksissa. Missä tapauksissa, millaisissa lauseyhteyksissä käytetään ilmausta *tänä aamuna* verrattuna ilmaukseen *aamulla*? Onko taajuudessa ja tarkkuudessa eroa eri taitotasoilla?

Lopuksi esitän koululaisaineistosta poimitun koko pro gradu -tutkielmaani osuvasti kuvaavan esimerkin. Tässä esimerkissä esiintyy kaksi taajuudeltaan käytetyintä ajanilmausta, jotka muodostavat yhdessä käytettynä kahden sanan sanajonon, tässä tapauksessa kollokaation. Esimerkki on B1-tasolta, jolloin ajanilmaukset pääosin hallitaan eli tarkkuus ylittää 80%. Lisäksi virkkeessä on positiivinen henki, johon on hyvä päättää tämä tutkimus:

Sitten kun koulu päivä päätti, mä olin ihastunut siihen kouluun (020-7-T5-B1).

LÄHTEET:

CEF=CEFLING-hankkeen Jyväskylän yliopiston kielten laitoksen www-sivut:

<https://www.jyu.fi/hum/laitokset/kielet/cefling/suom> (luettu 13.12.2009)

CEFR=Common European Framework of Reference for Languages 2003: Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys. Council of Europe. 1. painos. Porvoo: WSOY

CEU=Council of Europe 2004: Reference Supplement to the Preliminary Pilot version of the Manual for Relating Language examinations to the Common European Framework of Reference for Languages: learning, teaching, assessment. Section D: Qualitative Analysis Methods. Language Policy Division, Strasbourg.

ISK= Iso suomen kielioppi. Hämeenlinna: Karisto Oy 2004. Toimittaneet Hakulinen, Auli – Vilkuna, Maria – Korhonen, Riitta – Koivisto, Vesa - Heinonen, Tarja Riitta – Alho, Irja. Suomalaisen Kirjallisuuden seura. 2. painos.

HERLIN, Iiona 1998: Suomen kun. SKS. Helsinki.

HUUMO, Tuomas 1997: Lokatiivit lauseen semanttisessa tulkinnassa. Ajan, omistajan, paikan ja tilan adverbiaalien keskinäiset suhteet suomen kielessä. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja. 55. Turku: Painosalama Oy.

FRANCESCHINA, Florencia - Alanen, Risto - Huhta, Ari & Martin, Maisa. (2006, December). *A progress report on the Cefling project*. Paper presented at SLATE Workshop, Amsterdam.

KANGASNIEMI, Heikki 2007: Suomen kielen tikapuut. Alkeistaso 1. Kielioppi- ja harjoituskirja. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.

KARANKO, Marjatta – Paavilainen, Ulla 2009: Tottakai. Suomen kielen alkeisoppikirja. Helsinki: FinnLectura.

LAURANTO, Yrjö 1997: Ensi askeleita paikallissijojen käyttöön. Espanjankielisten suomenoppijoiden sisä- ja ulkopaikallissijat konseptuaalisen semantiikan näkökulmasta. Kakkoskieli. Suomea toisena ja vieraana kielenä käsittelevää tutkimusta ja oppimateriaali. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino Oy.

LAUERMA, Petri 1990: Temporaalinen kenttä. Teoksessa Leino, Pentti et al. : Suomen kielen paikallissijat konseptuaalisessa semantiikassa. s. 146-182. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.

MARTIN, Maisa – Mustonen, Sanna – Reiman, Nina- Seilonen, Marja 2010: On Becoming an Independent User. - Bartning, Inge - Martin, Maisa & Vedder, Ineke (toim.), *Communicative proficiency and linguistic development: intersections between SLA and language testing research* s. 57-81. Artikkel. European second language association. Eurosla monographs series 1.

MITCHELL, Rosamund & MYLES, Florence 2004: Second Language Learning Theories. Arnold, London. 2nd edition.

SAUKKONEN, Pauli – Haipus, Marjatta – Niemikorpi, Antero – Sulkala, Helena 1979: Suomen kielen taajuussanasto. Porvoo-Helsinki-Juva: WSOY.

SIRO, Paavo 1977: Sijakielioppi. Toinen, korjattu painos. Helsinki: Oy Gaudeamus Ab.

SLATE = Second Language Acquisition & Testing in Europe: <http://www.slate.eu.org/> (luettu 1.9.2010)

SULKALA, Helena 1981: Suomen kielen ajan adverbien semantiikkaa. Sarja B. Humaniora No.8. Suomen ja saamen kielen laitos. Oulun yliopisto.

VIIMARANTA, Johanna 2006: Talking about time in Russian and Finnish. Helsingin yliopiston väitöskirja. Sähköisessä muodossa: <http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/hum/slavi/vk/viimaranta/talkinga.pdf> (luettu 1.12.2009)

LIITE 1: CEFLING-arviointiasteikko (perustuu EVK:n tasokuvauksiin)

	YLEISKUVAUS	KIRJALLINEN VUOROVAIKUTUS	KIRJEENVAIHTO & KIRJELAPUT, VIESTIT, LOMAKKEET	LUOVA KIRJOITTAMINEN & TEEMAN KEHITTELY
A 1	Pystyy kirjoittamaan yksinkertaisia, irrallisia ilmauksia ja lauseita.	Pystyy kysymään kirjallisesti toista koskevia yksinkertaisia henkilötietoja ja vastaamaan niitä koskeviin kysymyksiin.	Pystyy kirjoittamaan lyhyen, yksinkertaisen postikortin. Pystyy kirjoittamaan numeroita ja päiväyksiä sekä oman nimen, kansallisuuden, osoitteen, iän, syntymäajan tai maahansaapumispäivän yms. esimerkiksi hotellin majoituskorttiin.	Pystyy kirjoittamaan yksinkertaisia ilmauksia ja lauseita itsestään ja kuvitelluista ihmisistä sekä siitä, missä he elävät ja mitä tekevät.
A 2	Pystyy yhdistämään yksinkertaisia ilmauksia ja lauseita tavanomaisilla sidesanoilla, kuten sanoilla 'ja', 'mutta', 'koska'.	Pystyy kirjoittamaan lyhyitä ja yksinkertaisia, vakiintuneista kaavamaisista ilmauksista koostuvia viestilappusia, jotka liittyvät välittömiin tarpeisiin.	Pystyy kirjoittamaan hyvin yksinkertaisia henkilökohtaisia kirjeitä, esimerkiksi kiitos- tai anteeksipyyntökirjeen. Pystyy kirjaamaan lyhyen, yksinkertaisen viestin, kun voi pyytää sen toistoa tai sen ilmaisemista toisin sanoin. Pystyy kirjoittamaan lyhyitä, yksinkertaisia kirjelappuja ja viestejä, jotka liittyvät välittömiin tarpeisiin.	Pystyy kirjoittamaan yksinkertaisia ilmauksia ja lauseita omasta perheestään, elinoloistaan, koulutustaustastaan sekä nykyisestä tai viimeisimmästä työstään. Pystyy kirjoittamaan lyhyitä, yksinkertaisia, mielikuvitukseen perustuvia tarinoita ja yksinkertaisia runoja ihmisistä ja heidän elämästään. Pystyy kirjoittamaan toisiinsa liitettyjen erillisten lauseiden avulla oman elinympäristönsä arkipäivään liittyvistä asioista, esimerkiksi ihmisistä, paikoista tai työhön tai opiskeluun liittyvistä kokemuksista. Pystyy kirjoittamaan hyvin lyhyitä, yksinkertaisia kuvauksia tapahtumista, menneistä toiminnoista ja henkilökohtaisista kokemuksista. Pystyy kertomaan tarinan tai kuvaamaan jotain yksinkertaisena asialuettelona.
B 1	Pystyy kirjoittamaan yksinkertaisia, yhtenäisiä tekstejä tavallisista, itseään kiinnostavista aiheista yhdistämällä lyhyempiä, irrallisia, yksinkertaisia ilmauksia yhtenäiseksi tuotokseksi.	Pystyy välittämään tietoa ja ajatuksia abstrakteista ja konkreeteista aiheista, tarkistamaan tietoa sekä kysymään ongelmista ja selittämään niitä melko tarkasti. Pystyy henkilökohtaisissa kirjeissä ja viesteissä kysymään ja välittämään yksinkertaista, välittömän kokemuksen piiriin liittyvää tietoa ja korostamaan siinä tärkeinä pitämiään asioita.	Pystyy kirjoittamaan henkilökohtaisia kirjeitä, joissa kuvaa verrattain yksityiskohtaisesti kokemuksia, tunteita ja tapahtumia. Pystyy kirjoittamaan henkilökohtaisia kirjeitä, kertomaan niissä uutisia ja esittämään ajatuksia abstrakteista ja kulttuuriaiheista, kuten esimerkiksi musiikista ja elokuvista. Pystyy kirjoittamaan kirjalappusia, jotka sisältävät yksinkertaista, välittömään kokemukseen liittyvää tietoa ystäville, palveluhenkilökunnalle, opettajille ja muille hänen arkielämäänsä liittyville henkilöille, sekä välittämään niissä tärkeinä pitämiään seikkoja ymmärrettävällä tavalla. Pystyy kirjaamaan viestejä, jotka sisältävät tiedusteluja tai selittävät ongelmia.	Pystyy kirjoittamaan yksinkertaisia, yksityiskohtaisia kuvauksia monista itseään kiinnostavista aiheista. Pystyy kirjoittamaan selostuksia kokemuksista ja kuvaamaan tunteita ja reaktioita yksinkertaisessa, yhtenäisessä tekstissä. Pystyy kirjoittamaan kuvauksia tapahtumista, esimerkiksi joko todellisesta tai kuvitellusta äskettäin tehdystä retkestä. Pystyy kertomaan tarinan. Pystyy esittämään suhteellisen sujuvasti yksinkertaisen kertomuksen tai kuvauksen asialuettelona.

	YLEISKUVAUS	KIRJALLINEN VUOROVAIKUTUS	KIRJEENVAIHTO & KIRJELAPUT, VIESTIT, LOMAKKEET	LUOVA KIRJOITTAMINEN & TEEMAN KEHITTELY
B2	Pystyy kirjoittamaan selkeää, yksityiskohtaista tekstiä erilaisista itseään kiinnostavista aiheista. Pystyy tekemään yhteenvetoja sekä arvioimaan useista lähteistä poimimia tietoja ja perusteluja.	Pystyy kirjoituksessaan ilmaisemaan tehokkaasti tietoja ja näkemyksiä ja suhteuttamaan ne muiden tietoihin ja näkemyksiin.	Pystyy kirjoittamaan kirjeitä, jotka välittävät erivahvuisia tunteita, korostavat tapahtumien ja kokemusten henkilökohtaista merkitystä ja kommentoivat kirjeen lähettäjän uutisia ja ajatuksia.	Pystyy kirjoittamaan selkeitä, yksityiskohtaisia kuvauksia hyvinkin erilaisista itseään kiinnostavista aiheista. Pystyy kirjoittamaan arvostelun elokuvasta, kirjasta tai näytelmästä. Pystyy kirjoittamaan selkeitä, yksityiskohtaisia kuvauksia todellisista tai kuvitelluista tapahtumista ja kokemuksista. Pystyy osoittamaan ajatusten väliset yhteydet selkeässä, yhtenäisessä tekstissä ja seuraamaan kyseisen tyylin vakiintuneita käytänteitä. Pystyy tuottamaan selkeän kuvauksen tai kertomuksen, jossa kehittää keskeisiä seikkoja ja esittää niitä tukevia yksityiskohtia ja esimerkkejä.
C1	Pystyy laatimaan selkeitä, hyvin jäsenneltyjä tekstejä monipolvisistakin aiheista ja korostamaan tärkeitä asioita. Pystyy jossain määrin tukemaan näkemyksiään lisäseikoilla, perusteluilla ja osuvilla esimerkeillä sekä päättämään kirjoituksensa sopivaan lopetukseen.	Pystyy ilmaisemaan itseään selvästi ja täsmällisesti ja ottamaan vastaanottajan huomioon joustavasti ja tehokkaasti	Pystyy ilmaisemaan itseään selkeästi ja täsmällisesti henkilökohtaisessa kirjeenvaihdossaan ja käyttämään kieltä joustavasti ja tehokkaasti myös emotionaalisiin, epäsuoria viittauksia sisältäviin ja leikkilisiin tarkoituksiin.	Pystyy kirjoittamaan selkeitä, yksityiskohtaisia, hyvin jäsenneltyjä ja kehiteltyjä kuvauksia ja tekstejä kuvitelluista aiheista varman persoonallisella ja luontevalla tyyllillä, joka sopii ajatellulle kohdeyleisölle. Pystyy esittämään yksityiskohtaisia kuvauksia ja kertomuksia, liittämään niihin alateemoja, kehittämään keskeisiä seikkoja ja lopettamaan tekstin sopivalla tavalla.
C2	Pystyy laatimaan selkeitä, hyvin jäsenytyneitä tekstejä monipolvisista aiheista ja tuottamaan asianmukaisen ja tehokkaan johdonmukaisen rakenteen, joka auttaa lukijaa löytämään tekstistä keskeiset seikat.	Kuten C1	Kuten C1	Pystyy kirjoittamaan selkeitä, sujuvia ja mukaansatempaavia tarinoita ja kokemusten kuvauksia tyyllillä, joka sopii valittuun tekstilajiin.

Asteikkojen lähde: EVK s.96, 97, 121, 122, 175

LIITE 2. Ajanilmausten luokittelu (Viimaranta, 2006)

A. Kesto (Duration)	B. Ajankohta (Point of Time)	C. Ajanjakso (Period of Time)	D. Toistuvuus (Frequency)	E. Järjestys (Sequence)	F. Ajan eteneminen (Passing of Time)	G. Sopiva aika (Suitable time)	H. Ajan rajallisuus (Limitedness of time)
A.1. Kuinka kauan	B.1. Point in time <i>aamunkoitto</i>	C.1. Period of time	D.1. <i>Aina</i>	E.1. Temporal order <i>seur. viikolla</i>		G.1. Sopiva aika	H.1. Vähän aikaa
A.1.1. Neutraali: <i>koko viikon, vuoden</i>	B.2. At a point of time <i>tällä hetkellä</i>	C2. Beginning of a period of time	D.2. <i>Ei koskaan, ei ikinä</i>	E.2. An amount of time ahead <i>viikon päästä</i>		G.1. Sopiva aika	H.1. Vähän aikaa
A.1.2. Pitkä: <i>kauan</i>	B.3. Starting from a point in time	C.3. During a period of time <i>kesällä, silloin, keskiviikkona</i>	D.3. Kuinka usein <i>uudestaan, taas</i>	E.3. An amount of time back <i>sitten</i>		G.2. Oikea aika	H.2. Paljon aikaa
A.1.3. Lyhyt: <i>vähän aikaa</i>	B.4. At points of time	C.4. During a period of time and after it		E.4. Immediately <i>tällä hetkellä</i>		G.3. Sopimaton aika	H.3. Tarpeeksi aikaa
A.2. Missä ajassa	B.5. Before a point in time <i>jo, tiistaihin mennessä</i>	C.5. During periods of time		E.5. <i>Nyt</i>		G.4. Väärä aika	H.4. Ajan käyttö
A.2.1. Neutraali	B.6. Related to a point in time	C.6. End of period of time		E.6. <i>Nykyään, nykyaikana</i>			H.5. Puhujan arvio
A.2.2. Pitkä		C.7. Related to a period of time		E.7. <i>Milloin vaan</i>			
A.2.3. Lyhyt: <i>äkkiä, pian</i>				E.8. <i>Pian, piakkoin</i>			
				E.9. <i>Hetki sitten</i>			
				E.10. <i>Yhtaikaa</i>			
				E.11. Not for a long time			
				E.12. After a long pause			

LIITE 3. Ajan adverbien luokittelu (Sulkala, 1981)

AJANKOHDAN ADVERBIT (67)	KESTON ADVERBIT (11)	TOISTUVUUDEN ADVERBIT (22)
1) tilan tai tapahtuman ajankohta aikajatkumolla	1) tilan tai tapahtuman aikarajoitus	1) tilan tai tapahtuman useus
2) <i>Milloin? Minä aikana? Mihin aikaan?</i>	2) <i>Kuinka kauan? Kuinka pitkän aikaa? Kuinka nopeasti? Missä ajassa? Kuinka kauaksi? Miksi ajaksi?</i>	2) <i>Kuinka usein? Kuinka monta kertaa? Monen kerran?</i>
<p>aiemmin, aikaisemmin, ?aikaisin, aikanaan, aina, ?ajoissa, eilen, ?ennalta, ?ennakolta, ?ennakkoon, ?etukäteen, ennen, ennen pitkää, ensiksi, ensin, heti, hiljattain, huomenna, jolloinkin, joskus, juuri, jälkeensä, jälkikäteen, kauan sitten, kerran, kohta, koskaan, ikinä, milloinkaan, lopulta, lopuksi muinoin, ammuin, myöhemmin, ?myöhään, nykyisin, nykyään, nyt, nyttemmin, parhaillaan, piakkoin, pian, samalla, samassa, silloin, sittemmin, sitten, tuolloin, tällöin, tänään, ?varhain, vasta, vastedes, vastikään, vihdoin, viimein, äskettäin</p> <p style="text-align: right;">(27/58)</p>	<p>alati, ennen pitkää, heti, kauan, kauemmin, kauempaa, myöhään, pian, pitkään, toistaiseksi, äkkiä</p> <p style="text-align: right;">(1/11)</p>	<p>aina, ajoittain, harvoin, joskus, kerran, koskaan, ikinä, milloinkaan, silloin tällöin, toisinaan, useammin, useimmin, usein, useasti, väliin, välistä (=välillä), yhtenäin (=jatkuvasti)</p> <p style="text-align: right;">(4/17)</p>
<p>* ?edelleen, ?ennestään, ?enää, ?jo, ?kulloinkin, ?milloinkin, ?toistaiseksi, ?vielä, ?yhä</p> <p style="text-align: right;">(4/9)</p>		<p>* jälleen, taas, taasen, uudelleen, uudestaan</p> <p style="text-align: right;">(1/5)</p>

?adverbit, joihin annetut kysymyssanat soveltuvat huonosti tai eivät sovellu lainkaan

* vain ensimmäisen kriteerin täyttävät adverbit

alleviivatut adverbit esiintyvät kaksi kertaa, 9 kpl

(suluissa sekä omassa että Sulkalan aineistossa olevien adverbien lukumäärä / Sulkalan adverbien lukumäärä)

Sulkalan aineistossa eri adverbeja yhteensä **90**, yhteisiä yhteensä **37**, omassa aineistossani esiintyvät synonyymit kursivoitu

LIITE 4 Ajanilmausten luokittelu (tämä pro gradu –työ)

NOMINIT (18)	ADVERBIT (17)	MUUT (8)
	AJANKOHTA (12)	ADPOSITIOT (3)
AIKA-ilmaukset, määritteenä esim. varattu, hyvä	AIEMMIN, aikaisin, aluksi, ekaks, ensiksi, ensin, ensinnäkin, etukäteen, just, juuri, lopulta, lopuksi vihdoin, äsken	ABOUT, maissa, mennessä
AIKAA, AIKANA, AIKAAN, AJAKSI	HETI, kohta, nyt, nytten, pian, välittömästi	ENNEN, jälkeen, päästä,
AIKAYKSIKÖT esim. tunti, minuutti, sekunti, hetki	JO, vasta	SITTEN (=aikaisemmin)
AJANKOHTAA ilmaisevat (adess.& ess.) esim. kesällä, kesänä, viikonloppuna, pienenä, lomalla	KESKEN, yhtäkkiä	LAAJENNUKSET JA MÄÄRITTEET (3)
AJANKOHTAA ilmaisevat (nominat.) esim. yö, viikonloppu	KOSKA, milloin, monelta	AIKA (kauan), joku (pvä), mahdollisimman, tämän
KELLO	MYÖHÄÄN, *myöhä	ENSI, eräänä, seuravalla, sillä, sinä, tällä, viime
KELLONAJAN määritteet esim. vartti, puoli, *vaille	SILLOIN, *jolloin	KOKO, kokonainen
NUMEROT – kirjaimin kirjoitetut+ pari, monta	SITTEN (=sen jälkeen)	
NUMEROT – numeroin kirjoitetut (sis. päivämäärät)	TÄNÄÄN	KUN-LAUSE
PÄIVÄ-ilmaukset	EILEN & HUOMENNA	
PÄIVÄÄ, PÄIVÄNÄ, PÄIVÄSSÄ, PÄIVÄSTÄ	TOISSAPÄIVÄNÄ & YLIHUOMENNA	KITEYTYNEET RAKENTEET
TUNNILLA (=oppitunnin aikana)	EDELLEEN, (ei) enää, (ei) vielä, vieläkin	
VIIKKO, VIIKON	KESTO	
VIKKOA, VIKKOON	KAUAN, kuinka kauan	
VIKOLLA	TOISTUVUUS (4)	
VIIKONPÄIVÄT, kuukaudet	AINA, (ei) ikinä, jatkuvasti, (ei) koskaan, taas, usein	
VUOROKAUDENAJAT esim. aamulla, illalla, yöllä	JOSKUS, sillävälän, vähän väliin, välillä	
VUOSI, VUOTTA	KERRAN, *kerralla, *kerta, *kertaa, toiste	
	KOKO AJAN*	

LIITE 5. Ajanilmausten esiintymämäärät ja taajuudet taitotasoittain

NOMINIT												
	AIKA-ilmaukset määritteenä esim. varattu, hyvä huono, joku toinen		AIKAA AIKANA AIKAAN AJAKSI		AIKAYKSIKÖT esim. tunti, tuntia, tunnin minuutti, sekunti hetki		AJANKOHTAA ilmaisevat (adess.& ess.) esim. kesällä, kesänä viikonloppuna lomalla, pienenä uutenavuotena		AJANKOHTAA ilmaisevat (nominat.) esim. viikonloppu, yö		KELLO	
TASO	o	v	o	v	o	v	o	v	o	v	o	v
A1	0	4	0	1	3	3	0	3	0	0	5	1
A2	4	5	8	11	3	5	5	4	3	2	9	12
B1	4	1	22	5	19	2	8	4	6	3	13	6
B2	1	0	7	0	3	2	2	1	1	1	2	2
Yhteensä	9	10	37	17	28	12	15	12	10	6	29	21

TAAJUUS /1000 SANAA

NOMINIT												
	AIKA-ilmaukset määritteenä esim. varattu, hyvä huono, joku toinen		AIKAA AIKANA AIKAAN AJAKSI		AIKAYKSIKÖT esim. tunti, tuntia, tunnin minuutti, sekunti hetki		AJANKOHTAA ilmaisevat (adess.& ess.) esim. kesällä, kesänä viikonloppuna lomalla, pienenä uutenavuotena		AJANKOHTAA ilmaisevat (nominat.) esim. viikonloppu, yö		KELLO	
TASO	o	v	o	v	o	v	o	v	o	v	o	v
A1	0	1,1	0,0	0,3	0,9	0,9	0,0	0,9	0,0	0,0	1,4	0,3
A2	0,4	0,6	0,9	1,2	0,3	0,6	0,6	0,4	0,3	0,2	1,0	1,3
B1	0,4	0,1	1,9	0,4	1,7	0,2	0,7	0,4	0,5	0,3	1,1	0,5
B2	0,4	0,0	3,1	0,0	1,3	0,9	0,9	0,4	0,4	0,4	0,9	0,9
Yhteensä	0,3	0,4	1,4	0,7	1,1	0,5	0,6	0,5	0,4	0,2	1,1	0,8

ESIINTYMÄMÄÄRÄT

NOMINIT												
TASO	KELLONAJAN määritteet esim. vartti, puoli *vaille, *yli		NUMEROT kirjaimin kirjoitetut (sis. järjestysnrot) pari, monta		NUMEROT numeroin kirjoitetut (sis. päivämäärät)		PÄIVÄ-ilmaukset		PÄIVÄÄ PÄIVÄNÄ PÄIVÄSSÄ PÄIVÄSTÄ		TUNNILLA (=oppitunnin aikana)	
	o	v	o	v	o	v	o	v	o	v	o	v
A1	1	3	10	4	6	2	4	3	2	1	13	5
A2	2	0	19	6	8	10	5	3	5	5	10	8
B1	2	0	23	4	22	17	9	5	24	6	29	1
B2	1	0	7	2	7	3	2	0	2	0	0	0
Yhteensä	6	3	59	16	43	32	20	11	33	12	52	14

*ei kuulu sanaluokkaan, mutta semanttisesti tähän ryhmään

TAAJUUS /1000 SANAA

NOMINIT												
TASO	KELLONAJAN määritteet esim. vartti, puoli *vaille, *yli		NUMEROT kirjaimin kirjoitetut (sis. järjestysnrot) pari, monta		NUMEROT numeroin kirjoitetut (sis. päivämäärät)		PÄIVÄ-ilmaukset		PÄIVÄÄ PÄIVÄNÄ PÄIVÄSSÄ PÄIVÄSTÄ		TUNNILLA (=oppitunnin aikana)	
	o	v	o	v	o	v	o	v	o	v	o	v
A1	0,3	0,9	2,9	1,1	1,7	0,6	1,1	0,9	0,6	0,3	3,7	1,4
A2	0,2	0,0	2,1	0,7	0,9	1,1	0,6	0,3	0,6	0,6	1,1	0,9
B1	0,2	0,0	2,0	0,4	1,9	1,5	1,9	1,5	0,8	0,4	2,6	0,1
B2	0,4	0,0	3,1	0,9	3,1	1,3	0,9	0,0	0,9	0,0	0,0	0,0
Yhteensä	0,2	0,1	2,3	0,6	1,6	1,2	0,8	0,4	1,3	0,5	2,0	0,5

ESIINTYMÄMÄÄRÄT

NOMINIT												
TASO	VIKKO VIIKON		VIKKOA VIKKOON		VIKOLLA		VIKKONPÄIVÄT kuukaudet		VUOROKAUDENAJAT esim. aamulla, illalla, yöllä		VUOSI VUOTTA	
	o	v	o	v	o	v	o	v	o	v	o	v
A1	5	1	0	1	1	0	0	1	4	1	1	0
A2	15	12	2	2	4	12	20	10	4	3	1	2
B1	39	4	4	0	18	2	20	14	13	1	1	0
B2	9	1	3	0	6	0	4	3	5	0	1	0
Yhteensä	68	18	9	3	29	14	44	28	26	5	4	2

TAAJUUS /1000 SANAA

NOMINIT												
TASO	VIKKO VIIKON		VIKKOA VIKKOON		VIKOLLA		VIKKONPÄIVÄT kuukaudet		VUOROKAUDENAJAT esim. aamulla, illalla, yöllä		VUOSI VUOTTA	
	o	v	o	v	o	v	o	v	o	v	o	v
A1	1,4	0,3	0,0	0,3	0,3	0,0	0,0	0,3	1,1	0,3	0,3	0,0
A2	1,7	1,3	0,2	0,2	0,4	1,3	2,2	1,1	0,4	0,3	0,1	0,2
B1	3,4	0,4	0,4	0,0	1,6	0,2	1,8	1,2	1,1	0,1	0,1	0,0
B2	4,0	0,4	1,3	0,0	2,7	0,0	1,8	1,3	2,2	0,0	0,4	0,0
Yhteensä	2,6	0,7	0,3	0,1	1,1	0,5	1,7	1,1	1,0	0,2	0,2	0,1

ESIINTYMÄMÄÄRÄT

ADVERBIT												
AJANKOHTA												
TASO	AIEMMIN, aikaisin, aluksi, ekaks, ensiksi, ensin, ensinnäkin, etukäteen, just, juuri, lopulta, lopuksi, vihdoin, äsken		HETI, kohta, nykyään, nyt, nytten, pian välittömästi		JO, vasta (1xA1, 1xA2)		KESKEN, yhtäkkiä		KOSKA milloin, monelta		MYÖHÄÄN, *myöhä	
	o	v	o	v	o	v	o	v	o	v	o	v
A1	1	1	8	0	2	0	0	1	1	1	0	1
A2	8	3	30	12	2	0	0	5	15	3	0	0
B1	16	1	29	1	12	1	9	9	19	0	3	0
B2	7	0	8	1	5	0	3	2	3	0	1	0
Yhteensä	32	5	75	14	21	1	12	17	38	4	4	1

*ei kuulu sanaluokkaan, mutta semanttisesti tähän ryhmään

TAAJUUS /1000 SANAA

ADVERBIT												
AJANKOHTA												
TASO	AIEMMIN, aikaisin, aluksi, ekaks, ensiksi, ensin, ensinnäkin, etukäteen, just, juuri, lopulta, lopuksi, vihdoin, äsken		HETI, kohta, nykyään, nyt, nytten, pian välittömästi		JO, vasta (1xA1, 1xA2)		KESKEN, yhtäkkiä		KOSKA milloin, monelta		MYÖHÄÄN, *myöhä	
	o	v	o	v	o	v	o	v	o	v	o	v
A1	0,3	0,3	2,3	0,0	0,6	0,0	0,0	0,3	0,3	0,3	0,0	0,3
A2	0,9	0,3	3,3	1,3	0,2	0,0	0,0	0,6	1,7	0,3	0,0	0,0
B1	1,4	0,1	2,6	0,1	1,1	0,1	0,8	0,8	1,7	0,0	0,3	0,0
B2	3,1	0,0	3,6	0,4	2,2	0,0	1,3	0,9	1,3	0,0	0,4	0,0
Yhteensä	1,2	0,2	2,9	0,5	0,8	0,0	0,5	0,7	1,5	0,2	0,2	0,0

ESIINTYMÄMÄÄRÄT

ADVERBIT													
AJANKOHTA													
SILLOIN *jolloin		SITTEN (=sen jälkeen, silloin)		TÄNÄÄN		EILEN & HUOMENNA		TOISSAPÄIVÄNÄ YLIHUOMENNA		EDELLEEN, (ei) enää, (ei) vielä vieläkin			
TASO	o	v	o	v	o	v	o	v	o	v	o	v	
A1		4	2	16	14	5	4	7	4	0	0	6	1
A2		13	7	29	14	24	10	28	8	1	3	5	2
B1		14	1	48	0	24	6	21	3	3	2	9	7
B2		8	0	15	0	4	0	2	0	0	1	2	1
Yhteensä		39	10	108	28	57	20	58	15	4	6	22	11

*ei kuulu sanaluokkaan, mutta semanttisesti tähän ryhmään

TAAJUUS /1000 SANAA

ADVERBIT													
AJANKOHTA													
SILLOIN *jolloin		SITTEN (=sen jälkeen, silloin)		TÄNÄÄN		EILEN & HUOMENNA		TOISSAPÄIVÄNÄ YLIHUOMENNA		EDELLEEN, (ei) enää, (ei) vielä vieläkin			
TASO	o	v	o	v	o	v	o	v	o	v	o	v	
A1		1,1	0,6	4,6	4,0	1,4	1,1	2,0	1,1	0,0	0,0	1,7	0,3
A2		1,4	0,8	3,2	1,5	2,7	1,1	3,1	0,9	0,1	0,3	0,6	0,2
B1		1,2	0,1	4,2	0,0	2,1	0,5	1,9	0,3	0,3	0,2	0,8	0,6
B2		3,6	0,0	6,7	0,0	1,8	0,0	0,9	0,0	0,0	0,4	0,9	0,4
Yhteensä		1,5	0,4	4,1	1,1	2,2	0,8	2,2	0,6	0,2	0,2	0,8	0,4

ESIINTYMÄMÄÄRÄT

ADVERBIT											AIKAA ILMAISEVAT		
KESTO		TOISTUVUUS											
KAUAN, kuinka kauan		AINA, (ei) ikinä, jatkuvasti (ei) koskaan, taas usein			JOSKUS, sillävälän, vähän väliin, välillä		KERRAN, *kerralla, *kerta, *kertaa, toiste		*KOKO AJAN		KITEYTYNEET RAKENTEET		
TASO	o	v	o	v	o	v	o	v	o	v	o	v	
A1		1	1	3	3	3	4	6	3	1	1	2	0
A2		1	1	11	4	7	0	8	8	2	0	4	1
B1		3	0	13	1	12	5	11	1	2	0	5	4
B2		0	0	4	0	3	0	4	1	2	1	1	3
Yhteensä		5	2	31	8	25	9	29	13	7	2	12	8

*ei kuulu sanaluokkaan, mutta semanttisesti tähän ryhmään

TAAJUUS /1000 SANAA

ADVERBIT											AIKAA ILMAISEVAT		
KESTO		TOISTUVUUS											
KAUAN, kuinka kauan		AINA, (ei) ikinä, jatkuvasti (ei) koskaan, taas usein			JOSKUS, sillävälän, vähän väliin, välillä		KERRAN, kerralla, kerta, kertaa, toiste		KOKO AJAN		KITEYTYNEET RAKENTEET		
TASO	o	v	o	v	o	v	o	v	o	v	o	v	
A1		0,3	0,3	0,9	0,9	0,9	1,1	1,7	0,9	0,3	0,3	0,6	0,0
A2		0,1	0,1	1,2	0,4	0,8	0,0	0,9	0,9	0,2	0,0	0,4	0,1
B1		0,3	0,0	1,1	0,1	1,1	0,4	1,0	0,1	0,2	0,0	0,4	0,4
B2		0,0	0,0	1,8	0,0	1,3	0,0	1,8	0,4	0,9	0,4	0,4	1,3
Yhteensä		0,2	0,1	1,2	0,3	1,0	0,3	1,1	0,5	0,3	0,1	0,5	0,3

ESIINTYMÄMÄÄRÄT

ADPOSITIOT		AJANILMAUSTEN LAAJENNUKSET JA MÄÄRITTEET										AIKAA ILMAISEVA		
ENNEN, jälkeen, päästä		SITTEN (=aikaisemmin)		ABOUT, maissa, mennessä		AIKA (kauan), joku (pvä), mahdollisimman tämän (vkon)		ENSI, eräänä, seuraavalla, sillä, sinä tällä viime		KOKO, kokonainen		KUN-LAUSE		
TASO	o	v	o	v	o	v	o	v	o	v	o	v	o	v
A1	0	3	1	0	0	0	2	2	2	0	0	0	11	10
A2	20	8	2	0	0	0	8	3	8	24	5	3	39	31
B1	28	3	5	0	4	0	10	3	33	12	8	1	48	7
B2	7	2	1	1	2	0	4	1	15	1	1	0	17	2
Yhteensä	55	16	9	1	6	0	24	9	58	37	14	4	115	50

TAAJUUS /1000 SANAA

ADPOSITIOT		AJANILMAUSTEN LAAJENNUKSET JA MÄÄRITTEET										AIKAA ILMAISEVA		
ENNEN, jälkeen, päästä		SITTEN (=aikaisemmin)		ABOUT, maissa, mennessä		AIKA (kauan), joku (pvä), mahdollisimman tämän (vkon)		ENSI, eräänä, seuraavalla, sillä, sinä tällä viime		KOKO, kokonainen		KUN-LAUSE		
TASO	o	v	o	v	o	v	o	v	o	v	o	v	o	v
A1	0,0	0,9	0,3	0,0	0,0	0,0	0,6	0,6	0,6	0,0	0,0	0	3,2	2,9
A2	2,2	0,9	0,2	0,0	0,0	0,0	0,9	0,3	0,9	2,7	0,6	0,3	4,3	3,4
B1	2,5	0,3	0,4	0,0	0,4	0,0	0,9	0,3	2,9	1,1	0,7	0,1	4,2	0,6
B2	3,1	0,9	0,4	0,4	0,9	0,0	1,8	0,4	6,7	0,4	0,4	0	7,6	0,9
Yhteensä	2,1	0,6	0,3	0,0	0,2	0,0	0,9	0,3	2,2	1,4	0,5	0,2	4,4	1,9

LIITE 6 Käytetyimmät ajanilmaukset taitotasoin, taajuus / 1000 sanaa, tarkkuus %, osuudet koko aineiston ajanilmauksista

	A1			A2			B1			B2		
	o	v	yht.	o	v	yht.	o	v	yht.	o	v	yht.
Sitten	4,6	4	8,6	3,2	1,5	4,7	4,2	0	4,2	6,7	0	6,7
Kun-lause	3,2	2,9	6,1	4,3	3,4	7,7	4,2	0,6	4,8	7,6	0,9	8,5
tunnilla-ilmaisut	3,7	1,4	5,1				2,6	0,1	2,7			
kirjaimin kirjoitetut numerot	2,9	1,1	4	2,1	0,7	2,8	2	0,4	2,4	3,1	0,9	4
eilen, huomenna	2	1,1	3,1	3,1	0,9	4						
kerran ym.	1,7	0,9	2,6									
tänään	1,4	1,1	2,5	2,7	1,1	3,8	2,1	0,5	2,6			
heti ym.	2,3	0	2,3	3,3	1,3	4,6	2,6	0,1	2,7			
edelleen ym.	1,7	0,3	2									
joskus ym.	0,9	1,1	2									
ensi ym.				0,9	2,7	3,6	2,9	1,1	4	6,7	0,4	7,1
viikonpäivät&kk				2,2	1,1	3,3	1,8	1,2	3	1,8	1,3	3,1
ennen ym.				2,2	0,9	3,1	2,5	0,3	2,8	3,1	0,9	4
viikko, viikon				1,7	1,3	3	3,4	0,4	3,8	4	0,4	4,4
silloin										3,6	0	3,6
aikaa ym.										3,1	0	3,1
aiemmin ym.										3,1	0	3,1
10 käytetyintä yhteensä (f)	24,4	13,9	38,3	25,7	14,9	40,6	28,3	4,7	33	42,8	4,8	47,6
muut (f)	13,2	11,4	24,6	17,3	13	30,3	28,5	6,4	34,9	35,9	7,3	43,2
koko aineisto (f)	37,6	25,3	62,9	43	27,9	70,9	56,8	11,1	67,9	78,7	12,1	90,8
10 käytetyintä /koko taitotaso (%)	38,8	22,1	60,9	36,2	21,0	57,2	41,7	6,9	48,6	47,1	5,3	52,4
muut / koko taitotaso (%)	21,0	18,1	39,1	24,4	18,3	42,7	42,0	9,4	51,4	39,6	8,0	47,6
taitotason koko aineiston tarkkuus (%)	59,8	40,2	100	60,7	39,3	100	83,6	16,4	100	86,6	13,4	100
10 käytetyintä - tarkkuus (%)	63,7	36,3	100	63,3	36,7	100	85,8	14,2	100	89,9	10,1	100
muut - tarkkuus (%)	53,7	46,3	100	57,1	42,9	100	81,7	18,3	100	83,1	16,9	100

LIITE 7. SANAJONOJEN ESIINTYMÄMÄÄRÄT JA TAAJUUDET TEHTÄVITTÄIN & SANOJEN MÄÄRÄ JONOSSA

Esiintymämäärät

taajuus / 1000 sanaa

A1 sanajonot tehtävittäin sanoja jonossa

tarkkuus%

sanoja jonossa

	yht.	o	v	2 sanaa	3+		kaikki		oikeat	virheelliset		2	3+	%osuus	
T1	4	0	4	2	2	T1	13,2	T1	0,0	13,2	0,0	T1	6,6	6,6	50,0
T2	21	11	10	17	4	T2	43,7	T2	22,9	20,8	52,4	T2	35,3	8,3	19,0
T3	9	7	2	9	0	T3	8,3	T3	6,5	1,8	77,8	T3	8,3	0,0	0,0
T4	4	2	2	3	1	T4	5,0	T4	2,5	2,5	50,0	T4	3,8	1,3	25,0
T5	6	3	3	4	2	T5	7,4	T5	3,7	3,7	50,0	T5	4,9	2,5	33,3
yht.	44	23	21	35	9	yht.	12,6		6,6	6,0	52,3		10,1	2,6	20,5

A2 sanajonot tehtävittäin

taajuus

kaikki

oikeat

virheelliset

2,0 3+

%osuus

T1	51	31	20	37	14	T1	29,6	T1	18,0	11,6	60,8	T1	21,5	8,1	27,5
T2	35	14	21	31	4	T2	20,2	T2	8,1	12,1	40,0	T2	17,9	2,3	11,4
T3	11	5	6	9	2	T3	6,1	T3	2,8	3,3	45,5	T3	5,0	1,1	18,2
T4	8	6	2	7	1	T4	4,8	T4	3,6	1,2	75,0	T4	4,2	0,6	12,5
T5	41	28	13	39	2	T5	19,4	T5	13,3	6,2	68,3	T5	18,5	0,9	4,9
yht.	146	84	62	123	23	yht.	16,1		9,3	6,9	57,5		13,6	2,5	15,8

B1 sanajonot tehtävittäin

taajuus

kaikki

oikeat

virheelliset

2,0 3+

%osuus

T1	42	33	9	28	14	T1	24,6	T1	19,3	5,3	78,6	T1	16,4	8,2	33,3
T2	33	26	7	30	3	T2	18,6	T2	14,7	3,9	78,8	T2	16,9	1,7	9,1
T3	22	20	2	14	8	T3	9,0	T3	8,2	0,8	90,9	T3	5,7	3,3	36,4
T4	28	23	5	27	1	T4	12,1	T4	9,9	2,2	82,1	T4	11,7	0,4	3,6
T5	41	36	5	35	6	T5	13,3	T5	11,7	1,6	87,8	T5	11,4	1,9	14,6
yht.	166	138	28	134	32	yht.	14,7		12,2	2,5	83,1		11,8	2,8	19,3

B2 sanajonot tehtävittäin

taajuus

kaikki

oikeat

virheelliset

2,0 3+

%osuus

T1	5	4	1	4	1	T1	25,0	T1	20,0	5,0	80,0	T1	20,0	5,0	20,0
T2	14	11	3	12	2	T2	24,2	T2	19,0	5,2	78,6	T2	20,8	3,5	14,3
T3	7	4	3	6	1	T3	13,5	T3	7,7	5,8	57,1	T3	11,6	1,9	14,3
T4						T4		T4				T4			
T5	28	27	1	22	6	T5	30,2	T5	29,2	1,1	96,4	T5	23,8	6,5	21,4
yht.	54	46	8	44	10	yht.	24,3		20,7	3,6	85,2		19,8	4,5	18,5

LIITE 8 - KOLLOKAATIOT

ESIINTYMÄMÄÄRÄT

	KUN- LAUSE			SILLOIN KUN			SITTEN KUN			HETI KUN			AINA KUN		
	o	v	yhteensä	o	v	yhteensä	o	v	yhteensä	o	v	yhteensä	o	v	yhteensä
A1	11	10	21	0	1	1	3	0	3	0	0	0	0	0	0
A2	39	31	70	5	1	6	6	0	6	1	0	1	1	0	1
B1	48	7	55	4	1	5	2	1	3	2	1	3	2	0	2
B2	17	2	19	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	2
yht.	115	50	165	9	3	12	11	1	12	3	1	4	5	0	5

TAAJUUS / 1000 SANAA

	KUN- LAUSE			SILLOIN KUN			SITTEN KUN			HETI KUN			AINA KUN		
	o	v	yhteensä	o	v	yhteensä	o	v	yhteensä	o	v	yhteensä	o	v	yhteensä
A1	3,2	2,9	6,0	0,0	0,3	0,3	0,9	0,0	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
A2	4,3	3,4	7,7	0,6	0,1	0,7	0,7	0,0	0,7	0,1	0,0	0,1	0,1	0,0	0,1
B1	4,2	0,6	4,9	0,4	0,1	0,4	0,2	0,1	0,3	0,2	0,1	0,3	0,2	0,0	0,2
B2	7,6	0,9	8,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,9	0,0	0,9
yht.	4,4	1,9	6,3	0,3	0,1	0,5	0,4	0,0	0,5	0,1	0,0	0,2	0,2	0,0	0,2

ESIINTYMÄT TEHTÄVITTÄIN

SILLOIN KUN

SITTEN KUN

	T1	T2	T3	T4	T5	yhteensä		T1	T2	T3	T4	T5	yhteensä
A1	0	0	0	0	1	1	A1	0	0	3	0	0	3
A2	0	0	0	1	5	6	A2	0	0	0	0	6	6
B1	0	1	1	1	2	5	B1	0	0	0	1	2	3
B2	0	0	0	0	0	0	B2	0	0	0	0	0	0
yht.	0	1	1	2	8	12	yhteensä	0	0	3	1	8	12

TAAJUUS / 1000 SANAA TEHTÄVITTÄIN

SILLOIN KUN

SITTEN KUN

	T1	T2	T3	T4	T5	yhteensä		T1	T2	T3	T4	T5	yhteensä
A1	0	0,00	0,00	0,00	1,23	0,29	A1	0,00	0,00	2,76	0,00	0,00	0,86
A2	0	0,00	0,00	0,60	2,37	0,66	A2	0,00	0,00	0,00	0,00	2,85	0,66
B1	0	0,56	0,41	0,43	0,65	0,44	B1	0,00	0,00	0,00	0,43	0,65	0,27
B2	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	B2	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
yht.	0	0,22	0,17	0,42	1,03	0,46	yhteensä	0,00	0,00	0,51	0,21	1,03	0,46